

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Klára Šlechtová

**Právní úprava zájezdu a
dopady koronavirové epidemie na ni**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: prof. JUDr. PhDr. David Elischer, Ph.D.

Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 18. června 2023

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou prací vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 184 380 znaků včetně mezer.

Klára Šlechtová

V Praze dne 18. června 2023

Na tomto místě bych ráda poděkovala prof. JUDr. PhDr. Davidovi Elischerovi, Ph.D., za souhlas s vedením této diplomové práce, ochotu, cenné rady a připomínky během její přípravy. Rovněž bych ráda poděkovala a vyjádřila vděčnost svým milovaným rodičům, celé rodině a všem nejbližším za trpělivost, kterou se mnou měli po celou dobu studia, nejen při psaní této práce.

Obsah

Úvod.....	1
1. Evropská právní úprava	4
1.1 Směrnice 90/314/EHS	5
1.2 Směrnice 2015/2302	6
1.3 Ochrana spotřebitele v evropském právu	12
2. Česká právní úprava.....	15
2.1 Zájezd dle občanského zákoníku	16
2.2 Zájezd jako předmět smlouvy o zájezdu	17
2.3 Zákazník, pořadatel a zprostředkovatel	18
2.4 Informační povinnost.....	22
2.5 Změny závazků ze smlouvy	24
2.6 Odstoupení od smlouvy	28
2.6.1 Odstoupení od smlouvy ze strany zákazníka bez odstupného	29
2.6.2 Odstoupení od smlouvy ze strany zákazníka s odstupným	35
2.6.3 Odstoupení od smlouvy ze strany pořadatele zájezdu	35
2.7 Vady zájezdu	36
3. Zájezd v kontextu epidemie onemocnění covid-19	42
3.1 Opatření přijatá v České republice (lex voucher)	46
3.2 Opatření přijatá ve vybraných členských státech EU	51
3.3 Rozpor přijatých opatření se směrnicí 2015/2302	54
3.4 Řízení před Soudním dvorem EU	56
3.5 Další problematické aspekty lex voucheru	62
Závěr.....	70
Seznam použitých zdrojů.....	72
Abstrakt.....	83
Abstract.....	84

Úvod

Je všeobecně známo, že v prosinci roku 2019 bylo v čínském Wu-chanu zaznamenáno ohnisko onemocnění způsobené tehdy neznámým koronavirem. Světová zdravotnická organizace později koronavirus označila jako SARS-CoV-2 a onemocnění bylo pojmenováno covid-19, jakožto zkratka anglických slov „*corona virus disease*“ ve spojení s rokem 2019, tj. rokem prvního zaznamenaného výskytu. Koronavirus SARS-CoV-2 se začal rychle šířit do celého světa. Již dne 24. ledna 2020 byly evidovány první případy výskytu onemocnění covid-19 v Evropě, konkrétně ve Francii.¹ V České republice se první nemocní objevili 1. března 2020.² V průběhu celého roku 2020 i následujícího roku 2021 se svět nacházel v bezprecedentní situaci, kterou epidemie³ tohoto onemocnění způsobila. Tato globální zdravotní krize zasáhla prakticky všechny oblasti lidského života. Zásadním a bohužel někdy i fatálním způsobem ohrozila zdraví a životy mnoha lidí po celém světě, ale přivodila také zásadní ekonomické otřesy, které postihly jak jednotlivce, tak i národní hospodářství mnoha států. Podrobena těžké zkoušce byla akceschopnost jednotlivých států i soudržnost nejrůznějších státních společenství.

Jedním z odvětví, které bylo zasaženo skutečně výrazně, byl cestovní ruch. Epidemie covidu-19 a zejména reakce společnosti na ni způsobila, že konání zájezdů, na které je tato práce zaměřena, se stalo problematickým, pokud ne zcela nemožným. Uvedené činí z právní úpravy zájezdu téma nejen zajímavé, ale i aktuální, a to i nyní, více než tři roky po propuknutí epidemie. Jistý časový odstup naopak umožňuje rozbor některých rozhodnutí jak českých soudů, tak Soudního dvora Evropské unie.

¹ Světová zdravotnická organizace. Novel Coronavirus (2019-nCoV) Situation Report – 5, 25 JANUARY 2020 [online]. Dostupné z: https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/situation-reports/20200125-sitrep-5-2019-ncov.pdf?sfvrsn=429b143d_8 [cit. 9. 5. 2023].

² Světová zdravotnická organizace. Coronavirus disease 2019 (COVID-19) Situation Report – 42 [online]. Dostupné z: https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/situation-reports/20200302-sitrep-42-covid-19.pdf?sfvrsn=224e1add_2 [cit. 9. 5. 2023].

³ Světová zdravotnická organizace kvalifikovala rozšíření onemocnění covid-19 ke dni 11. března 2020 jako pandemii. Významový rozdíl mezi epidemií a pandemií není zcela jasný, nicméně za pandemii bývá označována epidemie velkého rozsahu zasahující celé kontinenty. Česká vláda nepoužívala v krizových letech 2020 a 2021 tyto dva pojmy konzistentně. V této práci bude nadále používán jednotně pojem epidemie, a to z toho důvodu, že byl použit i v názvu zákona č. 185/2020 Sb., který je stěžejní zejména pro třetí část této práce.

Cílem této práce je poskytnout ucelený pohled na právní úpravu zájezdu. Zvláštní důraz je kladen na zhodnocení, zda byla obecná právní úprava na události podobné epidemii covidu-19 připravena a jak epidemie ovlivnila práva a povinnosti stran smlouvy o zájezdu, zákazníka a pořadatele. Vzhledem ke skutečnosti, že mnohé členské státy Evropské unie (dále jen „EU“) přijímaly nejrůznější právní předpisy za účelem pomoci pořadatelům zájezdů, cílem bylo zanalyzovat i tyto předpisy a zhodnotit jejich soulad s právem EU, což by spolu s analýzou dostupné judikatury mělo být zároveň hlavním přínosem této práce.

Diplomová práce je rozdělena do tří částí, které jsou následně děleny na kapitoly a výjimečně i podkapitoly. První část je věnována právní úpravě souborných služeb dle evropského práva.⁴ Vzhledem k tomu, že se stále jedná o poměrně novou, ale dynamicky se rozvíjející právní problematiku, je vhodné zanalyzovat její vývoj v čase. Pozornost je tedy nejprve krátce věnována směrnici Rady 90/314/EHS o souborných službách pro cesty, pobyty a zájezdy⁵ (dále jen „směrnice 90/314/EHS“) a následně směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/2302 o souborných cestovních službách a spojených cestovních službách⁶ (dále jen „směrnice 2015/2302“), tedy popisu vývoje právní úpravy zájezdu na evropské úrovni. V této části práce dominuje metoda deskriptivní a historicko-srovnávací.

Hlavním tématem druhé části práce je česká právní úprava. Zvláštní důraz je kladen na ta ustanovení, jejichž výklad byl v epidemických letech nejasný. Převažující rozbor českých právních předpisů je v konkrétních případech doplněn o komparaci se směrnicí 2015/2302, analýzu vybraných soudních rozhodnutí a v méně častých případech i názory odborníků na sporné otázky. Ráda bych však uvedla, že tato část nemá za cíl poskytnout kompletní a zcela vyčerpávající rozbor platné a účinné právní úpravy, ani zodpovědět otázku, zda je česká právní úprava v plném souladu se směrnicí 2015/2302 apod.. Tohoto úkolu se ostatně již zhostili jiní, jejichž práce byly často podkladem, na kterém jsem dále stavěla. Mým

⁴ S ohledem na to, že těžištěm této diplomové práce není vývoj evropské integrace v čase, bude pro zjednodušení pojem „evropské právo“ používán bez rozdílu jak pro komunitární právo, tak pro unijní právo. Naopak nebude zamýšlen širší význam tohoto pojmu, tj. právo evropských mezinárodních organizací.

⁵ Směrnice Rady č. 90/314 EHS ze dne 13. června 1990 o souborných službách pro cesty, pobyty a zájezdy. Úřední věstník L 158, 23.6.1990, s. 59–64.

⁶ Celým názvem směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/2302 ze dne 25. listopadu 2015 o souborných cestovních službách a spojených cestovních službách, o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004 a směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/83/EU a o zrušení směrnice Rady 90/314/EHS. Úřední věstník L 326, 11. 12. 2015, s. 1–33.

záměrem bylo poskytnout dostatečný vhled do teorie a praxe tak, aby byl maximalizován přínos této práce.

Ve třetí části je podrobně představen zákon, kterým se česká republika rozhodla reagovat na dopady epidemie covidu-19 na trh se zájezdy, který byl v důsledku epidemie covidu-19 ohrožen. Následně se práce zaobírá podobnými právními předpisy přijatými ve vybraných členských státech EU a vzájemně je porovnává. Tímto byl vytvořen prostor pro polemiku, zda se analyzovaná opatření dostala do rozporu s evropským právem. V této části jsou využity všechny metody výše uvedené. Pomocí deskriptivní metody jsou popsána přijatá opatření, což vytvořilo základ pro jejich komparaci. Současně je pozornost věnována jak názorům odborníků v oboru, tak několika řízením před Soudním dvorem EU.

1. Evropská právní úprava

Evropské právo je samostatným, autonomním a také svébytným právním řádem. Poněkud paradoxně - jelikož v něm má své kořeny - se evropské právo odlišuje i od mezinárodního práva veřejného. Ačkoliv je evropské právo autonomní i vůči vnitrostátnímu právu členských států, přímo či nepřímo je ovlivňuje a stává se jejich nedílnou součástí. Jedná se o „*vlastní právní řád, integrovaný (...) do právních systémů členských států, který je pro jejich soudy závazný.*“⁷ Česká republika vstoupila do EU dne 1. května 2004 na základě tzv. Athénské přístupové smlouvy.⁸ Ještě před samotným vstupem se ovšem na základě tzv. asociační dohody⁹ zavázala k harmonizaci národní legislativy s tou evropskou. Konkrétně právní oblast, do které spadá i úprava zájezdu, terminologií evropského práva souborné služby, je oblastí harmonizovanou a lze na ní úspěšně demonstrovat, jak zásadní vliv má současná EU, včetně předchozího Evropského hospodářského společenství (dále také jen „EHS“), na právní řády jednotlivých členských států. Jelikož masový rozvoj cestovního ruchu, navázaný na pokrok v železniční, automobilové a autobusové a následně i letecké dopravě, je výdobytkem moderní doby, není překvapivé, že se jedná o oblast práva, jejíž úprava je taktéž veskrze moderní.¹⁰ Pro základní přehled vývoje právní úpravy v čase proto není třeba zacházet příliš daleko do historie.

⁷ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 15. července 1964 ve věci 6-64 Flaminio Costa proti E.N.E.L., ECLI:EU:C:1964:66.

⁸ Smlouva mezi Belgickým královstvím, Dánským královstvím, Spolkovou republikou Německo, Řeckou republikou, Španělským královstvím, Francouzskou republikou, Irskem, Italskou republikou, Lucemburským velkovévodstvím, Nizozemským královstvím, Rakouskou republikou, Portugalskou republikou, Finskou republikou, Švédským královstvím, Spojeným královstvím Velké Británie a Severního Irsku (členskými státy Evropské unie) a Českou republikou, Estonskou republikou, Kyperskou republikou, Lotyšskou republikou, Litevskou republikou, Maďarskou republikou, Republikou Malta, Polskou republikou, Republikou Slovinsko, Slovenskou republikou o přistoupení České republiky, Estonské republiky, Kyperské republiky, Lotyšské republiky, Litevské republiky, Maďarské republiky, Republiky Malta, Polské republiky, Republiky Slovinsko a Slovenské republiky k Evropské unii. Úřední věstník L 236, 23. 9. 2003, s. 17–930.

⁹ Evropská dohoda zakládající přidružení mezi Evropskými společenstvími a jejich členskými státy na jedné straně a Českou republikou na straně druhé. Úřední věstník L 360, 31. 12. 1994, s. 2–210.

¹⁰ PETRÁŠ, René. Vývoj a tradice právní úpravy cestovního ruchu. Právněhistorické studie [online]. 2018, roč. 48, č. 1, s. 12.

1.1 Směrnice 90/314/EHS

Směrnice 90/314/EHS byla přijata dne 13. června 1990, tedy v době, kdy se význam cestovního ruchu v hospodářství členských států postupně zvyšoval. Jedná se o první komplexní evropskou právní úpravu předmětné materie, což z ní činí právní předpis natolik významný, že je na místě o něm stručně poreferovat i přesto, že již není účinný. Směrnice 90/314/EHS vznikala pod pomyslným vedením Německa, jelikož to svou moderní národní úpravu mělo již od 80. let minulého století a tato se do jisté míry stala předlohou úpravy evropské.¹¹

Důvodem přijetí směrnice 90/314/EHS byla přetrvávající odlišná právní pravidla i následná praxe v jednotlivých signatářských státech EHS. Tyto skutečnosti ve svém důsledku vedly k narušení hospodářské soutěže a svobod vnitřního trhu, jejichž součástí je i volný pohyb služeb jakožto možnost poskytovat služby v rámci hranic členských států „*bez diskriminace na základě státní příslušnosti a bez dalších zbytečných omezení*“¹² tak, jak ji v době přijetí směrnice 90/314/EHS upravovala Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství (dále jen „Římská smlouva“).¹³ Směrnice 90/314/EHS si kladla za cíl, v souladu s idejemi, na kterých bylo EHS vystaveno, odstranit překážky volného pohybu služeb v oblasti cestovního ruchu, které dopadaly jak na poskytovatele služeb, tak na spotřebitele, jejichž ochrana byla v různých členských státech významně rozdílná.¹⁴ Přesto se členové EHS rozhodli oblast harmonizovat minimálně.¹⁵ Členským státům tak byla přiznána možnost ve svých právních rádech ponechat i nově přijímat pravidla přísnější, čehož nepřekvapivě jednotlivé státy využívaly. Přirozeně tak došlo k situaci, kdy jednotlivé národní úpravy nebyly ve vzájemné shodě. Postupem času tak (v dané době již) unijní zákonodárce řešil stejný problém, jako při přijímání směrnice 90/314/EHS, tj. rozdílné národní úpravy a z nich plynoucí rozdílný stupeň ochrany cestujících v jednotlivých členských státech.

¹¹ PETRÁŠ, René, 2018, op. cit., s. 12, 14, 19.

¹² SVOBODA, Pavel. Úvod do evropského práva. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. s. 263.

¹³ Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství (nezveřejněná v Úředním věstníku), čl. 59 a násl. (původního znění). V současné době nalezneme právní základ volného pohybu služeb ve Smlouvě o fungování Evropské unie, čl. 56 a násl. (Konsolidované znění Smlouvy o fungování Evropské unie, Úřední věstník C 326, 26. 10. 2012, s. 47–390).

¹⁴ Preambule směrnice 90/314/EHS.

¹⁵ Čl. 8 směrnice 90/314/EHS.

Směrnice 90/314/EHS svůj předmět vymezovala jako souborné služby pro cesty, pobyty a zájezdy, přičemž souborem služeb se rozumí „kombinace alespoň dvou z následujících položek, je-li prodávána nebo nabízena k prodeji za souhrnnou cenu a je-li služba poskytována po dobu přesahující 24 hodin nebo zahrnuje-li nocleh: a) doprava, b) ubytování, c) jiné služby cestovního ruchu, které nejsou doplňkem dopravy nebo ubytování a tvoří významnou část souboru služeb.“¹⁶ Co se týká dalšího obsahu směrnice 90/314/EHS, tak vedle očekávatelných ustanovení, jako je definice stran smlouvy, tj. spotřebitele, organizátora a případě prodejce, kladla ve svých celkem deseti člancích důraz zejména na následující: výslovný zákaz klamavých údajů a závaznost údajů obsažených v katalogu, plnění informační povinnosti vůči spotřebiteli, formální a obsahové náležitosti smlouvy, možnost spotřebitele v případě potřeby převést smlouvu na jinou vhodnou osobu, řádné plnění závazku, zejména zásadní nezměnitelnost smlouvené ceny, postup v případě nevyhnutelné podstatné změny některé ze základních podmínek smlouvy, řádné plnění bez ohledu na konkrétní subjekt, který je povinen plnit a postup v případě vadného plnění, odpovědnost za škodu způsobenou spotřebiteli a neomezenost náhrady újmy na životě či zdraví spotřebitele a ochranu spotřebitele pro případ platební neschopnosti nebo úpadku.

Lhůta pro řádnou implementaci směrnice 90/314/EHS členským státům uplynula dne 31. prosince 1992. S ohledem na tzv. asociační dohodu, kterou Česká republika uzavřela před svým vstupem do EU, byla směrnice 90/314/EHS do českého právního řádu implementována zákonem č. 159/1999 Sb., o některých podmínkách podnikání v oblasti cestovního ruchu a o změně zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o cestovním ruchu“).

1.2 Směrnice 2015/2302

Stěžejním unijním předpisem upravujícím předmětnou oblast je směrnice 2015/2302. Se zohledněním směrnice 90/314/EHS lze konstatovat, že se jedná o evoluční, nikoliv revoluční právní úpravu, která v principech navazuje na úpravu směrnice 90/314/EHS, pouze ji adaptuje tak, aby vyhovovala požadavkům tehdejší (současné) společnosti.

Důvodů, které unijního zákonodárce vedly k přijetí směrnice 2015/2302, bylo hned několik. V první řadě tato směrnice zavedla, až na výjimky, plnou (jinak také maximální)

¹⁶ Čl. 2 odst. 2 směrnice 90/314/EHS.

harmonizaci předmětné oblasti. Maximální harmonizace v praxi znamená, že členské státy mají povinnost uvést své národní řády do souladu se směrnicí 2015/2302 a nemohou přijímat taková právní pravidla, která by se odchylovala od práv a povinností stanovených ve směrnici 2015/2302.¹⁷

Jak již bylo uvedeno výše, směrnice 90/314/EHS, která oblast upravovala dříve a kterou nahradila právě směrnice 2015/2302, nezajistila jednotnost národních úprav. Proto je právě princip maximální harmonizace, na kterém je směrnice 2015/2302 založena, jedním z hlavních důvodů přijetí této směrnice a současně také posunů, které lze na evropské úrovni právní úpravy dané oblasti zaznamenat. Dalším důvodem pro přijetí směrnice 2015/2302 byla i skutečnost, že stávající úprava neodpovídala tehdejšímu trhu, který od 90. let 20. století dostal mnoha změnám. Spolu s rozvojem internetu došlo k přesunu procesu uzavírání smluv do online prostředí, což ovlivnilo zejména informační povinnosti. V neposlední řadě došlo k zapracování judikatury, kterou Soudní dvůr EU vykládal směrnicí 90/314/EHS.¹⁸

Co se týká samotného obsahu směrnice 2015/2302, jednou ze zásadních změn je rozšíření její působnosti oproti směrnicí 90/314/EHS, což ostatně vyplývá již ze samotného názvu směrnice 2015/2302, respektive porovnání názvů obou směrnic. Směrnice 90/314/EHS upravovala jen souborné služby, kdežto směrnice 2015/2302 jednak obsahuje - v porovnání se směrnicí 90/314/EHS detailnější - definici souborných služeb, jednak zavádí spojené cestovní služby.¹⁹

Jak pro definici souborných služeb, tak pro definici spojených cestovních služeb je klíčové určení toho, co to jsou cestovní služby. Směrnice 2015/2302 pod tento pojem subsumuje přepravu osob, ubytování, pronájem motorových vozidel²⁰ a jiné služby cestovního ruchu, které z podstaty nejsou součástí ani jedné z konkrétně vyjmenovaných kategorií cestovních služeb.²¹ Jako příklady jiných služeb cestovního ruchu lze uvést vstupenky na kulturní i sportovní akce, výlety a vedené prohlídky, skipasy, pronájem

¹⁷ Čl. 4 směrnice 2015/2302.

¹⁸ KRÁLOVÁ, Renata. Nová směrnice EU o souborných cestovních službách a spojených cestovních službách – co je nového a co zůstává? Acta Universitatis Carolinae Iuridica [online]. 2016, č. 3, s. 29. Dostupné z: https://karolinum.cz/data/clanek/2982/Iurid_3_2016_03_Kralova.pdf [cit. 9. 6. 2023].

¹⁹ Čl. 3 odst. 2 a čl. 3 odst. 5 směrnice 2015/2302.

²⁰ Směrnice 2015/2302 konkrétně hovoří o pronájmu automobilů, jiných motorových vozidel nebo motocyklů, pro než se vyžaduje řidičský průkaz kategorie A.

²¹ Čl. 3 odst. 1 směrnice 2015/2302.

sportovního vybavení či lázeňské procedury. Pro souborné i spojené cestovní služby je podstatným definičním znakem to, že se vždy jedná o kombinaci přinejmenším dvou různých cestovních služeb zakoupených pro účely téže cesty nebo pobytu. Zkombinováním dvou totožných typů cestovních služeb nemůže dojít ke vzniku ani souborných, ani spojených cestovních služeb.

Dále platí, že pokud má souborné služby či spojené cestovní služby tvořit jen jedna z konkrétně vyjmenovaných kategorií cestovních služeb (tj. přeprava osob, ubytování nebo pronájem motorových vozidel) v kombinaci s jinou službou cestovního ruchu, tato jiná služba cestovního ruchu musí představovat významnou část hodnoty konkrétních souborných nebo spojených cestovních služeb, případně musí být inzerována jako jejich podstatná část nebo jiným způsobem podstatnou část souborných služeb či spojených cestovních služeb představovat.²² Závěr je takový, že pokud jiná služba cestovního ruchu nebude představovat významnou část hodnoty souborných nebo spojených cestovních služeb nebo podstatnou část těchto služeb ani nebude takovým způsobem inzerována, nemůže dojít ke vzniku ani souborných, ani spojených cestovních služeb. Není náhodou, že evropský zákonodárce používá dva podobné, ale nikoliv totožné pojmy, a to významnou část a podstatnou část, které je třeba od sebe odlišovat. Významnou část hodnoty souborných služeb nebo spojených cestovních služeb mají tvořit takové jiné služby cestovního ruchu, které představují přinejmenším jednu čtvrtinu hodnoty dané kombinace.²³ Podmínka, že jiná služba cestovního ruchu musí být v dané kombinaci inzerována jako její podstatná část, případně má její podstatnou část jinak představovat, není na rozdíl od významné části hodnoty zcela přesně vyčíslitelná, neboť se vztahuje k subjektivnímu vnímání důležitosti této jiné služby cestovního ruchu zákazníkem v porovnání s ostatními nabízenými cestovními službami.²⁴

Definice souborných služeb obsažená ve směrnici 2015/2302 je poměrně složitá, proto považuji za vhodné uvést její kompletní znění:

„Pro účely této směrnice se rozumí (...) ‚soubornými službami‘ kombinace alespoň dvou rozdílných typů cestovních služeb pro účely téže cesty nebo pobytu, pokud:

²² Čl. 3 odst. 2 a 5 směrnice 2015/2302.

²³ Bod č. 18 preambule směrnice 2015/2302.

²⁴ HAVLIŠOVÁ, Kateřina. Zájezd v kontextu práva EU [online]. Brno, 2020. Diplomová práce. Masarykova Univerzita. Vedoucí práce doc. JUDr. Markéta Selucká, PhD. s. 26. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/yklvx/DP_Zajezd_v_kontextu_prava_EU.pdf [cit. 9. 6. 2020].

a) kombinaci těchto služeb provádí jeden obchodník, a to i na žádost nebo podle výběru cestujícího, ještě před uzavřením jediné smlouvy o veškerých službách; nebo
b) bez ohledu na to, zda jsou uzavřeny samostatné smlouvy s jednotlivými poskytovateli cestovních služeb, jsou tyto služby:

- i) zakoupeny na jediném prodejním místě a byly vybrány předtím, než cestující souhlasí se zaplacením,
- ii) nabízeny, prodávány nebo účtovány za souhrnnou nebo celkovou cenu,
- iii) pro účely inzerce nebo prodeje označeny jako „souborné služby“ či obdobně,
- iv) kombinovány po uzavření smlouvy, jíž obchodník opravňuje cestujícího k výběru z různých typů cestovních služeb, nebo
- v) zakoupeny od samostatných obchodníků prostřednictvím propojených on-line rezervačních procesů, při nichž obchodník, s nímž byla uzavřena první smlouva, předá jméno, platební údaje a e-mailovou adresu cestujícího dalšímu obchodníkovi nebo dalším obchodníkům a s tímto obchodníkem nebo obchodníky je uzavřena smlouva do 24 hodin po potvrzení rezervace první cestovní služby.

Kombinace cestovních služeb, při níž se nanejvýš jeden typ cestovní služby podle bodu 1 písm. a), b) nebo c) kombinuje s jednou nebo více službami cestovního ruchu podle bodu 1 písm. d), nepředstavuje souborné služby, pokud tyto služby cestovního ruchu:

- a) nepředstavují významnou část hodnoty dané kombinace, nejsou inzerovány jako podstatná část kombinace ani jiným způsobem nepředstavují podstatnou část kombinace; nebo
- b) jsou vybrány a zakoupeny až po zahájení poskytování cestovní služby ve smyslu bodu 1 písm. a), b) nebo c).²⁵

Soubornými službami v kontextu směrnice 2015/2302 tedy rozumíme kombinaci přinejmenším dvou rozdílných druhů cestovních služeb pro účely téže cesty nebo pobytu, pokud kombinaci služeb provádí jeden obchodník ještě předtím, než dojde k uzavření jediné smlouvy o veškerých službách, lhotejso zda tak obchodník činí na žádost či podle výběru cestujícího. Tato definice ve své podstatě odpovídá definici souborných služeb tak, jak ji znala směrnice 90/314/EHS. Soubornými službami ale rozumíme i kombinaci přinejmenším dvou různých druhů cestovních služeb pro účely téže cesty nebo pobytu v případě, kdy cestující neuzavře jen jednu smlouvu, ale naopak uzavře samostatné smlouvy na jednotlivé služby, avšak pouze při současném splnění některé z uvedených (alternativních) podmínek.

V druhé části citovaného ustanovení nalezneme negativní vymezení souborných služeb. V první řadě se o souborné služby nejedná, pokud je kombinována buď přeprava osob,

²⁵ Čl. 3 odst. 2 směrnice 2015/2302.

nebo ubytování, nebo pronájem motorových vozidel s jinou službou cestovního ruchu, kdy tato jiná služba cestovního ruchu nepředstavuje ani významnou část hodnoty, ani podstatnou část konkrétní kombinace. Dále za poskytování souborných služeb nelze považovat situaci, kdy jiná služba cestovního ruchu byla zakoupena až poté, co bylo započato s poskytováním přepravních služeb, ubytováním nebo pronájmem motorových vozidel. Potenciální problematičnosti posledního pravidla si byl evropský zákonodárce vědom, proto zdůraznil, že by směrnice rozhodně neměla být obcházena takovou obchodní praxí, kdy by obchodníci nabízeli cestujícím, že smlouvy týkající se jiné služby cestovního ruchu budou uzavřeny až po zahájení poskytování některé z konkrétně vyjmenovaných cestovních služeb.²⁶

Dále směrnice 2015/2302 zavádí nový pojem spojené cestovní služby. Spojenými cestovními službami je kombinace přinejmenším dvou různých druhů cestovních služeb, kterými jsou přeprava osob, ubytování, pronájem motorových vozidel a jiné služby cestovního ruchu, zakoupené pro účely téže cesty nebo pobytu, které nejsou soubornými službami a které jsou poskytovány na základně samostatně uzavřených smluv, a to za předpokladu, že buď zákazníkovi byl při téže návštěvě či kontaktu s prodejním místem (kterým může být i internetová stránka) zprostředkován samostatný výběr a platba každé jednotlivé služby zvlášť, anebo bylo zákazníkovi cíleným způsobem zprostředkováno pořízení nejméně jedné další služby od jiného obchodníka a smlouva byla uzavřena nejpozději do 24 hodin po potvrzení rezervace první služby.²⁷ Jinými slovy se jedná o služby poskytované různými obchodníky na základně samostatných smluv, které spojuje to, že si je zákazník objednává pro účely jedné cesty a jejich rezervaci zajišťuje jeden obchodník. Zřejmě nejběžnější situací, kdy se lze se spojenými cestovními službami setkat, je ta, kdy letecká společnost po zakoupení letenky nabídne svému zákazníkovi možnost rezervovat si v místě určení cesty ubytování. Pokud zákazník této možnosti využije a ubytování si skrze odkaz poskytnutý aerolinkou do 24 hodin objedná, stala se letecká společnost zprostředkovatelem spojených cestovních služeb.²⁸ Zásadní rozdíl mezi poskytováním spojených cestovních služeb a souborných služeb je pak v míře ochrany zákazníků, která je v případě prvního jmenovaného nižší. Za řádné poskytování služeb odpovídají jednotliví poskytovatelé

²⁶ Bod č. 18 preambule ke směrnici 2015/2302.

²⁷ Čl. 3 odst. 1 a 5 směrnice 2015/2302.

²⁸ Evropská komise. Zpráva Komise Evropskému parlamentu a Radě o uplatňování směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/2302 o souborných cestovních službách a spojených cestovních službách [online]. 2021, s. 5. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021DC0090&from=SK> [cit. 12. 5. 2023].

samostatně. Proti úpadku obchodníka zprostředkovávajícího spojené cestovní služby je zákazník chráněn pouze do výše plateb, které zprostředkovávajícímu obchodníkovi zaplatil a zároveň, pokud zprostředkovávající obchodník odpovídal za přepravu, musí být zákazníkovi zajištěna repatriace.²⁹ S ohledem na rozdílnou ochranu je adekvátní požadavek, aby byl zákazník vždy jasně informován o tom, zda mu jsou nabízeny souborné služby nebo spojené cestovní služby a logicky i jaká ochrana mu je v konkrétním případě poskytována.³⁰ Pokud tuto povinnost nesplní, bude do jisté míry odpovídat, jako by se jednalo o souborné služby.³¹ S ohledem na to, že spojené cestovní služby se v praxi nestaly příliš rozšířenými, nelze dle mého názoru očekávat, že by s další novelizací úpravy byl tento koncept dále rozvíjen, případně by mohlo dojít k jeho úplnému zrušení.

Směrnice 2015/2302 svou působnost vymezuje i negativně. Tento právní předpis se nevztahuje na souborné služby ani na spojené cestovní služby, pokud jsou poskytovány na dobu kratší než 24 hodin, ledaže by zahrnovaly nocleh.³² Stejně tak jsou z působnosti směrnice 2015/2302 vyňaty souborné služby nabízené a spojené cestovní služby zprostředkované příležitostně a na neziskovém základu jen omezené skupině cestujících, kterými mohou být typicky občasně cesty organizované sportovními kluby, školami či charitativními organizacemi nabízené pouze členům.³³ Směrnice 2015/2302 nastavuje vysoký standart ochrany cestujících, ten ale současně znamená vysokou zátěž pro obchodníky, pro kterou v případě krátkodobých cest ani cest příležitostných neziskových poskytovaných relativně uzavřeným skupinám není opodstatnění. Cestující by ale měli být informováni o tom, že se na ně úprava směrnice 2015/2302 - a tedy ani její ochrana - nevztahuje.³⁴ Poslední výjimkou z působnosti směrnice 2015/2302 jsou souborné a spojené cestovní služby zakoupené na základě obecné (rámcové) smlouvy o pořádání pracovních cest mezi obchodníkem a jinou fyzickou či právnickou osobou, která jedná za účelem souvisejícím s její obchodní činností, podnikáním, řemeslem nebo povoláním.³⁵ Na rozdíl od předchozích dvou

²⁹ Bod č. 14 a 43 preambule a čl. 19 odst. 1 směrnice 2015/2302.

³⁰ Bod č. 16 a 43 preambule a čl. 19 odst. 2 směrnice 2015/2302.

³¹ Čl. 19 odst. 3 směrnice 2015/2302.

³² Čl. 2 odst. 2 písm. a) směrnice 2015/2302.

³³ Bod č. 19 preambule a čl. 2 odst. 2 písm. b) směrnice 2015/2302.

³⁴ Bod č. 19 preambule směrnice 2015/2302.

³⁵ Dle § 1 odst. 2 písm. c) zákona o cestovním ruchu se tento zákon nevztahuje na zájezdy nebo spojené cestovní služby zakoupené osobou na základě rámcové smlouvy o pořádání pracovních cest souvisejících s její obchodní činností, podnikáním nebo povoláním.

výjimek, které obsahovala i směrnice 90/314/EHS, se v tomto případě jedná se o jednu z novinek, které směrnice 2015/2302 zavedla. Stalo se tak na popud profesních sdružení cestovních kanceláří a agentur, které argumentovaly redundantní dvojí ochranou cestujících, která byla poskytována jak na základě směrnice 90/314/EHS, tak ze strany zaměstnavatele.³⁶

Lhůta pro řádnou implementaci směrnice 2015/2302 členskými státy včetně České republiky uplynula - z pohledu obchodníků poměrně nepříhodně těsně před začátkem hlavní sezóny - dne 1. července 2018.³⁷ Směrnice 2015/2302 byla do českého právního řádu implementována zákonem č. 111/2018 Sb.,³⁸ jenž nabyl účinnosti tak, aby došlo ke včasné transpozici. Nicméně dle článku 28 odst. 1 směrnice 2015/2302 měla Česká republika spolu s ostatními členskými státy přijmout a zveřejnit právní předpisy nezbytné pro dosažení souladu se směrnicí 2015/2302 do 1. ledna 2018. Jelikož zákon 111/2018 Sb., byl přijat až dne 29. května 2018, lze konstatovat, že tato lhůta Českou republikou dodržena nebyla.

1.3 Ochrana spotřebitele v evropském právu

Ochrana spotřebitele jakožto hodnota uznávaná EHS a samozřejmě i současnou EU není o mnoho starší, než samotná směrnice 90/314/EHS. Ostatně evropská integrace byla primárně integrací hospodářskou, kdy spotřebitel a jeho ochrana nebyli ve středu zájmů. Teprve v polovině 70. let minulého století bylo na úrovni předběžného programu uznáno, že spotřebitel je hoděn ochrany.³⁹ O dalších více než dvanáct let později se princip ochrany spotřebitele dostal i do primárního práva – Římské smlouvy.⁴⁰ Přestože primární právo EU v současné době pojem spotřebitele zná, nikterak jej nedefinuje. V sekundárním právu legální definici spotřebitele nalézt sice lze, ale nikoliv jednotnou. Různé směrnice si tento pojem pro svou potřebu definují různě. V podstatných znacích se shodující definice obsahují například směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/771 o některých aspektech smluv o

³⁶ KRÁLOVÁ, 2016, op. cit., s. 31.

³⁷ Čl. 28 odst. 2 směrnice 2015/2302.

³⁸ Celým názvem zákon č. 111/2018 Sb., kterým se mění zákon č. 159/1999 Sb., o některých podmínkách podnikání a o výkonu některých činností v oblasti cestovního ruchu, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. Jedním ze souvisejících zákonů je i občanský zákoník.

³⁹ Usnesení Rady ze dne 14. dubna 1975 o předběžném programu Evropského hospodářského společenství v oblasti ochrany spotřebitele a informační politiky. Úřední věstník C 092, 25. 4. 1975, s. 1.

⁴⁰ Jednotný evropský akt ze dne 29. června 1987. Úřední věstník L 169, 29. 6. 1987, s. 1–28.

prodeji zboží,⁴¹ směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/29/ES o nekalých obchodních praktikách⁴² a směrnice Rady 93/13/EHS o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách.⁴³ S odkazem na tyto podstatné shodující se znaky lze tvrdit, že spotřebitelem je a) fyzická osoba, která b) nejedná v rámci své obchodní nebo výrobní činnosti, podnikání nebo povolání, *a contrario* jedná za účelem uspokojení svých soukromých potřeb.⁴⁴

I směrnice 90/314/EHS a směrnice 2015/2302 jsou svým zaměřením zejména směrnice spotřebitelskými, které spolu s dalšími směrnice tvoří tzv. evropské spotřebitelské *acquis*.⁴⁵ Definicí spotřebitele, která by jej vymezovala pomocí výše uvedených znaků, však neobsahují. Dle směrnice 90/314/EHS spotřebitelem byla „osoba, která si koupí nebo se zaváže, že si koupí, soubor služeb (hlavní smluvní strana) nebo jakákoli osoba, jejímž jménem se hlavní smluvní strana zavazuje ke koupi souboru služeb (ostatní příjemci) nebo jakákoli osoba, na kterou hlavní smluvní strana nebo ostatní příjemci převedou soubor služeb (příjemce)“.⁴⁶

V současné době účinná směrnice 2015/2302 s pojmem spotřebitel jakožto stranou smlouvy nepracuje, a to přesto, že většina osob uzavírající předmětné smlouvy zároveň naplňuje výše uvedené definiční znaky. Spotřebitel je terminologicky odlišen od cestujícího, který je definován jako „každá osoba, která má v úmyslu uzavřít smlouvu v oblasti působnosti

⁴¹ Definicí spotřebitele je obsažena v čl. 2 odst. 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/771 ze dne 20. května 2019 o některých aspektech smluv o prodeji zboží, o změně nařízení (EU) 2017/2394 a směrnice 2009/22/ES a o zrušení směrnice 1999/44/ES. Úřední věstník L 136, 22. 5. 2019, s. 28–50.

⁴² Definicí spotřebitele je obsažena v čl. 2 písm. a) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/29/ES ze dne 11. května 2005 o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu a o změně směrnice Rady 84/450/EHS, směrnice Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004 (směrnice o nekalých obchodních praktikách). Úřední věstník L 149, 11. 6. 2005, s. 22–39.

⁴³ Definicí spotřebitele je obsažena v čl. 2 písm. b) směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách. Úřední věstník L 95, 21. 4. 1993, s. 29–34.

⁴⁴ CHALACHAN, Igor. Vybrané aspekty evropského spotřebitelského práva [online]. Plzeň, 2019. Diplomová práce. Západočeská Univerzita v Plzni. Vedoucí práce JUDr. Tomáš Pezl. s. 3–4. Dostupné z: https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/38740/1/Chalachan_DP_Vybrane%20aspekty%20evropskeho%20spotrebiteleskeho%20prava.pdf [cit. 10. 6. 2023].

⁴⁵ SELUCKÁ, Markéta. § 2521 [Podstatné náležitosti]. In: HULMÁK, Milan a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 934.

⁴⁶ Čl. 2 odst. 4 směrnice 90/314/EHS.

*této směrnice nebo má právo cestovat na základě takovéto smlouvy.*⁴⁷ Unijní zákonodárce dospěl k názoru, že ochrana, kterou směrnice 2015/2302 poskytuje, by měla být rozšířena i na „*osoby na pracovních cestách, včetně osob vykonávajících svobodná povolání, osob samostatně výdělečně činných nebo jiných fyzických osob, které mají v úmyslu smlouvu uzavřít v rámci svého podnikání nebo profese.*“⁴⁸ Nedošlo tedy k rozšíření významu pojmu spotřebitel v evropském právu, došlo pouze k rozšíření působnosti směrnice 2015/2302, a proto použití odlišné terminologie.

⁴⁷ Čl. 3 odst. 6 směrnice 2015/2302.

⁴⁸ Bod 7 preambule směrnice 2015/2302.

2. Česká právní úprava

Pro rozvoj cestovního ruchu na území tehdejší České a Slovenské Federativní Republiky byly stěžejní události, ke kterým došlo v roce 1989. O speciální právní úpravě předmětné materie však můžeme hovořit až od účinnosti zákona o cestovním ruchu, tj. od 1. října 2000. Do té doby byly smlouvy, jejichž předmětem byl „*závazek pořadatele obstarat pro klienta zájezd a závazek klienta zaplatit za to pořadateli odměnu*“,⁴⁹ uzavírány jako smlouvy inominátní, tj. bez zákonem stanovených zvláštních práv a povinností. Soudy⁵⁰ proto pro vyplnění této mezery v právu dovodily přiměřenou aplikaci úpravy smlouvy o obstarání věci,⁵¹ která je typem smlouvy příkazní, spolu s obecnou úpravou právní odpovědnosti za vadné plnění.^{52,53} Mimořádně rychlý rozvoj cestování (zejména do zahraničí) v situaci, kdy neexistovala speciální právní regulace, a to jak soukromoprávní, tak veřejnoprávní, a zároveň docházelo k transformaci od centrálně plánované ekonomiky k ekonomice tržní s politikou minimálních zásahů ze strany státu, se neobešel bez problémů, konkrétně úpadku mnoha cestovních kanceláří.⁵⁴

Česká (nejen soukromoprávní) úprava záležitostí spojených s cestovním ruchem doznala značných změn v souvislosti s již zmiňovaným zákonem o cestovním ruchu, který mimo jiné novelizoval i zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „OZ 1964“). Důvodem přijetí zákona o cestovním ruchu byla jednak implementace směrnice 90/314/EHS za účelem sblížení tuzemského právního řádu s tím evropským, jednak problémy, které se v oblasti cestovního ruchu vyskytovaly, například zmiňované úpadky cestovním kanceláří.⁵⁵

⁴⁹ DVOŘÁKOVÁ, Klára. § 2521 [Smlouva o zájezdu]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 1.

⁵⁰ Například Krajský soud v Plzni v rozsudku ze dne 30. 10. 1996, sp. zn.: 15 Co 625/96.

⁵¹ Právní úprava smlouvy o obstarání věci byla obsažena v § 733 a násl. zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění zákona č. 509/1991 Sb.

⁵² Úprava odpovědnosti za vady byla obsažena v § 499 a násl. zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění zákona č. 509/1991 Sb.

⁵³ DVOŘÁKOVÁ, Klára. § 2521 [Smlouva o zájezdu]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol., 2022, op. cit., marg. č. 1.

⁵⁴ PETRÁŠ, 2018, op. cit., s. 20.

⁵⁵ Vláda České republiky. Důvodová zpráva zákona č. 159/1999 Sb., o některých podmínkách podnikání v oblasti cestovního ruchu a o změně zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů. Obecná část.

V důsledku přijetí zákona o cestovním ruchu byl OZ 1964 obohacen o nový smluvní typ - cestovní smlouvu. Uzavřením cestovní smlouvy se provozovatel cestovní kanceláře zavazoval, že zákazníkovi poskytne zájezd a zákazník se zavazoval, že zaplatí smluvenou cenu.⁵⁶ Pojem zájezd byl pak definován v zákoně o cestovním ruchu, a to tak, aby definice vyhovovala směrnici 90/314/EHS.

Název cestovní smlouva byl však později shledán nevhodným, jelikož předmětem smlouvy není cesta, nýbrž soubor služeb cestovního ruchu, jehož součástí doprava vůbec být nemusí.⁵⁷ Spolu s rekodifikací soukromého práva v roce 2012 tak došlo ke změně terminologie a aktuálně platný a účinný občanský zákoník obsahuje úpravu zájezdu jakožto nepřímého předmětu smlouvy o zájezdu. Stále se však jedná o tentýž smluvní typ.⁵⁸

2.1 Zájezd dle občanského zákoníku

V zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník“) v části IV. (relativní majetková práva), hlavě II (závazky z právních jednání), dílu 6 nalezneme úpravu zájezdu. Právní úprava zájezdu v občanském zákoníku již byla dvakrát novelizována. První novelizace⁵⁹ z roku 2018 proběhla v návaznosti na přijetí směrnice 2015/2302, která nahradila směrnici 90/314/EHS, přičemž s odkazem na výše uvedené lze konstatovat, že přijaté změny byly více než významné. Druhou novelou,⁶⁰ která nabyla účinnosti dne 6. ledna 2023, byly odstraňovány některé nedostatky, kterým se zákonodárce při transponování směrnice 2015/2302/EU do národního řádu bohužel nevyvaroval.

⁵⁶ Právní úprava cestovní smlouvy byla obsažena v § 852a–852k OZ 1962 ve znění zákona č. 159/1999 Sb.

⁵⁷ Vláda České republiky. Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Zvláštní část, k § 2521 až 2530.

⁵⁸ Tamtéž.

⁵⁹ Zákon č. 111/2018 Sb., kterým se mění zákon č. 159/1999 Sb., o některých podmínkách podnikání a o výkonu některých činností v oblasti cestovního ruchu, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

⁶⁰ Zákon č. 374/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

2.2 Zájezd jako předmět smlouvy o zájezdu

Smlouva o zájezdu je koncipována jako synallagmatický a pojmově úplatný závazek.⁶¹ Na jedné straně stojí povinnost pořadatele obstarat pro zákazníka zájezd a na té druhé povinnost zákazníka zaplatit pořadateli za zájezd celkovou cenu.⁶² Úprava obsažená ve dvaatřiceti ustanoveních občanského zákoníku⁶³ však není všeobsažná, a to ani co se týká definice nepřímého předmětu smlouvy o zájezdu, tj. samotného zájezdu. Zájezd jakožto soubor služeb cestovního ruchu je vymezen pomocí odkazu na zákon o cestovním ruchu.⁶⁴

S ohledem na plnou harmonizaci předmětné oblasti je zřejmé, že česká právní úprava maximálně vycházela z té evropské,⁶⁵ a to včetně její podrobnosti a (bohužel) i značné složitosti. Rozdílnost ustanovení zákona o cestovním ruchu oproti jeho evropské předloze veskrze pouze odráží odlišnou terminologii - souborné služby v tuzemsku nazýváme zájezdem a cestovní služby službami cestovního ruchu, cestující dle směrnice 2015/2302 je v zákoně o cestovním ruchu (i v občanském zákoníku) zákazníkem apod. Informace týkající se definice souborných služeb dle směrnice 2015/2302 tak zásadně platí i pro český zájezd.

Dále občanský zákoník obsahuje i vlastní negativní definici zájezdu. Soukromoprávní předpis ze své působnosti - za určitých okolností - vyjímá i takové soubory služeb cestovního ruchu, které by jinak – tzn. pokud by tyto určité okolnosti nepanovaly - naplňovaly definici zájezdu. Těmito určitými okolnostmi (či situacemi) je jednak poskytnutí souboru služeb cestovního ruchu podnikateli za účelem jeho dalšího podnikání, jednak situace, kdy nabídka a poskytnutí souboru služeb cestovního ruchu není podnikáním.⁶⁶ První uvedené cílí na takové aktivity cestovních kanceláří či agentur, kdy tyto kombinují jednotlivé služby cestovního ruchu za účelem jejich dalšího prodeje nikoliv zákazníkům, ale cestovním kancelářím, které je konečně nabízejí k prodeji zákazníkům.⁶⁷ Je logické, že ustanovení občanského zákoníku přijatá na ochranu zákazníků by neměla být aplikována na cestovní

⁶¹ DVOŘÁKOVÁ, Klára. § 2521 [Smlouva o zájezdu]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol., 2022, op. cit., marg. č. 9.

⁶² Ust. § 2521 občanského zákoníku.

⁶³ Ust. § 2521 – 2549 občanského zákoníku.

⁶⁴ Ust. § 2521 odst. 2 občanského zákoníku, § 1b zákona o cestovním ruchu.

⁶⁵ Viz kapitola 1.2 této práce.

⁶⁶ Ust. § 2548 občanského zákoníku.

⁶⁷ DVOŘÁKOVÁ, Klára. § 2548 [Soubor služeb, který není zájezdem]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol., 2022, op. cit., marg. č. 1.

kanceláře, které od jiného subjektu pořídí soubor služeb cestovního ruchu pro účely jeho dalšího prodeje. Taková cestovní kancelář se zásadně neocitá v nerovném postavení vůči svému obchodnímu partnerovi a není třeba ji specificky chránit. Pro druhé uvedené je stěžejní znalost definičních prvků podnikání, které v konkrétní situaci nebudou naplněny, tj. znalost toho, že podnikatelskou činností je zejména výdělečná činnost, která je vykonávána za účelem zisku se záměrem činit tak soustavně. Soubory služeb cestovního ruchu nabízené pouze nahodile a neziskově nejsou zájezdem.⁶⁸

O zájezdu dále víme, že není „zbožím v právním slova smyslu (ani movitou věcí), nýbrž službou.“⁶⁹ Tato skutečnost má vliv zejména na určení (ne)aplikovatelné právní úpravy.

2.3 Zákazník, pořadatel a zprostředkovatel

Další výše uvedená pasáž věnovaná evropskému právu, kterou lze vztáhnout i na českou úpravu, se týká strany smlouvy o zájezdu, konkrétně zákazníka. S odkazem na již výše uvedené nepřekvapí, že i v případě aktuální české úpravy bylo upuštěno od pojmu spotřebitel, přičemž důvod je opět takový, jaký byl popsán výše, a lze jej vystihnout dvěma slovy: maximální harmonizace.

Stejně jako v případě definice zájezdu, ani v případě definice zákazníka si nevystačíme s úpravou obsaženou v občanském zákoníku. Občanský zákoník sice pojem zákazník používá, ale nedefinuje jej. Je proto nutné mít na paměti zákon o cestovním ruchu a definici zákazníka v něm obsaženou, dle které je zákazníkem nejen osoba, která má v úmyslu uzavřít nebo uzavře s pořadatelem zájezdu smlouvu o zájezdu, ale i osoba, v jejíž prospěch byla smlouva uzavřena, tj. beneficiant, i osoba, které byla smlouva postoupena, tj. postupník.⁷⁰ Zároveň platí, že ačkoliv zákazník, který uzavírá smlouvu se typicky zájezdu i účastní, není to tak nutně vždy.

Pokud je zákazníkem jen jediná osoba, není pochyb o tom, komu svědčí veškerá práva plynoucí z uzavřené smlouvy a kdo je povinen dostát veškerým povinnostem. Vyvstává

⁶⁸ SELUCKÁ, Markéta. § 2548 [Negativní vymezení pojmu zájezd]. In: HULMÁK, Milan a kol., 2014, op. cit., s. 983, marg. č. 3.

⁶⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 12. 2013, sp. zn. 33 Cdo 3661/2013.

⁷⁰ Ust. § 4 odst. 1 zákona o cestovním ruchu. Směrnice 2015/2302 používá namísto zákazníka pojem cestující, kterého ve svém čl. 3 odst. 6 vymezuje jednoduše jako každou osobu, která má v úmyslu uzavřít smlouvu v oblasti působnosti této směrnice nebo má právo cestovat na základě takovéto smlouvy.

ale otázka, jaká konkrétní práva a povinnosti mají jednotliví zákazníci v případě, kdy vedle zákazníka, který uzavřel smlouvu, jsou zákazníci i další osoby, v jejichž prospěch byla smlouva uzavřena. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že veškeré povinnosti vztahující se ke splnění smlouvy ze strany zákazníka, který uzavřel smlouvu (včetně pojmového znaku předmětného smluvního typu, tj. povinnosti zaplatit celkovou cenu), tíží pouze tohoto zákazníka a nedopadají na zákazníky - spolucestující, v jejichž prospěch byla smlouva uzavřena, v jejichž prospěch bylo sjednáno pouze plnění. Povinnost uhradit celkovou cenu zájezdu tedy nebyla pro beneficienty z uzavřené smlouvy dovozena.⁷¹

S druhou stranou smlouvy, tj. tím, kdo má povinnost pro zákazníka obstarat zájezd, je to dle tuzemské právní úpravy složitější. Zákon o cestovním ruchu tuto druhou smluvní stranu nazývá cestovní kancelář a je jí podnikatel s oprávněním provozovat koncesovanou živnost. K získání tohoto typu živnosti je kromě splnění všeobecných podmínek, tj. plné svéprávnosti a bezúhonnosti, nutné dostat odborné a jiné zvláštní způsobilosti ve formě určitého vzdělání, případně v kombinaci s praxí v oboru.⁷² Současně se počítá i s cestovními kancelářemi usazenými v jiném státě v rámci Evropské Unie či Evropského hospodářského prostoru. Občanský zákoník však veřejnoprávní pojmem cestovní kancelář nepoužívá.⁷³ Dle soukromoprávního předpisu je pořadatel tím, kdo má povinnost pro zákazníka obstarat zájezd.

Pořadatelem dle občanského zákoníku je primárně ten, kdo na nabízení zájezdů veřejnosti, a to i pokud tak činí zprostředkovaně či přes obchodního zástupce,⁷⁴ založil své podnikání. Podnikání ani podnikatelský způsob není v občanském zákoníku konkrétně vymezen. Lze si však pomoci definicí podnikatele obsaženou v § 420 občanského zákoníku, která zahrnuje následující znaky: podnikatelem je ten, kdo 1) samostatně, na vlastní účet a odpovědnost 2) vykonává výdělečnou činnost za účelem zisku 3) živnostenským nebo podobným způsobem 4) se záměrem činit tak soustavně, přičemž 5) postavení podnikatele je třeba přisuzovat se zřetelem k této činnosti. Ve vztahu k třetímu uvedenému prvku je však nutné podotknout, že kritériem určujícím pořadatele zájezdu by neměla být existence či

⁷¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2018, sp. zn. 33 Cdo 715/2017, zejména body 16 a 17.

⁷² Ust. § 2 zákona o cestovním ruchu, § 6 a 7 a příloha č. 3 k zákonu č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

⁷³ Respektive jen v části věnované přechodným ustanovením, konkrétně v § 3078 občanského zákoníku.

⁷⁴ DVOŘÁKOVÁ, Klára, KRÁLOVÁ, Renata. a) Pořadatel. In: DVOŘÁKOVÁ, Klára, KRÁLOVÁ, Renata. Cestovní právo. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 271.

neexistence platného veřejnoprávního oprávnění k provozování cestovní kanceláře, ale naopak faktická stránka věci, tj. kdo zájezdy skutečně pořádá.⁷⁵ Občanský zákoník v druhém odstavci citovaného ustanovení proto stanovuje právní fikci, že pořadatelem je i ten, kdo vyvolá u třetích osob představu, že služby cestovního ruchu poskytuje jako zájezd na vlastní odpovědnost.⁷⁶ Absence státního oprávnění k provozování koncesované živnosti tak nemá vliv na soukromoprávní vztah založený smlouvou o zájezdu. Jedná se o jeden z mnoha aspektů ochrany zákazníka, kterými je platná právní úprava zájezdu protkaná.

Dále definice pořadatele obsažená v občanském zákoníku reflektuje a respektuje definici zájezdu dle zákona o cestovním ruchu a možné způsoby, kterými může zájezd vzniknout, výslovně pak skutečnost, že zájezd jakožto soubor služeb cestovního ruchu nemusí nutně zakládat jediná smlouva, ale naopak může být založen na samostatných smlouvách s jednotlivými poskytovateli služeb cestovního ruchu.⁷⁷ Pořadatelem je proto i ten, kdo předává údaje o zákazníkovi dalšímu podnikateli v případech, kdy je ve vztahu k jedinému zájezdu uzavřeno více samostatných smluv.

S odkazem na výše uvedené tedy platí, že cestovní kancelář může být jak právnická osoba, tak fyzická podnikající osoba. Poměr osob s příslušným oprávněním převažuje na stranu osob právnických.⁷⁸ Dle soukromoprávní úpravy v naprosté většině případů bude právě cestovní kancelář pořadatelem zájezdu a takový je i žádoucí stav. Nicméně může dojít i

⁷⁵ DVORÁKOVÁ, Klára. § 2523 [Pořadatel]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol., 2022, op. cit., marg. č. 1.

⁷⁶ České (prvoinstanční) soudy se již této potenciálně problematické situaci v rámci své rozhodovací praxe věnovali, nicméně řešené situace nebyli natolik sporné, aby přinesly zajímavé závěry. Např. před Obvodní soudem pro Prahu 1 byl řešen případ, v rámci kterého žalobci tvrdili, že uzavřeli smlouvu se zprostředkovatelem, aniž by byli před uzavřením této smlouvy informováni o tom, že pořadatelem zájezdu je jiná osoba. Soud však v rozsudku ze dne 30. listopadu 2020, č. j.: 20 C 68/2015-271, došel na základě důkazů k závěru, že žalobcům muselo být zřejmé, že se jedná o zprostředkování.

⁷⁷ Ust. § 2523 občanského zákoníku.

⁷⁸ K 16. prosinci 2022 evidovalo Ministerstvo pro místní rozvoj celkem 577 cestovních kanceláří. Největší zastoupení mají společnosti s ručením omezeným, které jsou následovány akciovými společnostmi. Pouze v malém počtu případů si cestovní kanceláře pro své podnikání zvolily formu veřejné obchodní společnosti (3) a ojedinelé jsou formy sdružení (1) a komanditní společnosti (1). Příslušná oprávnění získaly i dvě veřejné vysoké školy - Univerzita Palackého v Olomouci a Vysoká škola polytechnická Jihlava. Zdroj: Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky. Seznam cestovních kanceláří k 16.12.2022 [online]. Dostupné z: [https://www.mmr.cz/cs/ministerstvo/cestovni-ruch/seznam-cestovnich-kancelari/seznam-cestovnich-kancelari-\(1\)](https://www.mmr.cz/cs/ministerstvo/cestovni-ruch/seznam-cestovnich-kancelari/seznam-cestovnich-kancelari-(1)) [cit. 6. 1. 2023].

k situaci, kdy za pořadatele bude považována fyzická osoba nepodnikající, tzn. osoba bez oprávnění k provozování cestovní kanceláře. Důvodem je, aby ochrana, která náleží zákazníkům, byla vztažena i na jiné osoby, u kterých ten, kdo by sice pořádat zájezdy neměl, vyvolá představu, že služby cestovního ruchu poskytuje jako zájezd na vlastní odpovědnost.

Lze shrnout, že poměrně komplikovaná právní úprava byla vytvořena za účelem maximálního zjednodušení celé situace pro zákazníka, který tak má k dispozici jen jedinou osobu, která odpovídá za případné porušení povinností, a to i v situaci, kdy porušení povinností fakticky způsobil smluvní partner pořadatele zajišťující dílčí dodávku (subdodavatel).⁷⁹

Dále, jak již bylo uvedeno, v určitých situacích může být považován za pořadatele zájezdu zprostředkovatel,⁸⁰ a to se všemi povinnostmi, které se k postavení pořadatele váží.⁸¹ Lze však zhodnotit, že se jedná o stav nežádoucí, přičemž jednoznačným cílem zákonodárce je pomocí tohoto pravidla chránit zákazníky, kteří se zásadně vyskytují ve slabším postavení. Pokud tedy pomineme tuto zákonnou korekci, právní úprava subjektu zprostředkovatele vykazuje podobnou souběžnost soukromoprávní a veřejnoprávní úpravy jako právní úprava pořadatele zájezdu. Zákon o cestovním ruchu jakožto veřejnoprávní předpis zná veřejnoprávní pojem cestovní agentura, resp. provozovatel cestovní agentury. Provozování cestovní agentury je možné na základě pouhého ohlášení volné živnosti, u které není stanovena odborná způsobilost jakožto podmínka provozování živnosti. Naopak stačí dostát pouze obecným zákonným podmínkám, kterými jsou plná svéprávnost a bezúhonnost. Cestovní agentura zprostředkovává prodej zájezdů výlučně cestovním kancelářím. Jednou z nejdůležitějších povinností cestovní agentury je včas a jasně informovat zákazníka o tom, kdo má povinnost zájezd obstarat, tzn. se kterou cestovní kancelářím zákazník uzavírá smlouvu o zájezdu.⁸² Občanský zákoník pojem cestovní agentura (podobně jako pojem cestovní kancelář) nezná. Připouští však možnost uzavření smlouvy o zájezdu prostřednictvím třetí

⁷⁹ Preambule bod č. 22 směrnice 2015/2302. ŠÍP, Martin. Pořadatel (k § 2523). In: ŠVESTRA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef, a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI (závazkové právo – druhá část). 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 20-21.

⁸⁰ Podle směrnice 2015/2302 prodejce.

⁸¹ Ust. § 2523 odst. 2 občanského zákoníku.

⁸² Ust. § 3 zákona o cestovním ruchu. Ust. § 19 a bod 71. přílohy č. 4 k zákonu č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

osoby. Nadále pak při úpravě vybraných povinností občanský zákoník hovoří o pořadateli nebo zprostředkovateli jakožto povinném subjektu.⁸³

2.4 Informační povinnost

Právní úprava smlouvy o zájezdu, podobně jako jiné pojmenované smluvní typy, obsahuje vedle úpravy předmětu smlouvy i jednotlivá práva a povinnosti smluvních stran tvořící samotný obsah dané smlouvy.

I na tomto místě je vhodné vzpomenout silnou ochranu, která svědčí typicky spotřebitelům, v řešeném kontextu zákazníkům, a která se odráží nejen v povinnostech, které pořadateli plynou z uzavřené smlouvy, nýbrž i v těch, které jej tíží ještě předtím, než zákazník učiní závaznou objednávku nebo než dojde k uzavření smlouvy. Typickou předsmuvní povinností je informační povinnost, díky které má slabší smluvní strana možnost učinit informované rozhodnutí o tom, zda smlouvu uzavře a za jakých podmínek. Vedle obecné předsmuvní informační povinnosti⁸⁴ je pořadatel zájezdu (případně zprostředkovatel) před uzavřením smlouvy povinen jasně, srozumitelně a zřetelně, v případě poskytování informací písemným způsobem i čitelně, informovat o tom, že se jedná o zájezd (a nikoliv spojené cestovní služby), o způsobu právní ochrany zákazníka a dále o následujícím:

- hlavních náležitostech zájezdu, resp. jednotlivých službách cestovního ruchu, kterými jsou zejména informace o místě určení cesty či pobytu, trase, délce pobytu včetně termínů a počtu nocí, je-li součástí i ubytování; dopravních prostředcích včetně jejich kategorie a vlastností a míst a alespoň předběžných časů odjezdů a příjezdů; ubytování včetně jeho hlavních znaků a případně i turistické kategorie; stravování; jiných službách zahrnutých v celkové ceně zájezdu, jazyce, ve kterém tyto jiné služby budou poskytovány a zda budou poskytovány v rámci skupiny včetně její přibližné velikosti; vhodnosti zájezdu pro osoby s omezenou možností pohybu, přičemž tuto informaci je na žádost zákazníka nutno poskytnout se zohledněním potřeb konkrétního zákazníka;
- pořadateli a případně i zprostředkovateli zájezdu, jejich identifikačních a kontaktních údajích;

⁸³ Např. v § 2524 nebo 2532 občanského zákoníku.

⁸⁴ Dle § 1811 občanského zákoníku.

- celkové ceně zájezdu, včetně všech daní, poplatků a plateb a veškerých případných dodatečných nákladů či alespoň jejich druhu, a způsobu platby ceny zájezdu;
- případném podmínění uskutečnění zájezdu účastí určitého počtu zákazníků;
- pasových a vízových požadavcích;
- možnostech zákazníka odstoupit od smlouvy, a to jak se zaplacením odstupného, tak bez něj;
- pojištění pro případ krytí nákladů spojených s ukončením závazku ze strany zákazníka nebo nákladů na pomoc zahrnujících repatriaci v případě úrazu, nemoci nebo smrti.⁸⁵

Důsledky porušení předšmluvní informační povinnosti vyplývají jak z obecné úpravy, tak jsou v některých případech specificky upraveny. V obecné rovině je porušení předšmluvní informační povinnosti, stejně jako každé jiné porušení právní povinnosti, při splnění podmínek, spjato s povinností k náhradě škody. Zvláštní úprava se pak týká povinnosti ještě před uzavřením smlouvy sdělit celkovou cenu zájezdu včetně daní, poplatků a jiných obdobných peněžitých plnění a veškerých dalších případných nákladů. Porušení této povinnosti má ten (soukromoprávní) důsledek,⁸⁶ že zákazník tyto daně, poplatky, peněžitá plnění a případné další náklady nemusí hradit.⁸⁷

Informační povinnost je dále rozšířena i po uzavření smlouvy. Pořadatel zájezdu je povinen vystavit zákazníkovi nejpozději bezprostředně po uzavření smlouvy tzv. potvrzení o zájezdu, které je dokladem o smlouvě.⁸⁸ Je pouze logické, že informace, které je pořadatel zájezdu povinen zákazníkovi sdělit ještě před uzavřením smlouvy, stanovují náležitosti zájezdu a stávají se obsahem smlouvy o zájezdu.⁸⁹ Obsahově se proto bude potvrzení o zájezdu v mnoha bodech shodovat s informacemi poskytnutými již před uzavřením smlouvy, v mnoha dalších jde však potvrzení nad rámec. Občanský zákoník dělí do dvou samostatných ustanovení „hlavní“ a „další“ náležitosti potvrzení o zájezdu. Nepřekvapivě se mezi hlavní

⁸⁵ Ust. § 2524 odst. 1 občanského zákoníku a § 9a zákona o cestovním ruchu.

⁸⁶ Veřejnoprávní úpravu možných přestupků nalezneme v § 10b zákona o cestovním ruchu.

⁸⁷ Ust. § 2524 odst. 3 občanského zákoníku.

⁸⁸ Ust. § 2525 občanského zákoníku. Vláda České republiky. Důvodová zpráva k zákonu č. 111/2018 Sb., kterým se mění zákon č. 159/1999 Sb., o některých podmínkách podnikání a o výkonu některých činností v oblasti cestovního ruchu, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. Zvláštní část, k bodu 14 až 22 (§ 2525 až 2529).

⁸⁹ Ust. § 2524 odst. 2 občanského zákoníku. Jedná se o jedno z ustanovení, které bylo k 6. 1. 2023 novelizováno.

náležitosti řadí specifikace jednotlivých služeb cestovního ruchu tvořících zájezd tak, jak je uvedeno výše.⁹⁰ Dalšími náležitostmi jsou pak různé identifikační a kontaktní údaje, informace, které zákazník potřebuje k úspěšnému uplatňování svých práv a v neposlední řadě zvláštní požadavky zákazníka které pořadatel přijal.⁹¹ Skutečnost, zda konkrétní náležitost spadá do té které kategorie, je stěžejní pro určení práv zákazníka, která mu náleží v případě změny těchto náležitostí.⁹²

Dále má pořadatel povinnost dodat zákazníkovi doklad o pojištění pro případ úpadku,⁹³ stejně jako doklady nutné pro uskutečnění zájezdu, typicky letenky a poukázky na ubytování či jiné služby.⁹⁴

2.5 Změny závazků ze smlouvy

V obecné rovině platí, že smlouvi je možné měnit pouze se souhlasem všech smluvních stran.⁹⁵ Právní úprava zájezdu však v sobě obsahuje možnost v určitých situacích uzavřenou smlouvu změnit i jednostranně.⁹⁶ Vzhledem ke zcela odlišným závazkům, které ze smlouvy pro obě strany plynou, mohou určité změny iniciovat jak pořadatel zájezdu, tak zákazník.

Změny závazků ze smlouvy o zájezdu, které může iniciovat pořadatel, se týkají v první řadě ceny, ale dále i jiných náležitostí zájezdu.⁹⁷ Přestože by celková cena zájezdu, stejně jako jakékoliv jiné právo či povinnost plynoucí ze smlouvy, měla být neměnná, občanský zákoník obsahuje úpravu podmínek, při jejichž naplnění je možné cenu měnit, respektive zvýšit. V první řadě se musí jednat o zvýšení celkové ceny zájezdu v důsledku některého ze zákonem uvedených důvodů. Zvýšení celkové ceny zájezdu tak musí odpovídat zvýšení následujících nákladů: a) ceny za dopravu způsobené zvýšením cen pohonných hmot

⁹⁰ Ust. § 2527 občanského zákoníku.

⁹¹ Ust. § 2528 odst. 1 občanského zákoníku.

⁹² Podrobněji viz následující kapitola 2.5 Změny závazků ze smlouvy.

⁹³ Ust. § 2526 občanského zákoníku.

⁹⁴ Ust. § 2529 občanského zákoníku, zejména 3. odstavec.

⁹⁵ Ust. § 1759 občanského zákoníku.

⁹⁶ Předmětná právní pravidla jsou obsažena v § 2530 – 2532 občanského zákoníku. Informace uvedené v této kapitole vycházejí z těchto ustanovení, pokud není uvedeno jinak.

⁹⁷ Zákonná ustanovení upravující změny závazků ze smlouvy o zájezdu byla předmětem poslední - pro téma této práce relevantní - novely občanského zákoníku, jež byla provedena zákonem č. 374/2022 Sb.

či jiných zdrojů energie, b) daní, jiných dodatečných obdobných peněžitých plnění nebo úplaty z cestovních služeb poskytovaných podle smlouvy třetími stranami, které se přímo nepodílejí na poskytnutí zájezdu, včetně plateb spojených s dopravou, nebo c) směnného kurzu české koruny použitého pro stanovení ceny zájezdu.

Zvýšit cenu zájezdu z výše uvedených důvodů je však možné pouze za předpokladu, že je tato možnost výslovně sjednána ve smlouvě, a to včetně způsobu výpočtu cenových úprav, tedy způsobu výpočtu zvýšení ceny. Tato podmínka v praxi znamená, že pokud chtějí mít pořadatelé možnost zvýšit cenu zájezdu, musí ve smlouvě uvést skutečnosti rozhodné pro její kalkulaci (např. cenu pohonných hmot či směnný kurz), a to přesto, že jinak z právních předpisů taková povinnost neplyne.⁹⁸ Znalost těchto skutečností dává zákazníkovi možnost si nezávisle na pořadateli posoudit a zkontrolovat, zda ke zvýšení skutečně došlo, či nikoliv, případně v jaké výši.⁹⁹ Zároveň platí, že pokud má mít pořadatel právo na zvýšení celkové ceny zájezdu v důsledku zvýšení výše uvedených nákladů, zákazník musí mít současně právo na snížení celkové ceny zájezdu v důsledku snížení těchto nákladů. Pořadatel si od vrácené částky může odečíst administrativní náklady, které na žádost musí být schopn doložit.

V neposlední řadě musí být zvýšení ceny řádně a včas oznámeno zákazníkovi. Řádné a včasné je takové oznámení o zvýšení ceny, které je jasné a srozumitelné, je provedeno v textové podobě,¹⁰⁰ obsahuje odůvodnění a výpočet zvýšení ceny a je zákazníkovi doručeno nejpozději dvacátý den před zahájením zájezdu.

Ve vztahu ke změně ceny však platí ještě jedno omezení, a sice týkající se významného zvýšení ceny zájezdu, za které je považováno zvýšení o více než osm procent. V takovém případě má zákazník možnost buď se zvýšením souhlasit, tj. návrh změny smlouvy akceptovat, nebo od smlouvy odstoupit, a to bez nutnosti hradit pořadateli odstupné. Takovou změnu může pořadatel navrhnout pouze tak, aby lhůta pro odstoupení od smlouvy činila minimálně pět dnů a uplynula před zahájením zájezdu. Pokud zákazník ve stanovené lhůtě od smlouvy neodstoupí, nastane nevyvratitelná právní domněnka, že se změnou

⁹⁸ DVOŘÁKOVÁ, Klára, KRÁLOVÁ, Renata. b) Změna ceny zájezdu. In: DVOŘÁKOVÁ, Klára, KRÁLOVÁ, Renata, 2022, op. cit., s. 288.

⁹⁹ DVOŘÁKOVÁ, Klára. § 2530 [Změna ceny zájezdu]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol., 2022, op. cit., marg. č. 3.

¹⁰⁰ Textová podoba je v souladu s § 1819 občanského zákoníku zachována, pokud umožňuje uchování a opakované zobrazení předávané informace.

souhlasí. Tato právní fikce však nenastane v případě, kdy pořadatel lhůtu pro odstoupení od smlouvy nestanoví. „Lhůta, jejíž délka nebyla určena, nemohla uplynout a tedy ani nemohla nastat nevyvratitelná domněnka souhlasu.“¹⁰¹

Jak již bylo uvedeno, kromě celkové ceny zájezdu může pořadatel jednostranně měnit i jiné závazky ze smlouvy. Podmínky stanovuje zákon následující: 1) i toto právo musí být výslovně uvedeno ve smlouvě, 2) změna musí být řádně oznámena zákazníkovi a 3) změna může být pouze nevýznamná. Ve vztahu k podmínce poslední uvedené došlo k terminologické úpravě.¹⁰² Občanský zákoník dříve pracoval s pojmem nepodstatná změna, ten byl ale nahrazen, a to z důvodu možné chybně vyložené souvislosti s podstatnými náležitostmi smlouvy. Pokud by za nepodstatnou změnu byla považována každá změna, která se netýká podstatných náležitostí smlouvy o zájezdu, byla by množina potenciálních nepodstatných změn značně obsáhlá a zákazník by se nacházel v nevýhodné pozici.¹⁰³ Ačkoliv proti zpřesňování jazykového znění právní úpravy tak, aby nedocházelo k odlišným výkladům nelze nic namítat, v tomto případě mám za to, že bylo zřejmé, že nepodstatné změny závazků plynoucích ze smlouvy o zájezdu nikterak nesouvisí s podstatnými náležitostmi smlouvy jakožto prvky, na jejichž vymezení závisí samotný vznik smlouvy.¹⁰⁴ Nyní tuzemský zákonodárce pouze převzal terminologii směrnice 2015/2302, což ale mohl a měl udělat již v roce 2018, kdy byl přijímán příslušný implementační zákon.¹⁰⁵

Pokud se jedná o změnu některé z hlavních náležitostí zájezdu,¹⁰⁶ případně zvláštního požadavku zákazníka, který pořadatel přijal,¹⁰⁷ má zákazník právo buď ve

¹⁰¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2012, sp. zn. 33 Cdo 4718/2009.

¹⁰² Změna nabyla účinnosti 6. ledna 2023.

¹⁰³ Důvodová zpráva k zákonu č. 111/2018 Sb., kterým se mění zákon č. 159/1999 Sb., o některých podmínkách podnikání a o výkonu některých činností v oblasti cestovního ruchu, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. Zvláštní část, k bodu 122. a 123 (§ 2531 odst. 1).

¹⁰⁴ Otázce případné souvislosti podstatných náležitostí smlouvy s nepodstatnými změnami závazků ze smlouvy se ostatně nevěnuje ani komentářová a odborná literatura. Komentářová literatura nanejvýše definuje nepodstatné změny jakožto změny bez bezprostředního dopadu na zákazníka a poskytování zájezdu a uvádí příklady takových nepodstatných změn, viz ŠÍP, Martin. Změna závazku ze smlouvy (k § 2531). In: ŠVESTRA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef, a kol. 2021, op. cit., s. 42.

¹⁰⁵ Čl. 11 odst. 1 písm. b) směrnice 2015/2302. Implementačním zákonem byl zákon č. 111/2018 Sb., kterým se mění zákon č. 374/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákon, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰⁶ Ust. § 2527 občanského zákoníku.

¹⁰⁷ Ust. § 2528 odst. 1 písm. h) občanského zákoníku.

stanovené lhůtě odstoupit od smlouvy, nebo se změnou souhlasit, podobně jako je tomu v případě zvýšení ceny zájezdu o více než osm procent. V kontextu výše uvedeného lze *a contrario* dovodit, že tyto tři případy představují významnou změnu smlouvy. Pořadatel musí v takovém případě seznámit zákazníka s tím, jaký by měly navrhované změny vliv na cenu zájezdu, a to včetně případů, kdy změny zapříčiní snížení kvality zájezdu nebo se v jejich důsledku pořadateli sníží náklady, které je nucen k obstarání zájezdu vynaložit. V takovém případě má zákazník právo na přiměřenou slevu z ceny zájezdu. Dále má pořadatel povinnost informovat zákazníka o lhůtě stanovené k odstoupení od smlouvy a následcích neodstoupení od smlouvy v této lhůtě, tj. aplikaci nevyvratitelné právní domněnky souhlasu se změnou smlouvy. Zákon předvídá i možnost pořadatele řešit významnou změnu smlouvy o zájezdu nabídnutím náhradního zájezdu. Pokud této možnosti pořadatel využije, sdělí pořadatel zákazníkovi informace o náhradním zájezdu a jeho ceně.

Jediným případem, kdy je zákazník oprávněn jednostranně měnit smlouvu, je změna subjektu závazku na straně zákazníka v důsledku postoupení smlouvy třetí osobě. Nutno zdůraznit, že navzdory obecné právní úpravě postoupení smlouvy lze - s ohledem na specifika zájezdu jakožto předmětu smlouvy - postoupit pouze celou smlouvu jako celek, nikoliv pouze její část. Podobně platí, že právo smlouvu postoupit nenáleží kterékoliv ze stran, nýbrž náleží pouze zákazníkovi.¹⁰⁸ Ani zákazník však nemůže smlouvu postupovat libovolně, bez jakýchkoliv omezení. V první řadě, pokud zákazník jakožto postupitel musí splňovat určité podmínky, tyto podmínky musí splňovat i třetí osoba – postupník. Informaci o tom, zda je účast na zájezdu podmíněna, případně jaké podmínky je třeba splnit, musí pořadatel zájezdu (strana postoupená) uvést v potvrzení o zájezdu. Vymezení podmínek se řadí mezi jiné než hlavní náležitost potvrzení o zájezdu.¹⁰⁹ Účinnost postoupení smlouvy je vázaná na dvě podmínky: 1) souhlas postupníka s uzavřenou smlouvou včetně závazku splnit podmínky zájezdu a 2) včasné oznámení o postoupení smlouvy pořadateli zájezdu učiněné v textové podobě. Včasné je takové oznámení, které je pořadateli doručeno nejpozději sedm dnů před zahájením zájezdu. Zákon výslovně uvádí, že pokud je smlouva uzavřena později, než sedm dnů před zahájením zájezdu, lze po vzájemné dohodě smluvních stran smlouvu postoupit i ve lhůtě kratší. Lze však konstatovat, že uvedená sedmidenní lhůta není stanovena na ochranu zákazníka, nýbrž spíše chrání pořadatele, kterému v souvislosti se změnou smluvní strany mohou vzniknout dodatečné povinnosti (např. administrativní povahy). Není proto důvod,

¹⁰⁸ Ust. § 1895 odst. 1 občanského zákoníku.

¹⁰⁹ Ust. § 2528 odst. 1 písm. p) občanského zákoníku.

proč by možnost dohodnout si lhůtu kratší měla být limitována na případy, kdy je smlouva uzavřena šest a méně dnů před zahájením zájezdu. Lhůtu delší než sedmidenní však nelze stanovit ani souhlasným prohlášením smluvních stran, neboť by tak došlo ke krácení práva zákazníka smlouvu postoupit.

Postoupením smlouvy dojde ke vzniku solidárního závazku. Postupitel a postupník tak mohou být společně a nerozdílně zavázáni k uhrazení doplatku ceny, pokud zájezd k okamžiku postoupení nebyl zcela uhrazen, anebo jakýchkoliv dodatečných nákladů, které pořadateli v souvislosti se změnou v osobě zákazníka vzniknou. Tyto dodatečné náklady musí být přiměřené a musí odpovídat pouze skutečně vynaloženým nákladům a především musí být ze strany pořadatele zájezdu, případně zprostředkovatele, doložené. V souladu s principem dlužnické solidarity může pořadatel požadovat uhrazení částky po postupiteli či postupníkovi dle svého uvážení.

2.6 Odstoupení od smlouvy

Odstoupení od smlouvy je jeden z *jiných* způsobů zániku závazku, než je jeho splnění. Odstoupením od smlouvy se závazek zrušuje *ex tunc*, tj. od počátku, právní důvod vzájemného plnění stran tedy zaniká a obnovuje se stav trvající před uzavřením smlouvy, proto se strany vypořádávají dle pravidel bezdůvodného obohacení.¹¹⁰

V obecné rovině platí, že právo na odstoupení od smlouvy mají strany smlouvy v případě, že si tak ujednaly, případně stanoví-li tak zákon.¹¹¹ Mezi ustanoveními občanského zákoníku právně upravující zájezd je obsažena vlastní, speciální, úprava odstoupení od smlouvy.¹¹² Je třeba zdůraznit, že ačkoliv je odstoupení často, zejména laickou veřejností, která je zároveň typickým zákazníkem, chápáno jako sankce za porušení povinnosti, občanský zákoník upravuje situace, kdy právo na odstoupení od smlouvy není na jakékoliv porušení povinností vázáno. K odstoupení od smlouvy o zájezdu lze přistoupit jak v návaznosti na porušení určité povinnosti druhé smluvní strany, tak v určitých případech bez ohledu na to, zda k porušení nějaké povinnosti došlo či nikoliv.

¹¹⁰ Ust. 2991 a násl. občanského zákoníku.

¹¹¹ Ust. § 2001 občanského zákoníku.

¹¹² Ust. § 2533 – 2536a občanského zákoníku. Pokud nebude uvedeno jinak, informace uvedené v této kapitole plynou z těchto ustanovení.

Ačkoliv pro odstoupení od smlouvy z důvodu případného dokazování nelze než doporučit písemnou formu, občanský zákoník smluvní strany nezatěžuje určením ať už písemné nebo jakékoliv jiné formy pro toto právní jednání. Teoreticky je proto možné od smlouvy odstoupit i konkludentně. Odstoupením od smlouvy učiněné konkludentní formou však jistě není prosté nenastoupení k zájezdu.¹¹³

K zákazníkovi byl zákonodárce benevolentní, jelikož stanovil, že před zahájením zájezdu může od smlouvy o zájezdu odstoupit vždy. Pokud poskytnutý zájezd není způsobilý ani částečně naplnit účel, pro který jej zákazník koupil, nahlíží se na plnění jako by vůbec nebylo poskytnuto, a tudíž je odstoupení od smlouvy ze strany zákazníka možné i přesto, že zájezd již byl zahájen.¹¹⁴

Přestože občanský zákoník přiznal zákazníkům právo na odstoupení od smlouvy i bez uvedení jakéhokoliv důvodu, důvod, který je při odstoupení od smlouvy případně uveden, bude mít vliv na to, zda zákazník bude či nebude mít povinnost hradit pořadateli odstupné.¹¹⁵ V každém případě platí, že pokud dojde k odstoupení od smlouvy, pořadatel zájezdu má povinnost vrátit zákazníkovi veškeré dosud vynaložené peněžení prostředky na zájezd, a to bez zbytečného odkladu, nejpozději však ve lhůtě čtrnácti dnů. V případech, kdy má zákazník povinnost hradit odstupné, se vracená částka sníží o odstupné.

2.6.1 Odstoupení od smlouvy ze strany zákazníka bez odstupného

Zákazník má právo odstoupit od smlouvy o zájezdu bez povinnosti platit odstupné ve třech případech, které lze podřadit pod významné změny závazků ze smlouvy, se kterými může zákazník buď souhlasit, nebo může odstoupit od smlouvy. V prvé řadě se jedná o návrh pořadatele zvýšit významně cenu zájezdu, tzn. o více než 8 %. Další, avšak podobnou situací je ta, kdy vnější, tj. objektivní, okolnosti nutí pořadatele změnit některou z hlavních

¹¹³ Usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 8. 2021, sp. zn. III. ÚS 1738/21.

¹¹⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2007, sp. zn.: 33 Odo 1173/2005.

¹¹⁵ Otázka, zda dojde ke zproštění povinnosti zaplatit storno poplatků v případě, že cestující ve svém prohlášení o ukončení smlouvy neuvede žádný důvod nebo uvede důvod, který nesouvisí s nevyhnutelnými a mimořádnými okolnostmi, byla předložena Soudnímu dvoru EU v rámci žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce podané Landgericht Frankfurt am Main (Německo) dne 29. července 2022 – AQ v. trendtours Touristik GmbH, věc C-511/22 (věc nebyla dosud rozhodnuta). Podobně i žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Landgericht Frankfurt am Main (Německo) dne 9. srpna 2022 – PA v. trendtours Touristik GmbH, věc C-529/22 (ani tato věc nebyla dosud rozhodnuta).

náležitostí zájezdu¹¹⁶ nebo v jejich důsledku není pořadatel schopen splnit zvláštní požadavek zákazníka, který pořadatel přijal.¹¹⁷

Dále má zákazník právo na odstoupení od smlouvy o zájezdu bez zaplacení odstupného po zahájení zájezdu, přičemž toto právo vzniká v důsledku podstatné vady zájezdu, kterou zákazník bez zbytečného odkladu vytkl, ale pořadatel ji řádnému vytknutí navzdory neodstranil v přiměřené lhůtě.¹¹⁸

V posledku může zákazník odstoupit od smlouvy bez zaplacení odstupného také v případech tzv. vyšší moci. Již neúčinná směrnice 90/314/EHS definovala vyšší moc jako neobvyklé a neočekávané okolnosti, které jsou nezávislé na straně, která se jich dovolává, jejichž důsledkům nebylo možné přes veškeré vynaložené úsilí předejít. Zároveň bylo výslovně uvedeno, že vyšší mocí není tzv. overbooking (česky překnihování či přerezervování), tedy situace, kdy je na určitou službu přijato více rezervací, než je její skutečná kapacita¹¹⁹ (typicky, ale nikoliv výlučně se této praktiky dopouštějí letečtí dopravci).

Aktuálně účinná směrnice 2015/2302 ani z ní vycházející právní úprava v občanském zákoníku s pojmem vyšší moc npracuje, to však neznamená, že uvedené předpisy nereflektují možnost vzniku těchto událostí.¹²⁰ Dle § 2535 občanského zákoníku má zákazník před zahájením zájezdu právo na odstoupení od smlouvy bez nutnosti platby stornopoplateků při kumulativním splnění několika podmínek. Otázku, zda jsou všechny podmínky naplněny, je nutné zodpovědět v každém jednotlivém případě a v kontextu konkrétních poměrů zvlášť. První podmínkou je ta, že se musí jednat o nevyhnutelné a mimořádné okolnosti. Nevyhnutelnými okolnostmi jsou neovlivnitelné situace, kterým nelze zabránit ani při přijetí veškerých přiměřených opatření. Mimořádností je pak zdůrazněna podmínka nepravidelnosti a nepředvídatelnosti. Příkladem se může jednat o bezpečnostní problémy jako jsou válečné konflikty a teroristické útoky, dále přírodní katastrofy všeho druhu,¹²¹ přičemž tyto jsou relevantní i případech, kdy zabraňují bezpečnému dopravení zákazníků od místa určení a

¹¹⁶ Ust. § 2527 občanského zákoníku.

¹¹⁷ Ust. § 2528 odst. 1 písm. h) občanského zákoníku.

¹¹⁸ Ust. § 2537 odst. 4 občanského zákoníku.

¹¹⁹ Čl. 4 odst. 6 směrnice 90/314/EHS.

¹²⁰ K otázce, zda je pojem vyšší moci totožný s nevyhnutelnými a mimořádnými okolnostmi, se podrobněji vyjadřují v kapitole 3.4 věnované řízení před Soudním dvorem EU.

¹²¹ K zamyšlení jsou pak například meteorologické jevy, které se objevují s relativně pravidelně, například vydatné deště v monzunových oblastech a jimi zapříčiněné povodně.

v neposlední řadě významná rizika pro lidské zdraví, například výskyt závažného onemocnění v destinaci.¹²² Ačkoliv overbooking již ve směrnici 2015/2302 není zmíněn výslovně, není pochyb o tom, že se o vyšší moc nejedná.¹²³ Za druhou podmínku platí to, že nepředvídatelné a mimořádné okolnosti musí nastat v místě určení cesty nebo pobytu nebo jeho bezprostředním okolí. Poslední, třetí, podmínkou je pak ta, že nepředvídatelné a mimořádné okolnosti musí mít významný dopad na poskytování zájezdu nebo na přepravu osob do místa určení cesty nebo pobytu. Praktickou ukázkou toho, kdy by zákazníkovi mělo svědčit právo na vrácení ceny zájezdu a kdy nikoliv, je letecký zájezd spojený s návštěvou muzeí. Pokud nepředvídatelná a mimořádná okolnost, kterou je například teroristický útok v místě určení zájezdu, zapříčiní uzavření letiště a muzeí, jsou naplněny všechny výše uvedené podmínky a zákazník může odstoupit od smlouvy bez placení odstupného. Pokud však k uzavření letiště ani muzeí nedojde, zákazník právo na odstoupení od smlouvy bez platby storno poplatků nemá.¹²⁴ V těchto případech, kdy zákazník pro nevyhnutelné a mimořádné okolnosti odstoupí od smlouvy o zájezdu, má sice právo na vrácení veškerých peněžních prostředků, které za zájezd zaplatil, nenáleží mu ale právo na náhradu škody,

Propuknutí epidemie covidu-19, které se na první pohled zdá být učebnicovým příkladem nepředvídatelné a mimořádné okolnosti, bylo impulzem k otevření odborné a judičiální studnice vědomostí ohledně výkladu a aplikace předmětného zákonného ustanovení.

Doktrína v souvislosti epidemií covidu-19 identifikovala tři typy situací. Vedle zcela jednoznačné situace a tedy jednoznačné aplikace § 2535 občanského zákoníku tehdy, kdy je zřejmé, že pořadatel s odkazem na mimořádné a nepředvídatelné okolnosti v místě zájezdu není schopen služby zahrnuté v zájezdu poskytnout, například pokud došlo k plošnému uzavření hotelů v místě určení, objektivně není možné se do destinace dopravit apod., se jedná o situace kontroverzní. Pozorným přečtením předmětného ustanovení,

¹²² Preambule bod č. 31 a čl. 3 odst. 12 směrnice 2015/2302. Vláda České republiky. Důvodová zpráva k zákonu č. 111/2018 Sb., kterým se mění zákon č. 159/1999 Sb., o některých podmínkách podnikání a o výkonu některých činností v oblasti cestovního ruchu, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. Zvláštní část, k bodu 122 K bodu 36 (§ 2534 - § 2536).

¹²³ DVOŘÁKOVÁ, Klára, KRÁLOVÁ, Renata. a) Odstoupení zákazníka od smlouvy o zájezdu. In: DVOŘÁKOVÁ, KRÁLOVÁ, 2022, op. cit. s. 296.

¹²⁴ Vláda. Důvodová zpráva k zákonu č. 111/2018 Sb., kterým se mění zákon č. 159/1999 Sb., o některých podmínkách podnikání a o výkonu některých činností v oblasti cestovního ruchu, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. Zvláštní část, k bodu 36 (§ 2534 - § 2536).

zjistíme, že zákon upravuje nemožnost poskytnutí zájezdu, nikoli nemožnost jeho čerpání ze strany zákazníka. Kontroverznost situací pak spočívá v tom, že je zákonodárce při tvorbě právních pravidel zřejmě nepředpokládal a je proto nejisté, zda by se mělo jednat o důvod, pro který má zákazník možnost bezplatně odstoupit od smlouvy. Příkladem této situace je, když pořadatel zájezdu může poskytnout služby, ale zákazník nemůže cestovat kvůli opatřením země, ve které pobývá nebo země, kam zájezd směřuje, neumožňuje vstup turistům z určitých zemí. V běžné realitě epidemických dní se často tyto dvě situace – jednoznačná a kontroverzní – prolínají, tzn. pořadatel nemůže poskytnout zájezd a současně zákazník nemůže cestovat z důvodů na své straně. V těchto případech lze uvažovat o použití obecných principů smluvního práva, konkrétně podstatnou změnu okolností upravenou v § 1765 občanského zákoníku, což by mohlo umožnit stranám smlouvy vyřešit situaci dohodou.¹²⁵

Z rozhodovací praxe českých soudů související s epidemií covidu-19 vyplývá, že aplikace daného ustanovení zřejmě nebude – k nelibosti zákazníků – tak široká, jak si mnozí možná mysleli.

Před soudy se opakovaně objevovaly případy, jejichž jádrem byla otázka, kdy zákazníkům vznikne právo na odstoupení od smlouvy a vrácení peněžních prostředků vynaložených za zájezd v důsledku nepředvídatelné a mimořádné epidemie covidu-19. Městský soud v Praze přezkoumával, zda je odstoupení od smlouvy s odkazem na § 2535 občanského zákoníku učiněné více než tři měsíce před plánovaným termínem zájezdu platné.¹²⁶ Městský soud v Praze jakožto odvolací soud došel ke stejnému závěru, jako soud prvoinstanční, tj. že v situaci, kdy již v době odstoupení od smlouvy existovala důvodná obava, že se vývoj šíření onemocnění bude i nadále vyvíjet nepříznivě, by bylo nespravedlivé, aby byl zákazník nucen vyčkávat s odstoupením od smlouvy do doby bližší plánované realizaci zájezdu. „*[V] případě jakýchkoliv nejasností, je třeba respektovat zvýšenou ochranu spotřebitele a vykládat právní úpravu a význam právních jednání restriktivněji, tedy ve prospěch ochrany zákazníka, cestujícího či spotřebitele, jak různé právní předpisy klientelu cestovních kanceláří označují.*“¹²⁷

Odlišný, ale velmi podobný případ byl později předložen Nejvyššímu soudu. Předmětná smlouva o zájezdu byla uzavřena začátkem prosince 2019, tj. ještě před

¹²⁵ DVOŘÁKOVÁ, Klára, KRÁLOVÁ, Renata. a) Odstoupení zákazníka od smlouvy o zájezdu. In: DVOŘÁKOVÁ, KRÁLOVÁ, 2022, op. cit. s. 297.

¹²⁶ Přesnější časové údaje bohužel nejsou kvůli anonymizaci rozhodnutí k dispozici.

¹²⁷ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 6. 9. 2022, sp. zn.: 15 Co 221/2022.

propuknutím epidemie, přičemž zájezd se měl uskutečnit začátkem července 2020. K odstoupení od smlouvy došlo ze strany zákazníka dne 24. března 2020, tj. více než tři měsíce před zahájením zájezdu, a to s odkazem na nevyhnutelnou a mimořádnou událost, kterou zákazník spatřoval v epidemii covidu-19, která tehdy trvala jak v České republice, tak v místě určení zájezdu, kterým bylo Turecko. Pořadatel zájezdu na odstoupení od smlouvy reagoval vyměření odstupného. Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí uvedl, že nevyhnutelné a mimořádné okolnosti se musí vztahovat k době, kdy se má zájezd uskutečnit, proto právo na odstoupení od smlouvy vzniká až k okamžiku, kdy „*lze se značnou mírou pravděpodobnosti uzavřít, že mimořádné okolnosti budou trvat a významnou měrou pravděpodobnosti ovlivní poskytnutí sjednaných služeb či přepravu osob do místa určení cesty nebo pobytu.*“¹²⁸ V řešeném případě došel soud k závěru, že k datu 24. března 2020 nebylo možné odhadnout, jakým způsobem se bude v horizontu tří měsíců epidemie covidu-19 vyvíjet. Právo na odstoupení od smlouvy bez povinnosti platit odstupné tak zákazníkovi k uvedenému datu přiznáno nebylo.¹²⁹

Nelze přejít bez povšimnutí, že přestože soudy rozhodly rozdílně - v jednom případě soud zákazníkovi právo na odstoupení od smlouvy přiznal, v druhém nikoliv - mezi oběma rozhodnutími lze nalézt určitý názorový průsečík. Právo odstoupit od smlouvy má zákazník pouze ve chvíli, kdy existuje důvodná obava, resp. lze se značnou mírou pravděpodobnosti konstatovat, že zájezd či přeprava budou narušeny. S tímto obecným závěrem nelze než souhlasit. Skutečnost, že se v obou řešených případech jednalo o odstoupení od smlouvy učiněné čtvrt roku před termínem zájezdu, je věcí náhody a tento časový úsek neplatí absolutně, tedy v konkrétních případech mohou být nevyhnutelné a mimořádné okolnosti negativně ovlivňující poskytování zájezdu jistě dříve i později, není třeba zdůrazňovat.

Dále dle Městského soudu v Praze není mimořádnou okolností opatření, které zákazníkovi zakládá povinnost se po návratu ze zahraničního zájezdu podrobit testu na přítomnost SARS-CoV-2 a karanténě, kvůli které není zákazník schopen dostát svým povinnostem plynoucím ze zaměstnaneckého poměru, čímž se pro zákazníka stal zájezd bezcenným.¹³⁰ Uvedené opatření totiž nemělo významný dopad na poskytování zájezdu ani na přepravu do místa určení, tedy opatření nemělo vliv na schopnost pořadatele zájezdu dostát

¹²⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 1. 2023, sp. zn.: 33 Cdo 1553/2022.

¹²⁹ Tamtéž.

¹³⁰ Přesné časové údaje nejsou kvůli anonymizaci rozhodnutí k dispozici. Je známo pouze tolik, že se jedná o období cca rok po propuknutí epidemie.

svým závazkům (ostatně v řešeném případě se zájezd skutečně realizoval). Soud nicméně poznamenal, že povinnost podrobit se testu na přítomnost viru SARS-CoV-2 a karanténě je natolik finančně a časově náročná, že lze uvažovat o tom, že by se mohlo jednat o podstatnou změnu okolností, ze kterých strany vycházely při uzavírání smlouvy o zájezdu a tedy aplikaci § 1765 odst. 1 občanského zákoníku, dle kterého přichází v úvahu obnova jednání o smlouvě.¹³¹ Toto rozhodnutí koresponduje s výše uvedeným doktrinálním dělením situací, kdy případná aplikace § 2535 občanského zákoníku na podobné případy byla označena za přinejmenším spornou.

V tomto směru bude v budoucnu jistě obohacující i judikatura Soudního dvora EU, kterému bylo v souvislosti s epidemií covidu-19 předloženo vícero žádostí o rozhodnutí o předběžné otázce. Jedna z žádostí se týká okamžiku, kdy zákazníkovi vznikne právo na bezplatné odstoupení od smlouvy otázky, resp. zda má zákazník právo na bezplatné odstoupení od smlouvy v případě, že nevyhnutelné a mimořádné okolnosti skutečně panovaly v okamžiku zahájení zájezdu, stejně jako v situaci, kdy v okamžiku prohlášení o ukončení smlouvy bylo možné očekávat, že nastanou nevyhnutelné, mimořádné okolnosti.¹³² Dále vyvstala otázka, zda právo na odstoupení od smlouvy bez odstupného ovlivní skutečnost, že okolnosti, jichž se zákazník dovolává, nastaly nebo byly alespoň předpokládáné/pravděpodobné již v době uzavření smlouvy o zájezdu.¹³³ Národní soudy se také tázaly Soudního dvora EU, zda se při posuzování nevyhnutelných a mimořádných okolností mají brát v potaz pouze objektivní okolnosti, nebo je třeba posuzovat i faktory subjektivního charakteru na straně zákazníka (např. účel cesty či příslušnost k rizikové skupině z hlediska případného onemocnění covidem-19 apod.).¹³⁴ Velmi konkrétně se pak tázal litevský soud, zda je pro možnost zrušení smlouvy pro nevyhnutelné a mimořádné okolnosti nezbytné, aby cílová destinace byla označena za rizikovou oblast, případně aby

¹³¹ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 18. 10. 2022, sp. zn.: 16 Co 280/2022. K možnosti využít tzv. *clausula rebus sic stantibus* dospěl i Okresní soud v Olomouci v rozsudku ze dne 12. 5. 2022, sp. zn.: 12 C 309/2020.

¹³² Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Obersten Gerichtshof (Rakouško) dne 21. 6. 2022 – DocLX Travel Events GmbH v. Verein für Konsumenteninformation, věc C-414/22.

¹³³ Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Litva) dne 4. 5. 2022 – M.D. v. UAB „Tez Tour“, věc C-299/22.

¹³⁴ Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Litva) dne 4. 5. 2022 – M.D. v. UAB „Tez Tour“, věc C-299/22, otázka č. 2. Podobně i žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Landesgericht Salzburg (Rakousko) dne 5. 5. 2021 – FC v. FTI Touristik GmbH, Věc C-287/21, otázka č. 3a (předseda Soudního dvora EU však následně nařídil výmaz věci C-287/21).

existovalo varování před jinými než nezbytně nevyhnutelnými cestami do dané oblasti.¹³⁵ Žádná z položených předběžných otázek však nebyla dosud Soudním dvorem EU zodpovězena.

2.6.2 Odstoupení od smlouvy ze strany zákazníka s odstupným

Pokud zákazník odstoupí od smlouvy z jiného důvodu, případně zcela bez uvedení důvodu, zákon předpokládá, že ve smlouvě o zájezdu bude ujednáno odstupné, pro které se k praxi vžil název storno poplatky či zkráceně storno. Výše odstupného musí být vždy přiměřená a právě o odstupné se snižuje částka, kterou má pořadatel zájezdu vrátit zákazníkovi v důsledku odstoupení od smlouvy jedné ze stran smlouvy o zájezdu.

Konkrétní výše odstupného je obvykle předem ujednána a stanovena v procentech z celkové ceny zájezdu, přičemž spolu se zkracujícím se časovým úsekem, který zbývá do dne zahájení zájezdu, se částka zvyšuje, a to „s ohledem na očekávané úspory nákladů a na příjmy z náhradního využití služeb cestovního ruchu.“¹³⁶ Důležité je, že na zaplacení odstupného má pořadatel zájezdu právo i v případě, kdy jeho výše není předem ujednána. Není-li odstupné sjednáno, odvíjí se jeho výše od ceny zájezdu a nákladů, které pořadatel zájezdu nevynaložil a výnosů z náhradního využití služeb cestovního ruchu. Zákazník může žádat odůvodnění výše odstupného.

2.6.3 Odstoupení od smlouvy ze strany pořadatele zájezdu

Občanský zákoník stanovuje, že pořadatel zájezdu je oprávněn odstoupit od smlouvy pouze ve dvou případech, a to pokud zákazník porušil svou povinnost nebo pokud byl zájezd zrušen. Povinností, kterou může zákazník porušit, v důsledku čehož má pořadatel právo odstoupit od smlouvy, je povinnost zákazníka zaplatit cenu zájezdu nebo splnit další důvodné

¹³⁵ Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Litva) dne 4. května 2022 – M.D. v. UAB „Tez Tour“, věc C-299/22, otázka č. 1. Podobně i žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Oberster Gerichtshof (Rakousko) dne 16. srpna 2022 – GF v. Schauinsland-Reisen GmbH, věc C-546/22 (o věci C-299/22 ani C-546/22 nebylo dosud rozhodnuto). Podobně i žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Amtsgericht Düsseldorf (Německo) dne 15. prosince 2021 – EV v. Alltours Flugreisen GmbH, věc C-776/21, otázka č. 1 (předseda Soudního dvora EU však následně nařídil výmaz věci C-776/21).

¹³⁶ Ust. § 2533 odst. 2 občanského zákoníku.

podmínky uvedené v potvrzení o zájezdu.¹³⁷ Ke zrušení zájezdu může dojít ve dvou případech. Prvním z nich je situace, kdy se zájezd nenaplnil dostatečným předem stanoveným počtem zákazníků. Aby pořadatel mohl z tohoto důvodu odstoupit od smlouvy, musí zrušení zájezdu včas, tzn. v rámci zákonem stanovených minimálních lhůt, oznámit zákazníkovi. Druhým případem, kdy dochází ke zrušení zájezdu, je pak situace, kdy pořadatel v plnění brání nevyhnutelné a mimořádné okolnosti neboli vyšší moc. I v tomto případě musí pořadatel zrušení zájezdu oznámit zákazníkovi, a to ještě před zahájením zájezdu. Pojem nevyhnutelné a mimořádné okolnosti v kontextu odstoupení od smlouvy o zájezdu ze strany pořadatele je třeba vykládat stejně tak, jako je uvedeno výše v případě odstoupení ze strany zákazníka. Jinými slovy v případě, že nastanou nevyhnutelné a mimořádné okolnosti bránící uskutečnění zájezdu dle smlouvy, právo na odstoupení od smlouvy náleží jak zákazníkovi, tak pořadateli zájezdu.

Lze tedy shrnout, že 1) právo na odstoupení od smlouvy svědčí ve stanovených případech jak zákazníkovi, tak pořadateli zájezdu, 2) odstoupit od smlouvy lze před zahájením zájezdu, ale v určitých případech i po zahájení zájezdu a 3) s odstoupením od smlouvy ze strany zákazníka může, ale nemusí být spojena povinnost hradit odstupné.

2.7 Vady zájezdu

Vedle obecné úpravy odpovědnosti za vady¹³⁸ obsahuje občanský zákoník i speciální právní úpravu vad zájezdu.¹³⁹ Vadou zájezdu je neposkytnutí některé ze služeb cestovního ruchu v souladu se smlouvou. Smlouvu je třeba v tomto směru vnímat široce a zohlednit charakteristiku zájezdu, resp. jednotlivých poskytovaných služeb cestovního ruchu tak, jak je vymezena ve všech závazných součástech uzavřené smlouvy, tedy i nabídkovém katalogu či obchodních podmínkách.¹⁴⁰ Pokud jakákoliv z poskytovaných služeb neodpovídá vlastnostem smluveným, byl zájezd poskytnut vadně. Na tomto místě je vhodné připomenout, že pořadatel jakožto smluvní partner zákazníka odpovídá za řádné poskytnutí zájezdu jako celku, bez

¹³⁷ Ust. § 2528 odst. 1 písm. p) občanského zákoníku.

¹³⁸ Ust. § 1914 a násl. občanského zákoníku.

¹³⁹ Ust. § 2537 – 2540 občanského zákoníku. Nebude-li uvedeno jinak, informace uvedené v této kapitole vycházejí z uvedených ustanovení občanského zákoníku.

¹⁴⁰ DVOŘÁKOVÁ, Klára, KRÁLOVÁ, Renata. 13. Vady zájezdu. In: DVOŘÁKOVÁ, KRÁLOVÁ, 2022, op. cit., s. 304.

ohledu na to, zda poskytnutí konkrétní vadné služby cestovního ruchu zajišťovatel pořadatelův subdodavatel.¹⁴¹

Občanský zákoník rozlišuje druhy pouze dva vad:¹⁴² 1) vadu podstatnou a 2) vadu, která je *a contrario* k vadě podstatné označována za nepodstatnou, případně běžnou. Ani jedna z těchto vad však není zákonem definována. Jejich vzájemný rozdíl je implicitně vyjádřen stanovením rozdílných práv z podstatné a nepodstatné vadného plnění a postupem, který je při výskytu podstatné či nepodstatné vady třeba dodržet. Při hledání definice si však lze vypomocť úpravou podstatného a nepodstatného porušení smlouvy dle § 2002 odst. 1 občanského zákoníku.¹⁴³ Za podstatnou vadu smlouvy o zájezdu tak lze považovat takovou vadu, která způsobí nemožnost naplnění účelového určení zájezdu.¹⁴⁴ Příkladem podstatné vady zájezdu by mohl být již více než patnáct let starý případ, o kterém rozhodoval Nejvyšší soud. V řešeném případě byla uzavřena cestovní smlouva, kterou se provozovatel cestovní kanceláře zavázal obstarat pro zákazníka přípravný jazykový kurz ke zkouškám v úrovni CPE, přičemž jazykovou zkoušku o úroveň nižší (tj. CAE) již zákazník úspěšně absolvoval, o čemž provozovatel cestovní kanceláře věděl. Když se po zahájení zájezdu ukázalo, že provozovatel cestovní kanceláře v rozporu s cestovní smlouvou zajistil namísto jazykového kurzu směřujícího ke složení zkoušky v úrovni CPE jazykový kurz v úrovni nižší (CAE), zákazník se domáhal odstoupení od smlouvy. Nejvyšší soud došel k závěru, že v řešeném případě byl hospodářský účel smlouvy zcela zmařen a právo na odstoupení od smlouvy zákazníkovi přiznal.¹⁴⁵ Dnešní optikou lze dojít k závěru, že dle právě účinné právní úpravy

¹⁴¹ Ust. § 2542 občanského zákoníku

¹⁴² Na rozdíl od směrnice 2015/2302, která v čl. 13 odst. 3, 4 a 5 rozlišuje tři druhy vad zájezdu: 1) vady, které doktrína označuje za běžné, 2) podstatné vady a 3) vady významně ovlivňující poskytování zájezdu. Český zákonodárce řadí vady významně ovlivňující poskytování zájezdu pod vady podstatné. Otázce, zda se jedná o věcně správnou transpozici směrnice 2015/2302, se blíže věnuje například DVOŘÁKOVÁ, Klára, KRÁLOVÁ, Renata. e) Reklamace. In: DVOŘÁKOVÁ, Klára, KRÁLOVÁ, Renata, 2022, op. cit., s. 322.

¹⁴³ Ust. § 2002 odst. 1 občanského zákoníku: „ (...) *Podstatné je takové porušení povinnosti, o němž strana porušující smlouvu již při uzavření smlouvy věděla nebo musela vědět, že by druhá strana smlouvu neuzavřela, pokud by toto porušení předvidala; v ostatních případech se má za to, že porušení podstatné není.*“

¹⁴⁴ ŠÍP, Martin. Vady zájezdu (k § 2537). In: ŠVESTRA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef, a kol. 2021, op. cit., s. 53-54.

¹⁴⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 13. 12. 2007, sp. zn.: 33 Odo 1173/2005.

by se jednalo o podstatné porušení smlouvy.¹⁴⁶ Všechny ostatní vady, které nezapadají do uvedené charakteristiky, jsou vadami nepodstatnými, běžnými.

Pokud dojde k situaci, že zájezd není poskytován v souladu se smlouvou, je třeba o tom pořadatele nejprve zpravit. Prvním krokem je tedy vždy vytknutí vady ze strany zákazníka neboli uplatnění reklamace, což je také jedna ze dvou povinností zákazníka při výskytu vady. Nejvyšší správní soud postavil najisto, že právo vytknout vadu náleží jak zákazníkovi, který je stranou smlouvy, tak zákazníkovi, v jehož prospěch byla smlouva uzavřena.¹⁴⁷ Zohledníme-li definici zákazníka v zákoně o cestovním ruchu, lze konstatovat, že právo vytknout vadu bezpochyby náleží i osobě, na kterou byla smlouva postoupena. Zároveň platí že pokud byl zájezd zakoupen přes zprostředkovatele, lze vady vytýkat i skrze něj. Ačkoliv zákon nezatěžuje zákazníka stanovením formálních náležitostí pro vytknutí vady, s ohledem na důkazní břemeno tížící zákazníka nelze než doporučit takovou formu, díky které bude zákazník schopen vytknutí vady prokázat. Totéž ostatně platí pro vytýkané vady samotné. Vytnutí vady by mělo být učiněno bez zbytečného odkladu. V kontextu zájezdu lze tento neurčitý právní pojem téměř vždy vykládat tím způsobem, že by pořadatel zájezdu měl být o vadách informován již v místě pobytu tak, aby v ideálním případě bylo docíleno nápravy ještě v průběhu trvání zájezdu.

Druhou povinností zákazníka při výskytu vady zájezdu je spolu s vytknutím vady stanovit i přiměřenou lhůtu k odstranění vady. V rámci této lhůty by měl mít pořadatel možnost reklamaci přijmout, posoudit její oprávněnost a především vytýkané vady odstranit. Pokud by zákazník lhůtu nestanovil, opět platí již výše uvedené, že lhůta, jejíž délka nebyla určena, nemohla uplynout. V případě, že pořadatel odmítne vadu odstranit anebo je odstranění vady třeba vyřešit okamžitě, není stanovení lhůty nutné.

Jak již bylo zmíněno, zákon upravuje různá práva z vadného plnění v závislosti na tom, zda se jedná o vadu podstatnou či nepodstatnou, přičemž z výše uvedeného vyplývá, že primárním cílem je vadu odstranit. Zákon předvídá dvě výjimky z povinnosti pořadatele zájezdu odstranit vadu v zákaznickem stanovené lhůtě: 1) odstranění vady není možné nebo 2) odstranění vady vyžaduje vzhledem k rozsahu vady a hodnotě dotčených služeb nepřiměřené

¹⁴⁶ KRÁLOVÁ, Veronika. Právo z vadného plnění ze smlouvy o zájezdu [online]. Praha, 2018. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce prof. JUDr. Luboš Tichý, CSc. Str. 30. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/98079/120292155.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [cit. 10. 6. 2023].

¹⁴⁷ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 8. 2010, č. j.: 1 As 46/2010-79.

náklady. V těchto případech však nastupuje právo zákazníka odstranit vadu svépomocí a požadovat náhradu nezbytných nákladů. Nezbytné náklady jistě nejsou veškeré vynaložené náklady, ale pouze ty účelně vynaložené, tedy vynaložené za účelem dosažení původního cíle zájezdu se zohledněním konkrétních okolností a obzvláště možností v daném místě a čase. Pokud se jedná o podstatnou vadu zájezdu, má zákazník dokonce právo na odstoupení od smlouvy bez zaplacení odstupného.

V případě, že se po zahájení zájezdu vyskytnou vady podstatné, je třeba vzít v potaz následující specifika. V první řadě má pořadatel povinnost nabídnout vhodné náhradní řešení.¹⁴⁸ Vhodné řešení by ideálně nemělo snižovat jakost zájezdu (udržení stejné jakosti či její zvýšení je v pořádku), a to ani pokud kvůli tomu vzniknou dodatečné náklady, které na toto náhradní řešení bude pořadatel muset vynaložit. Tyto dodatečné náklady nesmí pořadatel žádným způsobem přenést na zákazníka. Nabídne-li pořadatel zákazníkovi náhradní řešení, které však nedosahuje takové jakosti, jako bylo ujednáno, má zákazník současně právo na přiměřenou slevu z ceny zájezdu. Odmítnout náhradní řešení může zákazník pouze ve dvou případech: 1) není-li náhradní řešení srovnatelné, tj. stejné nebo vyšší jakosti,¹⁴⁹ nebo 2) není-li poskytnutá sleva z ceny zájezdu přiměřená, slovy směrnice 2015/2302 dostatečná.¹⁵⁰

Povinnost repatriace neboli přepravy zákazníka do místa odjezdu či jiného smluveného místa má pořadatel zájezdu v případech, kdy zákazník pro podstatné vady zájezdu odstoupil od smlouvy.¹⁵¹ Repatriace má v takovém případě proběhnout 1) bez zbytečného odkladu, tzn. s přihlédnutím k okolnostem konkrétního případu a možnostem pořadatele, 2) bez dodatečných nákladů pro zákazníka a 3) rovnocenným způsobem, tzn. dopravním prostředkem stejné kategorie a pravděpodobně i kvality.¹⁵²

S nevyhnutelnými a mimořádnými okolnostmi je spojena další povinnost pořadatele zájezdu. Pokud v důsledku nevyhnutelných a mimořádných okolností nelze zajistit návrat zákazníka tak, jak bylo smluveno, je pořadatel povinen nést náklady na nezbytné ubytování. Toto ubytování by mělo být v pokud možno rovnocenné kategorii. Tato povinnost je však

¹⁴⁸ Ust. § 2537 občanského zákoníku.

¹⁴⁹ DVOŘÁKOVÁ, Klára, KRÁLOVÁ, Renata. e) Reklamace. In: DVOŘÁKOVÁ, KRÁLOVÁ, 2022, op. cit., s. 321.

¹⁵⁰ Čl. 13 odst. 5 směrnice 2015/2302.

¹⁵¹ Ust. § 2539 odst. 1 občanského zákoníku.

¹⁵² DVOŘÁKOVÁ, Klára. § 2539 [Podstatná vada a repatriace]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol., 2022, op. cit., marg. č. 4.

limitována, a to na dobu nejvýše tří nocí. Omezení se nevztahuje na osoby s omezenou schopností pohybu včetně jejich doprovodu, těhotné a osoby nezletilé bez doprovodu a osoby vyžadující zvláštní lékařskou péči za předpokladu, že o svých zvláštních požadavcích informovali pořadatele zájezdu nejpozději čtyřicet osm hodin před zahájením zájezdu.¹⁵³ Nastanou-li nevyhnutelné a mimořádné okolnosti, pořadatel má současně povinnost poskytnout pomoc, a to prakticky s čímkoliv bude za daných okolností potřeba se zohledněním reálných možností pořadatele, neb zákon tuto povinnost nikterak blíže nespécifikuje, pouze demonstrativně uvádí typické způsoby pomoci.¹⁵⁴ V kontextu těchto právních pravidel vyvstává otázka, zda nakažení onemocnění covid-19 v cestovní destinaci spojená s individuálním omezením volného pohybu (karanténou) a tím způsobená nemožnost návratu do místa odjezdu, může být považováno za nevyhnutelnou a mimořádnou okolnost. Ačkoliv právně závazný výklad nebyl dosud učiněn, vodítkem k možnému výkladu by mohlo představovat důsledně rozlišování mezi nemožností poskytnout zájezd ze strany pořadatele, na což míří řešená ustanovení, a nemožností poskytnutý zájezd čerpat ze strany zákazníka.¹⁵⁵

Vedle uvedených práv¹⁵⁶ stojí právo na slevu z ceny zájezdu. Dle občanského zákoníku lze přiznat právo na slevu z ceny za předpokladu, že zájezd má vadu, kterou zákazník řádně, tzn. bez zbytečného odkladu, vytknul (a případně také určil přiměřenou lhůtu k odstranění vady). Pokud tak zákazník neučiní a pořadatele bez zbytečného odkladu o vadě

¹⁵³ Ust. § 2539 odst. 2-4 občanského zákoníku. Čl. 13 odst. 7 směrnice 2015/2302.

¹⁵⁴ Vedle práva na poskytnutí pomoci v případech dle § 2539 odst. 2 občanského zákoníku existuje i právo zákazníků na pomoc v nesnázích (oba případy práva na pomoc jsou upraveny v § 2541 občanského zákoníku). Podstatou tohoto práva je odpovídající povinnost pořadatelů zájezdů být svým zákazníkům nápomocni bezodkladně a vždy, kdy se o jejich nesnázích dozví. Konkrétní forma pomoci se odvíjí od typu nesnáze, do které se zákazník dostal, a přestože typicky se bude jednat o poskytnutí informačního servisu či zprostředkování komunikace, vyloučit nelze ani praktickou pomoc či jiné způsoby pomoci. Tato služba je zákazníkům poskytována zásadně bezplatně, ledaže si nesnáze zákazník způsobili sami svým vlastním chováním, slovy směrnice 2015/2302 úmyslně nebo z nedbalosti, typicky porušením pravidel či konzumací omamných látek (viz ŠÍP, Martin. Změna závazku ze smlouvy (k § 2541). In: ŠVESTRA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef, a kol. 2021, op. cit., s. 69.). V takovém případě má pořadatel právo požadovat náhradu nákladů za poskytnutou pomoc, ale pouze těch skutečně vynaložených.

¹⁵⁵ DVOŘÁKOVÁ, Klára, KRÁLOVÁ, Renata. d) Pomoc za nevyhnutelných a mimořádných okolností podle § 2539 odst. 2 ObčZ. In: DVOŘÁKOVÁ, Klára, KRÁLOVÁ, Renata, 2022, op. cit., s. 327.

¹⁵⁶ Práva na odstranění vady v přiměřené lhůtě stanovené zákazníkem dle § 2537 odst. 2, 3 občanského zákoníku, práva zákazníka zjednat si nápravu vady svépomocí a požadovat náhradu nákladů dle § 2537 odst. 4 občanského zákoníku, práva na repatriaci dle § 2539 odst. 1 občanského zákoníku a práva na odstoupení od smlouvy pro podstatné vady dle § 2537 odst. 4 občanského zákoníku.

neinformuje, pořadatel přichází o možnost výskyt vady řešit a proto lze tuto skutečnost zohlednit při určování konkrétní výše slevy.¹⁵⁷ Výše poskytnuté slevy by měla zohledňovat rozsah a dobu trvání vady. V návaznosti na rozhodovací praxi (typicky německých) soudů v oblasti vad zájezdů vzniklo několik právně nezávazných, ale přesto užitečných dokumentů, které ulehčují orientaci ve výších poskytovaných slev za určité typy vad. V České republice se staly nejrozšířenějšími Frankfurtská a Kemptnerská tabulka slev a International Travel Quality (ITQ) standard, na který někteří pořadatelé zájezdů dokonce sami odkazují ve svých obchodních podmínkách. Nicméně i pokud je ITQ Standard součástí obchodních podmínek, a tedy i uzavřené smlouvy, nelze jím práva zákazníka omezit. Vždy je však třeba posuzovat každý případ samostatně vzhledem ke konkrétním okolnostem řešeného případu a v odůvodněných případech se od podpůrných dokumentů odchýlit.

V reakci na epidemii covidu-19 byla Soudnímu dvoru EU předložena žádost o rozhodnutí o předběžné otázce, ve které se německý soud tázal, zda protiepidemická omezení v cestovní destinaci lze vnímat jako neplnění smluvních podmínek pro které lze přiznat slevu, tj. vadu zájezdu, i tehdy, kdy podobná omezení byla s ohledem na celosvětové rozšíření covidu-19 přijata jak v zemi bydliště zákazníka, tak v jiných zemích. Dle Soudního dvora EU má cestující (zákazník) „nárok na slevu z ceny jeho zájezdu ve všech případech, kdy cestovní služby nebyly poskytnuty v souladu se smluvními podmínkami, s výjimkou jediného případu, a sice případu, kdy je toto neplnění smluvních podmínek přičitatelné tomuto cestujícímu.“¹⁵⁸ Soulad zájezdu s uzavřenou smlouvou je zjišťován pouhým objektivním porovnáním služeb, které měly být poskytnuty a které skutečně byly poskytnuty.¹⁵⁹ V řešeném případě by měl být „nárok na slevu přiznán bez ohledu na to, zda k neplnění smluvních podmínek došlo v důsledku ‚nevyhnutelných a mimořádných okolností‘, které se vymykají kontrole dotyčného pořadatele.“¹⁶⁰

¹⁵⁷ Bod č. 34 preambule směrnice 2015/2302.

¹⁵⁸ Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 12. 1. 2023 ve věci C-396/21, KT, NS proti FTI Touristik GmbH, ECLI:EU:C:2023:10, bod 31.

¹⁵⁹ Tamtéž, bod 22.

¹⁶⁰ Tamtéž, bod 31.

3. Zájezd v kontextu epidemie onemocnění covid-19

Cestovní ruch je na mezinárodní úrovni definován jako „činnost osob cestujících do míst a pobývajících v místech mimo své obvyklé prostředí po dobu kratší než jeden ucelený rok, za účelem trávení volného času, obchodu a za jinými účely nevztahujícími se k činnosti, za kterou jsou z navštíveného místa odměňováni.“¹⁶¹ Jako takový je významným odvětvím, které obvykle představuje nikoliv nepodstatný podíl na hrubém domácím produktu (dále jen „HDP“), přináší do země významné množství peněz a v neposlední řadě vytváří pracovní místa.¹⁶² V rámci EU hovoříme o 9,5 % unijního HDP a o více než každém desátém obyvateli EU zaměstnaném v odvětví cestovního ruchu.¹⁶³ Současně lze konstatovat, že odvětví cestovního ruchu je kontinuálně na vzestupu, rozvoj cestovního ruchu je všeobecně podporován a turisticky atraktivní destinace z přílivu návštěvníků profitují. Přesto spolu s tím, jak se cestování stalo ekonomicky dostupnější, se do popředí stále častěji dostávají a zdůrazňují i negativní externality masového cestování, tzv. overturismu.

Specifikem odvětví cestovního ruchu je jeho náchylnost na negativní události jakéhokoliv druhu, přírodními katastrofami jako jsou zemětřesení, výbuchy sopek či záplavy začínaje, teroristickými útoky, občanskými nepokoji a válkami konče. Samostatnou kapitolou je pak výskyt různých nebezpečných onemocnění, o kterém z minulosti víme, že má na cestovní ruch negativní vliv, a to přesto, že až doposud, respektive do propuknutí epidemie covidu-19, se negativní dopady omezily na lokální, nanejvýše regionální úroveň.¹⁶⁴

¹⁶¹Český statistický úřad. Základní pojmy a definice [online]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20557193/921108m.pdf/b6571837-6a2e-4138-912c-59da6de43de4?version=1.0> [cit. 11. 5. 2023]

¹⁶² Závislost konkrétních ekonomik na cestovním ruchu se ale významně různí, nicméně v některých zemích se cestovní ruch podílí i více než 20% na HDP.

¹⁶³Evropský parlament. Jak pomoci cestovnímu ruchu z koronakrizy [online]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/society/20200429STO78175/jak-pomoc-cestovnimu-ruchu-z-koronakrizy> [cit. 11. 5. 2023].

¹⁶⁴ PANKAJ, Kumar, HIMANSHU, B. Rout. Impact assessment of COVID-19: in tourism perspective. Dogo Rangsang Research Journal [online]. 2020, 10(6/1), s. 281-295. Dostupné z: https://www.researchgate.net/profile/Pankaj-Kumar-245/publication/342159572_IMPACT_ASSESSMENT_OF_COVID-19_IN_TOURISM_PERSPECTIVE/links/5ee5e1a7458515814a5e6ea2/IMPACT-ASSESSMENT-OF-COVID-19-IN-TOURISM-PERSPECTIVE.pdf [cit. 12. 6. 2023].

V souvislosti s epidemií covidu-19 naopak hovoříme o naprosto bezprecedentní události s celosvětovým dopadem.

Reakce jednotlivých států na epidemii nového a vysoce nakažlivého onemocnění na sebe nenechala dlouho čekat a jednotlivé státy ze všech částí světa začaly přijímat rozličná opatření, jejichž cílem bylo předcházet šíření covidu-19 v populaci. Pro tuto práci zásadním opatřením, ke kterému v určité chvíli přistoupila většina států světa a které mělo dalekosáhlé důsledky, bylo uzavření státních hranic. Nikoliv překvapivé, ale zcela jistě problematické bylo, že i v rámci EU docházelo k tomu, že se některé členské státy rozhodly omezit či zcela zakázat vstup na své území. Tyto kroky vedly k důvodným obavám o omezení základních svobod EU a narušení jednotného trhu. V tomto směru lze konstatovat, že volný pohyb osob, stejně jako ostatní svobody vnitřního trhu EU, může být v určitých případech za účelem ochrany určitého veřejného zájmu omezen. Veřejným zájmem, ve jménu kterého je jistě – teoreticky – možné volný pohyb osob v rámci EU omezit, je i ochrana zdraví. Opatření omezující některou ze svobod vnitřního trhu však musí být vždy proporcionální a současně nesmí být diskriminační k příslušníkům jiných členských států.¹⁶⁵ Úspěšné zvládnutí celé situace, tj. dosažení maximální ochrany zdraví při současné snaze o minimalizaci negativních dopadů na evropské svobody a jednotný trh, a to ideálně pomocí kroků jednak předvídatelných a jednak přijímaných v jednotném evropském právním rámci, ztěžovala skutečnost, že pravomoc EU v oblasti ochrany a zlepšování lidského zdraví je toliko pravomocí podpůrnou. Evropská unie je tak oprávněna pouze k podpůrné, koordinační a doplňující činnosti.¹⁶⁶ Přesto se i k této „pouze“ podpůrné činnosti EU odhodlala až v polovině října roku 2020, a to přijetím právně nezávazného dokumentu (tzv. soft law) - doporučení Rady (EU) 2020/1475 o koordinovaném přístupu k omezení volného pohybu v reakci na pandemii COVID-19.

Jak již bylo uvedeno, uzavření státních hranic rozhodně nebylo jediným restriktivním opatřením, ke kterému v reakci na epidemii jednotlivé státy přistoupily. Nejinak tomu bylo v případě České republiky. Ode dne 11. března 2020 docházelo ze strany vlády České republiky k zavádění přísných mitigačních opatření, které lze dle svého charakteru rozdělit do

¹⁶⁵ SVOBODOVÁ, Magdaléna, PETERKA, Bohumil. Je koordinace omezování volného pohybu osob v EU v průběhu pandemie COVID-19 dostatečná?. Správní právo [online]. 2021, č. 6 – 7, s. 344 – 345. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/spravni-pravo-cislo-6-7-2021.aspx> [cit. 9. 5. 2023]

¹⁶⁶ Čl. 6 písm. a) Smlouvy o fungování EU (Konsolidované znění Smlouvy o fungování Evropské unie, Úřední věstník C 326, 26. 10. 2012, s. 47–390).

šesti skupin: 1) omezení volného pohybu osob, 2) povinnost ochrany dýchacích cest, 3) omezení či zákaz provozu pohostinství, ostatních služeb a maloobchodu, 4) omezení provozu škol (resp. zákaz prezenční výuky), 5) opatření vztahující se na zaměstnance, zaměstnavatele a osoby samostatně výdělečně činné,¹⁶⁷ a 6) očkování.¹⁶⁸ Česká republika v tomto směru může sloužit jako názorná ukázka opatření (respektive jejich typů), která byla přijímána nejen v tuzemsku, ale i zahraničí. Z výčtu je zřejmé, že téměř všechna opatření měla potenciál negativně postihnout cestovní ruch. Navíc se ukázalo, že i v případech, kdy cestování neznemožňovala mitigační opatření, se často lidé rozhodli z přetrvávajícího strachu raději necestovat.

V roce 2019 tvořil cestovní ruch 2,87 % HDP České republiky, v absolutních číslech se jedná o 166 544 miliónů korun.¹⁶⁹ Rok 2019 je současně poslední rok, který nebyl ovlivněn epidemií covidu-19, událostí, která na dlouhou dobu změnila spotřebitelské (cestovatelské) chování a tedy i podstatně snížila podíl cestovního ruchu na HDP České republiky.¹⁷⁰ V prvním krizovém roce 2020 se podíl cestovního ruchu na HDP snížil o téměř polovinu na 1,5 %, tj. 85 799 miliónů korun, v roce 2021 bylo zaznamenáno jen mírné zvýšení podílu na 1,55 % HDP České republiky, které představovalo 94 958 miliónů korun.¹⁷¹ Přestože zájezdy organizované cestovními kancelářemi představují jen určitou část z uvedených čísel, rozhodně se nejedná o část zanedbatelnou. Zvláště pak po uvědomění si, že pod anonymními čísly

¹⁶⁷ Pod tuto skupinu lze zařadit zejména maximální možnou podporu práce na dálku, tzv. home office, a pravidelné povinné testování zaměstnanců na přítomnost SARS-CoV-2.

¹⁶⁸ SLABÁ, Jitka. Vládní boj proti pandemii: přehled opatření vydaných v souvislosti s pandemií onemocnění covid-19 v Česku v letech 2020 a 2021. *Demografie* [online]. 2022, 64(2), s. 179 – 189. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/demografie-revue-pro-vyzkum-populacniho-vyvoje-c-22022> [cit. 9. 6. 2023].

¹⁶⁹ Český statistický úřad. Veřejná databáze [online]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=CRUD-TSA-T2&pvokc=&katalog=32813&z=T> [cit. 9. 5. 2023]

¹⁷⁰ Nicméně je třeba pamatovat na to, že na procentuální podíl cestovního ruchu v celkovém HDP má kromě vývoje (růstu či poklesu) v této konkrétní oblasti vliv i vývoj v ostatních oblastech ekonomiky, jako je například průmysl nebo zemědělství.

¹⁷¹ Český statistický úřad. Veřejná databáze. [online]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=CRUD-TSA-T2&pvokc=&katalog=32813&z=T> [cit. 9. 5. 2023]

(respektive jejich částí) se skrývá 577 cestovních kanceláří,¹⁷² které představují převážně malé a střední podniky, cca 800 cestovních agentur, které jsou na navázány na činnost cestovních kanceláří a celkem 14 tisíc zaměstnanců, osob stížených pandemií v naprosté většině aspektů svých životů.¹⁷³

Obecně řečeno, cestovní kanceláře se nacházely ve složité situaci hned z několika důvodů. V první řadě došlo k situaci, kdy cestovní kanceláře, aby mohly v průběhu jara a léta 2020 poskytnout svým zákazníkům zaplacené zájezdy, měly již předplacené ubytovací kapacity, dopravní prostředky či jakékoliv jiné služby cestovního ruchu, kterých nakonec nevyužily a náhradu za něž neobdržely. Dále cestovní kanceláře musely nejpozději v zákonné čtrnáctidenní lhůtě po odstoupení od smlouvy vrátit svým zákazníkům peněžní prostředky vynaložené na zájezd, čímž přišly o podstatnou část svých likvidních prostředků. A v neposlední řadě významně klesla poptávka pro zájezdech, tedy i příjmy cestovních kanceláří. Hromadné úpadky cestovních kanceláří proto byly skutečnou hrozbou.

Lze říci, že v době epidemické krize se všechny státy snažily o maximální podporu, a to jak obecně, tak zvláště zasaženým odvětvím. Veškeré výše uvedené socio-ekonomické důvody, navíc posílené výrazným lobbingem,¹⁷⁴ vedly k tomu, mnohé členské státy EU, včetně České republiky, seznaly odvětví cestovního ruchu (s cestovními kancelářemi v čele) potřebným zvláště cílené podpory. Jako mimořádně problematická se ukázala z čl. 12 odst. 4 směrnice 2015/2302 vycházející povinnost pořadatelů zájezdů vrátit zákazníkům veškeré platby vynaložené za zájezd do čtrnácti dnů ode dne odstoupení od smlouvy. Bezpodmínečné dodržení této povinnosti by pravděpodobně způsobilo bankrot prakticky všech cestovních kanceláří (a agentur). Kromě mnoha jiných systémových opatření a podpor¹⁷⁵ bylo v několika

¹⁷² Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. Seznam cestovních kanceláří k 16.12.2022 [online]. Dostupné z: [https://www.mmr.cz/cs/ministerstvo/cestovni-ruch/seznam-cestovnich-kancelari/seznam-cestovnich-kancelari-\(1\)](https://www.mmr.cz/cs/ministerstvo/cestovni-ruch/seznam-cestovnich-kancelari/seznam-cestovnich-kancelari-(1)) [cit. 6. 1. 2023]

¹⁷³ Vláda České republiky. Důvodová zpráva k zákonu 185/2020 Sb., o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru označovaného jako SARS CoV-2 na odvětví cestovního ruchu. Obecná část.

¹⁷⁴ Výrazný (zejména mediální) lobbing vyvíjeli nejrůznější organizace zastřešující cestovní kanceláře a cestovní agentury, na úrovni Evropské unie například The European Travel Agents' and Tour Operators' Associations (Evropská asociace cestovních kanceláří a agentur), v České republice Asociace cestovních kanceláří České republiky v čele s jejím místopředsou pro vnější vztahy Janem Papežem či Asociace českých cestovních kanceláří a agentur.

¹⁷⁵ Evropská komise vydala přehledný seznam státních podpor – viz Evropská komise. Coronavirus Outbreak - List of Member State Measures approved under Articles 107(2)b, 107(3)b and 107(3)c TFEU and under the State Aid Temporary Framework [online]. 2023. Dostupné z: <https://competition->

členských státech EU přistoupeno k do jisté míry kontroverznímu opatření spočívajícím v nevyplacení peněžních prostředků zaplacených za zájezd, ale namísto toho vystavení poukazu, tzv. voucheru. Konkrétní podmínky se v jednotlivých státech, které k tomuto kroku přistoupily, více či méně lišily.

3.1 Opatření přijatá v České republice (lex voucher)

Česká republika se také zařadila mezi státy, které seznaly, že je nutné pořadatelům zájezdů (cestovním kancelářím) vyjít vstříc. Učinila tak prostřednictvím zákona č. 185/2020 Sb., o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru označovaného jako SARS CoV-2 na odvětví cestovního ruchu, pro který se vžil neoficiální název lex voucher (dále jen „lex voucher“).¹⁷⁶

Hlavním záměrem při tvorbě lex voucheru bylo zmírnit dopady epidemie covidu-19 na trh se zájezdy. Nutno však podotknout, že dost možná výraznější dopad, než samotná epidemie covidu-19, měla restriktivní opatření jednotlivých států, která byla za účelem zamezení šíření nemoci přijímána. Lze tak zhodnotit, že trh se zájezdy byl paralyzován v důsledku opatření přijatých jak v České republice, tak i - vzhledem k převážně výjezdově zaměřeným cestovním kancelářím - v zahraničí. Současně si vláda kladla za cíl zachovat rovnováhu mezi oprávněnými zájmy pořadatelů zájezdů a zákazníků, neboť tu epidemie covidu nepochybně narušila.¹⁷⁷

Jak vyplývá již ze samotného názvu zákona, lex voucher upravuje některá opatření v oblasti cestovního ruchu, kterými se Česká republika rozhodla reagovat na epidemii covidu-19. Z toho důvodu lex voucher omezil svou věcnou působnost na zájezdy, které měly termín zahájení od 20. února 2020 do 31. srpna 2020, tedy od chvíle, kdy se onemocnění covid-19 začalo šířit po Evropě, na což evropské státy reagovaly přijetím restriktivních opatření, do chvíle, která se v době přípravy zákona jevila dostatečně vzdálená natolik, aby se epidemii

policy.ec.europa.eu/system/files/2023-05/State_aid_decisions_TF_and_107_2b_107_3b_107_3c.pdf [cit. 12. 5. 2023]

¹⁷⁶ Pokud nebude uvedeno jinak, informace uvedené v této kapitole plynou z lex voucheru, který má pouze deset paragrafů.

¹⁷⁷ Vláda České republiky. Důvodová zpráva zákona č. 185/2020 Sb., o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru označovaného jako SARS CoV-2 na odvětví cestovního ruchu. Obecná část.

covidu-19, jak zákonodárci doufali, podařilo dostat pod kontrolu.¹⁷⁸ Prvním opatřením, které lex voucher upravuje, je zavedení ochranné doby, druhým opatřením je poukaz na zájezd, tzv. voucher. Ochranná doba a poukaz na zájezd jsou však spolu neoddělitelně spjaty a jeden bez druhého by nemohly dosáhnout kýžených výsledků.

Ochrannou dobou ve smyslu lex voucheru je doba, o kterou se odkládá vrácení plateb uhrazených zákazníkem nebo v jeho prospěch za zájezd, jestliže tento peněžitý dluh vznikl pořadateli zájezdu v důsledku odstoupení od smlouvy o zájezdu z důvodu nevyhnutelných a mimořádných okolností, jak byly popsány výše,¹⁷⁹ a to jak ze strany zákazníka, tak ze strany pořadatele zájezdu. Pokud se pořadatel rozhodl využít možnosti odložit vrácení peněz po dobu trvání ochranné doby, měl povinnost o tom písemně informovat zákazníka a poukaz na zájezd vystavit. Tato rozhodnutí pořadatele byla jednostranným právním jednáním. Ochranná doba pak trvala od doručení poukazu na zájezd do 31. srpna 2021. Po uplynutí ochranné doby měl pořadatel povinnost nejpozději do čtrnácti dnů vrátit zákazníkovi veškeré uhrazené platby za zájezd.

Lex voucher však upravoval i výjimky z běhu ochranné doby, kdy ochranná doba skončila dříve než uvedeného data 31. srpna 2021. Jednou z těchto výjimek je situace, kdy zákazník poukaz na zájezd odmítl. Právo odmítnout poukaz na zájezd nicméně neměli všichni zákazníci, nýbrž jen vybrané zvláště zranitelné skupiny zákazníků, u nichž bylo možné předpokládat, že by opatření související s epidemií mohla mít negativní vliv na jejich již tak tíživou ekonomickou nebo sociální situaci.¹⁸⁰ Jednalo se o držitele průkazu osoby se zdravotním postižením, osoby vedené v evidenci úřadu práce jako uchazeč o zaměstnání, těhotné a osoby čerpající mateřskou nebo rodičovskou dovolenou, osoby starší 65 let, osamělé rodiče pečující o nezaopatřené dítě, zaměstnance, kteří ke dni doručení oznámení pořadatele o využití ochranné doby nemohli po dobu nejméně 30 dnů konat práci pro jiné překážky na straně zaměstnavatele podle § 208 a 209 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, a školy a školská zařízení zapsaná v rejstříku škol a školských zařízení. Doručením oznámení zákazníka o odmítnutí poukazu na zájezd (a vrácením vydaného poukazu) skončila ochranná

¹⁷⁸ Vláda České republiky. Důvodová zpráva zákona č. 185/2020 Sb., o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru označovaného jako SARS CoV-2 na odvětví cestovního ruchu. Obecná část.

¹⁷⁹ Odkazují na kapitolu 2.6 této práce, zejména pak na podkapitolu 2.6.1.

¹⁸⁰ Vláda České republiky. Důvodová zpráva zákona č. 185/2020 Sb., o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru označovaného jako SARS CoV-2 na odvětví cestovního ruchu. Zvláštní část, k § 3.

doba a pořadatel měl povinnost vrátit zákazníkovi peněžní prostředky obdržené za zájezd, a to do čtrnácti dnů.

Není bez zajímavosti, že uvedené skupiny zvláště zranitelných zákazníků byly během projednávání lex voucheru v Poslanecké sněmovně předmětem pozměňovacích návrhů. Pozměňovacím návrhem poslance Adama Kalouse, který byl zároveň zpravodajem, bylo navrhováno zvýšení věkové hranice u osob starších 65 let na 70 let věku. Dle odůvodnění pozměňovacího návrhu byli senioři nad 65 let často ekonomicky aktivní a zároveň tvořili významný segment klientely, na který se řada cestovních kanceláří specializovala. Pokud by senioři nad 65 let byli oprávněni získat zpět své peněžní prostředky v zákonné čtrnáctidenní lhůtě a v hotovosti, i nadále by přetrvávalo riziko úpadků nezanedbatelného množství cestovních kanceláří, zřejmě zejména těch specializovaných na seniorskou klientelu.¹⁸¹ Poznámka z odůvodnění pozměňovacího návrhu, že návrh zákona by měl být vyváženou ochranou jak klientů, tak i samotných cestovních kanceláří, a proto by bylo vhodné do zvláště zranitelných skupin zákazníků zahrnout seniory až od 70 let věku, není na místě hlavně proto, že prvků, které by chránily zákazníky či jakkoliv zlepšovaly jejich postavení oproti obecné právní úpravě obsažené v občanském zákoníku, je v lex voucheru naprosté minimum. Ostatně i české soudy rozpoznaly, že smyslem zákona byla primárně ochrana cestovních kanceláří nikoli zákazníků.¹⁸²

Kategorie osamělých rodičů pečujících o nezaopatřené dítě jakožto jedna z kategorií zvláště zranitelných zákazníků byla přidána v návaznosti na pozměňovací návrh skupiny poslankyň a poslance Taťány Malé, Jiřího Strýčka, Moniky Oborné a Barbory Kořanové, a to s poukazem na již tak tíživou ekonomickou nebo sociální situaci, kterou by předmětné opatření mohlo ještě zhoršit. Tato skupina poslankyň zároveň navrhla, aby byly mezi zákazníky, kteří mohou poukaz na zájezd odmítnout, zařazeny i školy a školská zařízení. Dle předkladatelů pozměňovacího návrhu se jedná o případy, „*kdy je sice stranou smlouvy o zájezdu škola nebo školské zařízení, cenu zájezdu však fakticky hradí rodiče a škola či školské*

¹⁸¹ Pozměňovací návrh Adama Kalouse č. 4868 k vládnímu návrhu zákona o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru označovaného jako SARS-CoV-2 na odvětví cestovního ruchu, sněmovní tisk č. 820 [online]. Dostupný z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=176485&pdf=1> [cit. 27. 5. 2020].

¹⁸² Srov. např. rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 28. 6. 2022, sp. zn.: 40 C 176/2021, bod 23.

*zařízení poukaz dále nevyužije (např. u žáků 9. tříd apod.) a měla by rodičům vrátit uhrazené platby.*¹⁸³

Aby přijatá opatření skutečně pomohla pořadatelům zájezdů, tzn. aby zákazníci poukazů skutečně využili a na zájezdy vycestovali, a nešlo o pouhé oddálení momentu, kdy pořadatelé budou muset vrátit zákazníkům peníze za zrušené zájezdy, upravil lex voucher právo zákazníkům žádat po pořadatelích nabídku náhradního zájezdu. Tento náhradní zájezd měl dosahovat alespoň stejné, případně vyšší kvality, než byl zájezd dle smlouvy. Využil-li zákazník celou hodnotu poukazu k úhradě náhradního zájezdu, peněžitý závazek pořadatele vůči zákazníkovi zanikl, přičemž lze konstatovat, že tento výsledek byl výsledkem žádoucím. Pokud pořadatel nabídl jako náhradu zájezd stejné kvality, jako byl zájezd původní, pořadatel neměl právo požadovat po zákazníkovi jakýkoliv doplatek (a to ani v situaci, kdy ve skutečnosti už stejně kvalitní zájezd na původní cenu sehnat nelze).¹⁸⁴ V případě zájezdu vyšší jakosti mohl pořadatel doplatek požadovat pouze tehdy, pokud z byl zákazníkovi současně nabídnut zájezd stejné jakosti, jako byl zájezd původní, a zákazník tento odmítl. Pokud zákazník využil svého práva a požádal pořadatele o nabídku náhradního zájezdu a pořadatel tomuto požadavku do třiceti dnů nevyhověl, jednalo se o další výjimku z běhu ochranné doby (obecně stanovené do 31. srpna 2021), neboť marným uplynutím třicetidenní lhůty stanovené k nabídnutí náhradního zájezdu skončila ochranná doba s takovými důsledky, jak jsou uvedeny výše.

Obsahové a formální náležitosti poukazu na zájezd byly stanoveny následovně: 1) poukaz musel obsahovat informaci o hodnotě poukazu, která odpovídala hodnotě plateb vynaložených zákazníkem za zájezd, 2) poukaz dále musel obsahovat identifikační údaje pořadatele zájezdu a 3) dobu platnosti poukazu a 4) poukaz musel být vystaven v listinné podobě, elektronická podoba byla přípustná pouze se souhlasem zákazníka nebo v případě, že smlouva o zájezdu byla uzavřena pomocí prostředků komunikace na dálku. Na poukaz se vztahovalo pojištění pro případ úpadku pořadatele zájezdu.

¹⁸³ Pozměňovací návrh Taťány Malé, Jiřího Strýčka, Moniky Oborné a Barbory Kořanové č. 4862 k vládnímu návrhu zákona o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru označovaného jako SARS-CoV-2 na odvětví cestovního ruchu, sněmovní tisk č. 820 [online]. Dostupný z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=176478&pdf=1> [cit. 27. 5. 2020].

¹⁸⁴ V takové situaci bylo na uvážení každého pořadatele, zda raději zvolil variantu zájezd poskytnout, ale pod cenou, nebo náhradní zájezd nenabídnout s důsledky, které jsou popsány níže v tomto odstavci, tj. v relativně krátké lhůtě vrátit zákazníkovi peníze za původní zrušený zájezd.

Lex voucher dále stanovil, že pokud došlo k odstoupení od smlouvy ze strany zákazníka, ovšem se zaplacením odstupného, měl pořadatel povinnost vystavit zákazníkovi poukaz na částku odpovídající minimálně deseti procentům zaplacených storno poplatků. Tento poukaz v hodnotě desetiny zaplacených storno poplatků je odlišným právním institutem, než poukaz, který byl popisován výše a jehož účelem bylo odložit okamžik vrácení ceny zájezdu v hotovosti zákazníkovi.¹⁸⁵ O vystavení poukazu na část odstupného mohli zákazníci žádat po dobu tří měsíců ode dne odstoupení od smlouvy, přičemž poukaz měl pořadatel vystavit ve lhůtě čtrnácti dnů ode dne žádosti. Lex voucher neupřesňuje požadavky na formu či obsah žádosti. Poukaz měl obsahovat identifikační údaje pořadatele a dále datum začátku platnosti a datum konce platnosti poukazu, přičemž doba platnosti musela být minimálně jeden rok. V neposlední řadě měl poukaz dle textace zákona obsahovat peněžní částku odpovídající hodnotě odstupného (nikoliv částku odpovídající deseti procentům z hodnoty zaplaceného odstupného tak, jak by bylo logické).

Dále lex voucher výslovně upravuje informační povinnost pořadatele, který měl jasným, srozumitelným a zřetelným způsobem písemně poučit zákazníka o jeho právech, a to ve dvou situacích.¹⁸⁶ V první řadě poučoval pořadatel zákazníka nejpozději ve chvíli, kdy mu doručoval poukaz na zájezd, a to o právu odmítnout poukaz, pokud zákazník spadal do jedné ze skupin zvlášť zranitelných zákazníků, dále o právu žádat nabídku náhradního zájezdu a v neposlední řadě o právu na vrácení peněžních prostředků vynaložených na zájezd po skončení trvání ochranné doby. Druhý případ a druhá varianta poučení přichází na řadu v souvislosti s poukazem v hodnotě desetiny zaplacených storno poplatků, resp. při odstoupení od smlouvy ze strany zákazníka, se kterým je současně spojena povinnost platby

¹⁸⁵ DVOŘÁKOVÁ, Klára, FRÝBOVÁ, Alice. § 7 [Odstupné]. In: DVOŘÁKOVÁ, Klára, FRÝBOVÁ, Alice. Lex voucher. Zákon o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru na odvětví cestovního ruchu. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 48, marg. č. 4.

¹⁸⁶ Toto ustanovení v původním návrhu zákona nefigurovalo a bylo doplněno na základě pozměňovacího návrhu Dominika Feriho, Barbory Kořanové a Martina Jiráňka. Relativně rozsáhlá informační povinnost je součástí právní úpravy závazků ze smluv uzavíraných se spotřebitelem (§ 1810 a násl. občanského zákoníku) i obecné úpravy smlouvy o zájezdu. Není proto důvod zpochybňovat výslovnou úpravu informační povinnosti v lex voucheru. V časovém kontextu předkladatelé pozměňovacího návrhu doplňují, že po zákaznících nelze „spravedlivě požadovat bezchybnou a úplnou znalost předpisů přijímaných Poslaneckou sněmovnou ve stavu legislativní nouze.“ (Pozměňovací návrh Dominika Feriho, Barbory Kořanové a Martina Jiráňka č. 4866 k vládnímu návrhu zákona o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru označovaného jako SARS-CoV-2 na odvětví cestovního ruchu, sněmovní tisk č. 820 [online]. Dostupný z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=176481&pdf=1> [cit. 27. 5. 2020]).

odstupného. Obsahově pořadatel v tomto případě poučoval o právu zákazníka žádat do tří měsíců od odstoupení od smlouvy poukaz na deset procent z hodnoty zaplaceného odstupného.

Na závěr lex voucher stanovil, že stíženo absolutní neplatností je jakékoliv ujednání, které by vyloučilo či jen omezilo práva stanovené k ochraně zákazníka. Lze tak konstatovat, že právní úprava obsažená v lex voucheru je relativně kogentní, tzn. lze se od ní odchýlit pouze ve prospěch zákazníka jakožto slabší strany.

3.2 Opatření přijatá ve vybraných členských státech EU

Jak již bylo naznačeno, Česká republika nebyla jediným členským státem EU, který se rozhodl podat pomocnou ruku pořadatelům zájezdů. Kupříkladu reakce Belgie byla skutečně promptní. Již dne 19. března 2020 byla přijata ministerská vyhláška o náhradách za zrušené zájezdy.¹⁸⁷ Tato vyhláška umožňovala, aby v případech, kdy došlo k odstoupení od smlouvy o zájezdu, a to jakékoliv ze stran smlouvy, z důvodu nevyhnutelných a mimořádných okolností, kterými byla epidemie covidu-19, mohl pořadatel zájezdu poskytnout zákazníkovi poukaz v hodnotě zaplacené částky namísto vrácení peněz. Pro vznik povinnosti zákazníka takový poukaz přijmout, bylo třeba, aby poukaz splňoval následující podmínky: 1) poukaz musel být vystaven v hodnotě plné zaplacené ceny zájezdu, 2) zákazníkovi nesměly být účtovány žádné poplatky za doručení poukazu, 3) minimální platnost poukazu byla stanovena na jeden rok a 4) na poukazu muselo být výslovně uvedeno, že byl vydán v souvislosti s epidemií covidu-19. Ministerská vyhláška byla přijata s omezenou dobou účinnosti, a to na tři měsíce od jejího zveřejnění, ke kterému došlo dne 20. března 2020. Tato ministerská vyhláška však byla záhy, dne 3. dubna 2020, novelizována.¹⁸⁸ Nejdůležitější změnou bylo doplnění ustanovení, dle kterého mohl zákazník, který poukaz ve stanovené lhůtě jednoho roku od dne jeho vydání nevyužil, vrátit pořadateli a žádat vrácení peněz. V těchto případech byla pro vrácení peněz

¹⁸⁷ V nizozemštině ministerieel besluit betreffende de terugbetaling van opgezegde pakketreizen (česky ministerská vyhláška o náhradách za zrušené souborné služby pro cesty do zahraničí). 19. 3. 2020. C – 2020/40676. Dostupné z: https://etaamb.openjustice.be/fr/arrete-ministeriel-du-19-mars-2020_n2020040676.html [cit. 25. 5. 2023].

¹⁸⁸ V nizozemštině ministerieel besluit tot wijziging van het ministerieel besluit van 19 maart 2020 betreffende de terugbetaling van opgezegde pakketreizen (česky ministerská vyhláška, kterou se mění ministerská vyhláška ze dne 19. března 2020 o náhradách za zrušené souborné služby pro cesty do zahraničí). 3. 4. 2020. C – 2020/20690. Dostupné z: https://etaamb.openjustice.be/nl/ministerieel-besluit-van-03-april-2020_n2020020690 [cit. 25. 5. 2023].

stanovena lhůta šesti měsíců. V své podstatě tak došlo k oddálení okamžiku vrácení plateb uhrazených za zájezd, a to až o osmnáct měsíců ode dne odstoupení od smlouvy.

Podobné opatření jako v Belgii bylo přijato ve Francii, a to nařízením č. 2020-315 ze dne 25. března 2020 o finančních podmínkách ukončení některých smluv o turistických zájezdech a pobytech v případě nevyhnutelných a výjimečných okolností nebo vyšší moci.¹⁸⁹ Toto nařízení se vztahuje výlučně na smlouvy o zájezdech, od kterých bylo odstoupeno ode dne 1. března 2020 do dne 15. září 2020. Stejně jako v Belgii i ve Francii mohli pořadatelé namísto vrácení peněz zaplacených za zájezd nabídnout zákazníkovi poukaz v hodnotě, která se rovná výši všech plateb provedených na základě ukončené smlouvy. Učinit tak mohli do třiceti dnů po ukončení smlouvy, případně byla-li smlouva ukončena přede dnem nabytí účinnosti tohoto nařízení, pak nejpozději do třiceti dnů po dni nabytí účinnosti nařízení. Pokud pořadatel této možnosti využil a poukaz (včas) nabídl, nemohl zákazník až do konce platnosti poukazu požadovat vrácení peněžních prostředků. Nařízením dále stanovilo povinnost pořadatele nabídnout zákazníkovi zájezd stejné nebo vyšší hodnoty, než byl zájezd původní, avšak za původní cenu. Jinými slovy pořadatel musel zákazníkovi nabídnout náhradní zájezd, který bude alespoň stejně kvalitní jako zájezd původní, k jehož úhradě bude zákazník moci použít poukázku bez jakéhokoliv doplatku. Nabídku náhradního zájezdu musel pořadatel učinit do tří měsíců ode dne odstoupení od smlouvy a tato nabídka měla platit osmnáct měsíců. Zákazník mohl poukázku využít i k úhradě jiného zájezdu, než byl náhradní zájezd obligatorně nabídnutý pořadatelem. V případě, že zákazník po dobu osmnácti měsíců poukázku nevyužil, případně nevyužil zcela, měl pořadatel povinnost vrátit zákazníkovi (zbývajícím) peněžní prostředky v hotovosti. Jak vidno, oproti belgické právní úpravě kladla francouzská úprava větší důraz na to, aby provoz cestovních kanceláří zůstal zachován a aby v co nejkratší době skutečně došlo k využití poukazu a poskytnutí zájezdu oproti „pouhému“ oddálení okamžiku, kdy budou pořadatelé zájezdů muset hromadně vracet peníze vynaložené zákazníky k platbě za zájezd.

¹⁸⁹ Ve francouzštině ordonnance n° 2020-315 du 25 mars 2020 relative aux conditions financières de résolution de certains contrats de voyages touristiques et de séjours en cas de circonstances exceptionnelles et inévitables ou de force majeure (česky nařízení č. 2020-315 ze dne 25. března 2020 o finančních podmínkách ukončení některých smluv o turistických zájezdech a pobytech v případě nevyhnutelných a výjimečných okolností nebo vyšší moci). Dostupné z: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000041755833/> [cit. 25. 5. 2023].

Formálně odlišné řešení zvolilo Slovensko, které zákonem č. 136/2020 S. z.¹⁹⁰ novelizovalo stávající (transpoziční) zákon č. 170/2018 S. z., o zájezdech, spojených službách cestovního ruchu, některých podmínkách podnikání v cestovním ruchu a o změně a doplnění některých zákonů.¹⁹¹ Do uvedeného zákona byl s účinností ke dni 29. května 2020 přidán § 33a jakožto přechodné ustanovení související s mimořádnou situací týkající se onemocnění covid-19. Dle tohoto ustanovení přicházely v situaci, kdy nebylo v důsledku mimořádné situace z důvodu onemocnění covid-19 na Slovensku (nebo obdobné situace v místě určení či trasy zájezdu) možné poskytnout cestujícímu základní služby podle smlouvy o zájezdu, na řadu dvě možnosti: pořadatel navrhl změnu smlouvy o zájezdu nebo, pokud zákazník změnu smlouvy nepřijal, doručil pořadatel zákazníkovi oznámení o náhradním zájezdu. V případě možnosti první uvedené, tj. pořadatel navrhl změnu smlouvy a zákazník ji přijal, měly strany smlouvy povinnost vzájemně vyrovnat rozdíl v ceně původního zájezdu a zájezdu, který byl předmětem změny smlouvy. Pokud však zákazník změnu smlouvy nepřijal, přišla na řadu možnost v pořadí druhá: oznámení o náhradním zájezdu. Oznámení o náhradním zájezdu dle slovenské právní úpravy byl v podstatě poukaz na zájezd tak, jak byl popsán výše. Formální náležitosti oznámení o náhradním zájezdu byly prosté: písemná forma a doručení stejným způsobem, kterým byla doručována původní smlouva (pokud se strany nedohodly jinak). Oznámení o náhradním zájezdu mělo obsahovat následující údaje a informace: výši plateb přijatých na základě smlouvy o zájezdu, informaci o tom, že základní znaky služeb cestovního ruchu mohly být po dohodě se zákazníkem změněny a zdůraznění práva zákazníka smlouvy o zájezdu postoupit. Na dosažení dohody o poskytnutí náhradního zájezdu měly strany čas do 31. srpna 2021, přičemž samotný náhradní zájezd se mohl uskutečnit až po tomto termínu. I v tomto případě měly strany – po dosažení dohody o náhradním zájezdu – povinnost vyrovnat rozdíl v ceně původního zájezdu a náhradního zájezdu. Pokud k dohodě o náhradním zájezdu do uvedeného termínu nedošlo, platilo, že zákazník odstoupil od smlouvy a pořadatel měl povinnost v souladu s obecnou právní úpravou vrátit zákazníkovi peněžní prostředky do čtrnácti dnů. Zákon zahrnoval i výčet osob, které měly právo náhradní zájezd bez dalšího

¹⁹⁰ Ve slovenštině zákon č. 136/2020 Z. z., ktorým sa dopĺňa zákon č. 170/2018 Z. z. o zájazdoch, spojených službách cestovného ruchu, niektorých podmienkach podnikania v cestovnom ruchu a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 119/2019 Z. z. Dostupné z: <https://www.aspi.sk/> [online právní informační systém] [cit. 25. 5. 2023].

¹⁹¹ Ve slovenštině zákon č. 170/2018 Z. z., o zájazdoch, spojených službách cestovného ruchu, niektorých podmienkach podnikania v cestovnom ruchu a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Dostupné z: <https://www.aspi.sk/> [online právní informační systém] [cit. 25. 5. 2023].

odmítnout a pořadatel měl v takovém případě povinnost vrátit přijaté peněžní prostředky do čtrnácti dnů ode dne odmítnutí náhradního zájezdu. Jednalo se zejména o osoby, jejichž ekonomická situace se změnila v důsledku mimořádné situace týkající se šíření viru SARS-CoV-2.¹⁹² Dále zákon upravoval možnost částečného odmítnutí náhradního zájezdu v případech, kdy do tzv. chráněných kategorií zákazníků nespádali všichni zákazníci – účastníci zájezdu, ale pouze někteří z nich. Pokud zákazník před propuknutím epidemie covidu-19 nehradil celou cenu zájezdu, pořadatel neměl právo požadovat úhradu zbývajících částky, a to až do chvíle, dokud nebyla uzavřena dohoda o změně zájezdu. Oznámení o náhradním zájezdu byl pořadatel zájezdu povinen vystavit i v případě, kdy bylo možné zájezd uskutečnit, ale zákazník s jeho poskytnutím nesouhlasil (typicky ze strachu z cestování v průběhu epidemie covidu-19) a o tomto nesouhlasu písemně informoval pořadatele zájezdu nejpozději třicet dnů před zahájením zájezdu, resp. patnáct dnů před zahájením zájezdu v období od 29. dubna 2020 do 29. května 2020.

3.3 Rozpor přijatých opatření se směrnicí 2015/2302

Seřadíme-li analyzovaná opatření v časové posloupnosti, je zřejmé, že každé jedno řešení krizové situace je vždy výrazně propracovanější než řešení předchozí. Částečně jistě z toho důvodu, že státy, které ke svým národním opatřením přistoupily později, se již měly kde inspirovat, vnímaly, které aspekty se ukázaly být problematickými a v neposlední řadě měly na přípravu zákona více času. Nelze však tvrdit, že by s postupem času byly eliminovány všechny problematické aspekty přijímaných opatření.

Uvedená opatření, ať už jsou nazývána jakkoliv, jsou z pohledu práva kontroverzní pouze v případě, že se dostávají do rozporu se směrnicí 2015/2302. Jak již bylo uvedeno, brání-li pořadatel v plnění ze smlouvy o zájezdu nevyhnutelné a mimořádné okolnosti nebo odstoupí-li zákazník pro tyto nevyhnutelné a mimořádné okolnosti od smlouvy o zájezdu, má pořadatel povinnost vrátit zákazníkovi veškeré uskutečněné platby, a to nejpozději do čtrnácti dnů. V návaznosti na tuto praxi byl vydán právně nezávazný dokument, doporučení Komise (EU) 2020/648 o poukazech nabízených cestujícím jako alternativa k vrácení peněz za zrušené souborné cestovní a přepravní služby a v souvislosti s pandemií COVID-19 (dále

¹⁹² Důvodová zpráva ke slovenskému zákonu č. 136/2020 S. z., ktorým sa dopĺňa zákon č. 170/2018 Z. z. o zájazdoch, spojených službách cestovného ruchu, niektorých podmienkach podnikania v cestovnom ruchu a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 119/2019 Z. z. Zvláštní část. Dostupné z: <https://www.aspi.sk/> [online právní informační systém] [cit. 25. 5. 2023].

jen „doporučení 2020/648“).¹⁹³ Nutno uvést, že doporučení 2020/648 bylo Evropskou komisí vydáno relativně pozdě, a to dne 13. května 2020, tj. ve chvíli, kdy již mnoho států upravilo svou legislativu tak, aby vydávání poukazů za zájezdy umožňovala, resp. pro tyto účely obsahovala jednoznačný právní rámec,¹⁹⁴ případně se k přijetí takových regulí schylovalo.¹⁹⁵ Cílem doporučení 2020/648 bylo formulovat konkrétní náležitosti a podmínky, které by poukazy na zájezdy měly splňovat tak, aby nebyly v rozporu se směrnicí 2015/2302. Nicméně ta skutečně stěžejní a rozhodující podmínka je pouze jedna: ačkoliv pořadatel zájezdu může zákazníkovi nabídnout poukaz na zájezd jako alternativu k vrácení peněžních prostředků, bezpodmínečně musí být zachováno právo zákazníka poukaz odmítnout a požadovat vrácení peněz ve čtrnáctidenní lhůtě ode dne ukončení závazku. V opačném případě by bylo vystavení poukazu namísto vrácení finančních prostředků vynaložených za zájezd v rozporu se směrnicí 2015/2302. Dále Evropská Komise formulovala doporučení, která měla přispět k vyšší míře akceptovatelnosti poukazů ze strany zákazníků. Vzhledem k tomu, že dle Evropské komise mělo být přijetí poukazu namísto peněz dobrovolným rozhodnutím zákazníka, bylo důležité motivovat co největší množství zákazníků k přijímání poukazů. Pouze v takovém případě mělo toto opatření potenciál zabránit masovým úpadkům cestovních kanceláří. Evropská komise proto v dokumentu vyzdvihla ochranu poukazu před platební neschopností pořadatele. Dále měl mít poukaz dobu platnosti minimálně dvanáct měsíců, v případě poukazu s delší dobou platnosti, než je dvanáct měsíců, měl mít zákazník nejpozději dvanáct měsíců po vystavení poukazu právo na vrácení peněz. Rovněž byl kladen důraz na maximální flexibilitu – poukaz měl být přenosný a uplatnitelný i u jiných subjektů tvořících část stejné skupiny společnosti. Bez ohledu na rozdíl v ceně mělo být možné zajistit poukazem zájezd skládající se ze stejných druhů služeb nebo rovnocenné kvality, jako byl původně zakoupený zájezd. V neposlední řadě Evropská komise zmínila návrh na vystavení poukazu ve větší hodnotě, než byla hodnota původně zakoupeného zájezdu. To pro zvýšení akceptovatelnosti poukazů. Formální náležitosti podoby poukazu byly stanoveny přiměřeně – poukaz by měl být vyhotoven na trvalém nosiči (kterým je např. e-mail nebo papír) a měl by obsahovat údaj o době platnosti a právech spojených s poukazem.¹⁹⁶

¹⁹³ Doporučení Komise (EU) 2020/648 ze dne 13. května 2020 o poukazech nabízených cestujícím jako alternativa k vrácení peněz za zrušené souborné cestovní a přepravní služby a v souvislosti s pandemií COVID-19. Úřední věstník L 151, 14. 5. 2020, s. 10–16.

¹⁹⁴ Například v Belgii, Francii či České republice.

¹⁹⁵ Například na Slovensku.

¹⁹⁶ Čl. 1 - 12 doporučení 2020/648.

Úskalí poukazů vydaných v souladu s doporučením 2020/648 jsou z pohledu primárního účelu vytváření právního rámce pro vydávání těchto poukazů očividná. Zákazníkovi zůstává právo nabídnutý poukaz odmítnout a požadovat vrácení peněžních prostředků ve stanovené čtrnáctidenní lhůtě. Lze si jen těžko představit, že by zákazník zvolil poukaz namísto vrácení peněz. Je proto na pořadatelích, aby zákazníkům nabídli takové podmínky, za kterých dobrovolně zvolí poukaz. Z návrhů a doporučení, se kterými přišla Evropská Komise a kterými by pořadatelé mohli přesvědčit zákazníky k volbě poukazu, lze zmínit například upozornění na fakt, že je pravděpodobné, že v budoucnosti za tutéž částku zájezd v téže kvalitě nebude možné koupit či prostě vystavení poukazu na vyšší částku, než byla cena zaplacená za zájezd. Lze však konstatovat, že v kontextu celosvětové epidemické krize, která spolu s mnohými omezeními přinesla i značnou nejistotu, nebyla na straně zákazníků přílišná ochota vázat své peníze v poukazu na zájezd, zejména pokud měli možnost získat zpět své peníze.

Je zřejmé, že žádná z národních úprav vybraných evropských států tak, jak je popsána výše, není zcela v souladu s doporučením 2020/648. Dle původní nenevelizované verze belgického opatření nebylo vůbec možné získat peněžní prostředky zpátky a opatření je tak ve vcelku zřejmém rozporu s doporučením 2020/648. Lze říci, že v podstatě došlo k přesunu rizika z pořadatelů zájezdů na zákazníky. Tato varianta vydávání poukazů namísto peněžních prostředků bez dalšího byla následně zmírněna doplněným ustanovením, které stanovilo časový úsek, po jehož uplynutí měli zákazníci právo na vrácení peněz, pokud do té doby nedošlo k uplatnění poukazu. Stále však nebyla zajištěna možnost svobodné volby zákazníka mezi poukazem a (relativně) okamžitým vyplacením peněžních prostředků. Řešení velmi podobné tomu belgickému novelizovanému přijala Francie. Česká republika a Slovensko pak celý problém pojaly v porovnání s Belgií a Francií komplexněji a systematičtěji, když kladly důraz na to, aby poukazy (či dle slovenské právní úpravy oznámení o náhradním zájezdu) byly ze strany zákazníků skutečně využívány, dále definovaly skupiny zákazníků, u nichž není vhodné, aby měli více než rok vázány své peníze v poukazu a v neposlední řadě vzaly v potaz obavy zákazníků z cestování, když nařídily podnikatelům, aby zákazníkům vydávaly poukazy i v hodnotě zaplaceného odstupného či alespoň jeho části.

3.4 Řízení před Soudním dvorem EU

S odkazem na výše uvedené není překvapivé, že dne 2. července 2020 bylo Evropskou komisí zahájeno řízení pro nesplnění povinnosti s celkem deseti členskými státy, konkrétně

Českou republikou, Kypr, Řeckem, Francií, Itálií, Chorvatskem, Litvou, Polskem, Portugalskem a Slovenskem.¹⁹⁷ Dne 30. října 2020 bylo řízení zahájeno i s Bulharskem.¹⁹⁸ Evropská komise měla za to, že přijetím národních právních úprav podobných těm výše rozebraným došlo k porušení práva EU chránící subjektivní práva zákazníků, konkrétně práva dle čl. 12 odst. 2 směrnice 2015/2302. Evropská komise zdůrazňovala, že na standardu ochrany zákazníků je nutné bezpodmínečně trvat a musí zůstat nedotčen i (a právě) v kontextu epidemie covidu-19, jakkoliv se jedná o bezprecedentní situaci. Speciální národní pravidla umožňující pořadatelům vydávat poukazy namísto vrácení ceny zaplacené za zájezd v penězích, případně odložit vrácení peněz o více než směrnicí 2015/2302 stanovených čtrnáct dní, tento standard nepochybně snižují.

Dle některých českých odborníků však lze nalézt relevantní argumenty hovořící pro slučitelnost výše popsaných národních pravidel s právem EU. K tomuto závěru nelze dospět izolovaným jazykovým výkladem směrnice 2015/2302, který je poměrně jednoznačný. Doplňme-li však jazykový výklad výkladem systematickým a teleologickým, lze dojít k závěrům zcela odlišným. V první řadě, striktní jazykový výklad povinnosti vyplývající ze směrnice 2015/2302 v době celosvětové epidemie covidu-19, která zasáhla prakticky všechny cestovní destinace, naráží na nadřazený obecný unijní princip proporcionality. V kontextu epidemie covidu-19 docházelo k nepřiměřenému zvýhodňování zákazníků ve srovnání se znevýhodňováním pořadatelů, a to s ohledem na faktické fungování tohoto odvětví (předplácení jednotlivých služeb cestovního ruchu, zejména dopravních a ubytovacích kapacit apod.).¹⁹⁹ Zároveň narážíme na rozpor izolovaného jazykového výkladu se smyslem směrnice 2015/2302, jelikož takový výklad nezaručuje „*správně nastavenou rovnováhu mezi vysokou úrovní ochrany spotřebitele a konkurenceschopností podniků*“²⁰⁰ tak, jak si směrnice 2015/2302 klade za cíl. Je sice pravdou, že striktní jazykový výklad by zachoval vysokou ochranu spotřebitele, ovšem pořadatele na pokraji úpadku rozhodně nelze

¹⁹⁷Evropská Komise. Případy nesplnění povinnosti - červenec 2020 [online]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/CS/INF_20_1212 [cit. 29. 5. 2020].

¹⁹⁸Evropská Komise. Případy nesplnění povinnosti - říjen 2020 [online]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/CS/INF_20_1687 [cit. 29. 5. 2020].

¹⁹⁹ Pro kritiku praxe poskytování záloh a komparaci s německými a rakouskými pravidly pro úhrady záloh na zájezd viz SELUCKÁ, Markéta. Poukaz na zájezd dle „lex voucher“ a ty jiné. *Jurisprudence* [online]. 2021, č. 6, s. 44 - 45. Dostupné z: <https://www.jurisprudence.cz/cz/casopis/poukaz-na-zajezd-dle-lex-voucher-a-ty-jine.m-550.html> [cit. 6. 6. 2023].

²⁰⁰ Bod č. 5 preambule směrnice 2015/2302.

označit za konkurenceschopné. O rovnováze mezi těmito dvěma cíli proto nelze hovořit. Podle některých existoval prostor pro teleologickou redukci, tj. odchýlení se a zúžení jednoznačného znění ustanovení směrnice, ze kterého plyne povinnost vrátit dosud přijaté platby do čtrnácti dnů (tzn. zúžení této povinnosti). Přípustnost teleologické redukce lze odůvodnit odkazem na preambuli směrnice 2015/2302, dle které záruka pro náhradu uskutečněných plateb může být omezena v případech vyhlášení platební neschopnosti několika nejvýznamnějšími pořadateli současně.²⁰¹ V tomto kontextu je třeba zdůraznit, že kritizovaná opatření několika členských států nejsou natolik invazivní, jako v preambuli směrnice 2015/2302 výslovně uvedená možnost jen částečného vrácení peněžních prostředků (s výjimkou původní belgické vyhlášky, která spočívala ve vydávání propadných poukazů, nicméně tato vyhláška byla záhy novelizována). Pouze částečné vrácení peněžních prostředků se zdá být řešením, které narušuje práva zákazníků více, než odsunutí vrácení veškerých peněžních prostředků na pozdější termín. Proto by zvolené řešení, resp. konkrétní způsob omezení povinnosti, bylo možné považovat za proporcionální a znovu nastolující rovnováhu mezi právy, povinnostmi a zájmy zákazníku a pořadatelů. O proporcionální redukci povinnosti lze hovořit zejména v případě České republiky a Slovenska. Oba státy ve svých zákonech vymezily skupinu zákazníků, typicky ekonomicky náchylných, u nichž k odsunutí výplaty peněz nedojde. Jinými slovy k odsunutí plateb dochází pouze u zákazníků, kteří nejsou ti nejvíce ekonomicky náchylní k dopadům epidemie covidu-19.²⁰²

Česká republika v rámci řízení pro porušení povinnosti argumentovala i v předchozím odstavci rozebranou teleologickou redukcí, v první řadě však zpochybňovala použitelnost směrnice 2015/2302 jako takové. Česká republika tvrdila, že celosvětová epidemie covidu-19 se zásadním způsobem liší od situací upravených směrnicí 2015/2302. Směrnice 2015/2302 se vztahuje na situace, kdy zákazník či pořadatel ukončil smlouvu kvůli nevyhnutelným a mimořádným okolnostem v cestovní destinaci nebo jejím bezprostředním okolí. Tyto nevyhnutelné a mimořádné okolnosti evropský zákonodárce příkladmo specifikoval, když mj. uvedl, že takovou situací je výskyt ohniska závažného onemocnění v cestovní destinaci,²⁰³ tj. okolnost lokálního charakteru. V případě epidemie covidu-19 se však nejednalo o okolnost

²⁰¹ Preambule bod č. 40 směrnice 2015/2302.

²⁰² Pro celý tento odstavec je primární zdroj tento článek: KRÁL, Richard. Ke slučitelnosti „Lex Voucher“ s právem EU. *Jurisprudence* [online]. 2020, č. 3, s. 40 - 42. Dostupné z: <https://www.jurisprudence.cz/cz/casopis/ke-sluचितelnosti-lex-voucher-s-pravem-eu.m-434.html> [cit. 6. 6. 2023].

²⁰³ Preambule bod č. 31 směrnice 2015/2302.

ovlivňující cestovní ruch lokálně, nebyla zasažena pouze dočasně pouze dílčí část trhu se zájezdy, nýbrž byly postiženy všechny destinace po celém světě, a to relativně dlouhodobě. S odkazem na doporučení 2020/648 pak Česká republika upozorňovala na specifickou mentalitu českých zákazníků, kdy měla za to, že poukazy, které by byly ze strany zákazníků přijímány pouze dobrovolně, by nemohla vést ke kýžené ekonomické úlevě pořadatelů. Na samotný závěr bylo vzpomenuáno, že kritizovaná opatření byla dočasná, přičemž již méně než dva měsíce po zahájení řízení pro porušení povinnosti nebylo možné, aby si pořadatelé předmětným postupem počínali.²⁰⁴

V deseti z uvedených jedenácti států byl již případ uzavřen. Ve většině států (včetně České republiky) nedošlo řízení ani do té fáze, aby Evropská komise vydala odůvodněné stanovisko. V kontextu České republiky došlo k ukončení řízení z toho důvodu, že česká pravidla, která se odchylovala od směrnice 2015/2302 pozbyla platnosti.²⁰⁵ Výjimkami v tomto směru byly Chorvatsko a Litva, nicméně i v těchto státech byly oba případy posléze ukončeny. Státem, který z pohledu Evropské komise neuvedl svou vnitrostátní právní regulaci do souladu se směrnicí 2015/2302, a to ani po zaslání odůvodněného stanoviska Evropské komise, je Slovensko. Proto byla dne 27. srpna 2021 podána proti Slovenské republice žaloba, o které nebylo dosud rozhodnuto.²⁰⁶

Výklad předmětné povinnosti vrátit zákazníkovi peněžní prostředky do čtrnácti dnů ode dne odstoupení od smlouvy byl předmětem i žádostí o rozhodnutí o předběžné otázce.²⁰⁷ Konkrétně se francouzský soud tázal na sérii s aplikací výše analyzovaného nařízení č. 2020-315 souvisejících otázek, zda musí být uvedená povinnost vykládána tak, že jediným souladným postupem je vrácení veškerých plateb vynaložených za zájezd v hotovosti, či lze připustit výklad umožňující vrácení ekvivalentu těchto plateb v podobě dobropisu, případně

²⁰⁴ Ministerstvo zahraničních věcí. Vyjádření předkládané v souladu s článkem 258 Smlouvy o fungování Evropské České republikou k formálnímu upozornění v řízení pro porušení povinnosti č. 2020/2243, jehož předmětem je namítané nesprávné provedení směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/2302 ze dne 25. listopadu 2015 o souborných cestovních službách a spojených cestovních službách. Bod 11.

²⁰⁵ DOSTÁLOVÁ, Klára. Dopis ze dne 29. 1. 2021 adresovaný Didierovi Reyndersovi, č. j.: 60526/2020.

²⁰⁶ Žaloba ze dne 27. 8. 2021, Evropská komise v. Slovenská republika, sp. zn.: C-540/21. Úř. věst. C 431, 25.10.2021, s. 13-14.

²⁰⁷ Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Conseil d'État (Francie) dne 2. 7. 2021 – Union fédérale des consommateurs – Que choisir (UFC – Que choisir), Consommation, logement et cadre de vie (CLCV) v. Premier ministre, Ministre de l'Économie, des Finances et de la Relance, věc C-407/21.

za jakých podmínek a v jakých mezích.²⁰⁸ Ani v této věci nebylo dosud Soudním dvorem EU rozhodnuto, nicméně již bylo zveřejněno alespoň stanovisko generální advokátky.²⁰⁹ Podstatou první otázky je výklad pojmu vrácení plateb. Jelikož tento pojem není právem EU nikterak definován, je na místě jej vykládat v souladu s jeho obvyklým smyslem v běžném jazyce, ovšem se zřetelem ke kontextu a cílům právní regulace. S tímto na paměti lze – dle generální advokátky – vrácení plateb vnímat pouze tak, že ukládá pořadateli provést náhradu v penězích a vylučuje jakoukoliv jinou alternativu, tedy i dobropis, voucher či cokoliv jiného. Otázkou však zůstává, zda okolnosti epidemie covidu-19 nemohou ospravedlnit případnou výjimku z této povinnosti. Některé členské státy (Francie, Belgie, Česko, Slovensko a Itálie) zastávaly názor, že ano. Francie argumentovala tím, že epidemie covidu-19 je případem vyšší moci, kterou nelze podřadit pod nevyhnutelné a mimořádné okolnosti dle směrnice 2015/2302, neboť se jedná o situaci tak rozsáhlého charakteru, která přesahuje rámec nevyhnutelných a mimořádných okolností. Dle generální advokátky však epidemie znaky definice nevyhnutelných a mimořádných okolností naplňuje. Samotná skutečnost, že epidemie covidu-19 byla velkého rozsahu a obzvláště mimořádná, by neměla způsobit její vyloučení z okolností, které podřazujeme pod nevyhnutelné a mimořádné. Belgie, Česká republika, Francie a Itálie v rámci své argumentace sice nerozlišovaly mezi vyšší mocí a nevyhnutelnými a mimořádnými okolnostmi, ale zpochybňovaly použitelnost směrnice 2015/2302 jako takové v kontextu epidemie covidu-19. Dle vyjmenovaných států se směrnice 2015/2302 vztahuje pouze na nevyhnutelné a mimořádné okolnosti místního a omezeného rozsahu, což plyne z bodu č. 31 recitálu směrnice 2015/2302, ve kterém je jako příklad nevyhnutelné a mimořádné okolnosti uveden výskyt ohniska závažného onemocnění v cestovní destinaci. Generální advokátka se s tímto názorem neztotožnila. V první řadě se očividně jedná o pouhý demonstrativní výčet situací, které typicky budou nevyhnutelnými a mimořádnými okolnostmi a jako takový je třeba jej posuzovat. A následně, pokud se směrnice 2015/2302 má vztahovat na situace, kdy je zájezd narušen šířením onemocnění v cestovní

²⁰⁸ Třetí a poslední otázka, která byla položena za předpokladu, že výjimka ze striktního dodržení právní povinnosti odůvodněná ohrožením veřejného zdraví nebude přípustná, a zněla na možnost změny časových účinků rozhodnutí, které ruší s právem EU nesouladné ustanovení národního práva, nebude předmětem podrobnějšího rozboru.

²⁰⁹ Stanovisko generální advokátky Laily Medina přednesené dne 15. 9. 2022 k věci *Union fédérale des consommateurs – Que choisir (UFC – Que choisir), Consommation, logement et cadre de vie (CLCV) proti Premier ministre, Ministre de l'Économie, des Finances et de la Relance, C-407/21*. Informace uvedené v tomto odstavci byly čerpány výlučně z tohoto stanoviska.

destinaci, tím spíše měla být za nevyhnutelnou a mimořádnou okolnost dle směrnice 2015/2302 považována situace, kdy se onemocnění šíří po celém světě a má tak významný dopad na poskytování zájezdu. Zajímavá část stanoviska generální advokátky pak byla věnována otázce, zda ohrožení veřejného zdraví lze považovat za důvod umožňující odchýlit se od konkrétního ustanovení sekundárního práva EU. Francie se dovolávala judikatury Soudního dvora EU,²¹⁰ dle které soukromé osoby mohly v souladu se zásadou vyšší moci v konkrétních případech objektivní nemožnosti plnění i přes veškeré vynaložené úsilí velmi omezeně a dočasně nedodržet určité povinnosti plynoucí ze sekundárního práva EU. Pokud bychom judikaturní závěry aplikovali na řešený případ, jednotliví pořadatelé by mohli žádat o určitou míru tolerance v případech zásahu vyšší moci, kdy nevyhnutelné a mimořádné okolnosti objektivně znemožnily pořadatelům dostát svým závazkům a vrátit zákazníkům přijaté peněžní prostředky nejpozději do čtrnácti dnů, nicméně pouze po dobu nezbytně nutnou k překonání překážek a v nezbytně nutném rozsahu. V kontextu řešeného případu to však nebyli pořadatelé zájezdů – soukromé osoby, nýbrž členské státy, které přijaly opatření odchylující se od sekundárního práva EU. Dle generální advokátky by se však i členské státy mohly dovolávat vyšší moci v případech, kdy skutečně neexistuje jiná alternativa, než se odchýlit od práva EU, ovšem se současným zdůrazněním striktní dočasnosti a proporcionality přijatých opatření odchylujících se od práva EU a také nutnosti poskytnout zákazníkům v souladu se zásadou solidarity výhody tak, aby výsledkem přijatých opatření nebylo znevýhodnění zákazníků. V kontextu řešeného případu generální advokátka zastává názor, že francouzské nařízení č. 2020-315 „*zřejmě překračuje rámec toho, co je nezbytné a přiměřené k řešení vzniklých nepřekonatelných obtíží, zejména s ohledem na jeho zpětný účinek, dobu trvání pozastavení práva na vrácení plateb a neexistenci jakékoli výhody, která by byla cestujícím nabídnuta jako protiváha zpětného dopadu na jeho práva vyplývající ze smlouvy.*“²¹¹ Ačkoliv tedy lze teoreticky uvažovat o odchýlení se od právního pravidla stanoveného EU, a to nejen z pozice soukromých osob, ale i z pozice členských států, francouzská, belgická, slovenská a zřejmě ani česká opatření přijatá s cílem zabránit hromadnému úpadku pořadatelů zájezdů by dle jejího stanoviska uvedená kritéria nenaplnila.

²¹⁰ Konkrétně se jedná o rozsudek Soudního dvora EU ze dne 17. 10. 2013 ve věci C-203/12, *Billerud Karlsborg AB a Billerud Skärblacks AB v. Naturvårdsverket*, ECLI:EU:C:2013:664, bod 31.

²¹¹ Stanovisko generální advokátky Laily Medina přednesené dne 15. 9. 2022 k věci *Union fédérale des consommateurs – Que choisir (UFC – Que choisir), Consommation, logement et cadre de vie (CLCV) proti Premier ministre, Ministre de l'Économie, des Finances et de la Relance*, C-407/21, ECLI:EU:C:2022:690, bod 90.

3.5 Další problematické aspekty lex voucheru

Předmětem předchozí kapitoly byl problém (nejen) českého lex voucheru spočívající v jeho možném nesouladu s právem EU. Ačkoliv se jedná o problém, který v českých odborných kruzích rezonoval nejsilněji, rozhodně se nejedná o jediný problematický aspekt této právní úpravy.

Z legislativního (a legislativně-technického) pohledu je pozoruhodná pohotovost, se kterou Česká republika (vláda a Parlament) na epidemii covidu-19 a její vliv na cestovní kanceláře zareagovala. Tato rychlost však vyvolává otázky, zda bylo přípravě lex voucheru a promyšlení a domyšlení veškerých jeho důsledků věnováno dostatečné množství času. Nouzový stav byl vyhlášen 12. března 2020 ve 14 hodin. Návrh zákona byl připraven z pera Ministerstva pro místní rozvoj, v tu dobu vedeném ministryní Klárou Dostálovou, a to k 6. dubnu 2020.²¹² Stejněho dne vydala k návrhu zákona předsedkyně Legislativní rady vlády své negativní stanovisko.²¹³ Předsedkyně návrh zákona nedoporučila ke schválení pro jeho rozpor s právem EU s odůvodněním, že Česká republika jakožto jeden ze členských států EU nemá pravomoc jednostranně rozhodnout o tom, že určitou část práva EU, v řešeném případě čl. 12 směrnice 2015/2302, nebude provádět.²¹⁴ Ještě téhož dne byl návrh zákona předložen Poslanecké sněmovně, která jej projednávala ve stavu legislativní nouze, tedy ve zkráceném jednání s vynecháním prvního čtení. O pouhé tři dny později, tj. 9. dubna 2020, byl návrh zákona Poslaneckou sněmovnou schválen, a to 74 hlasy z 92 přítomných poslanců a poslankyň (jediným poslancem, který hlasoval proti návrhu, byl Jakub Michálek z Pirátů). Senát návrh zákona projednal a schválil dne 16. dubna 2020 a dne 20. dubna 2020 byl zákon podepsán prezidentem republiky Milošem Zemanem. Již 24. dubna 2020 byl zákon vyhlášen ve Sbírce zákonů v částce 69 pod číslem 185/2020 Sb.²¹⁵ Za pouhých šest týdnů ode dne vyhlášení nouzového stavu byl v České republice platný a účinný zákon reagující na – jak již

²¹² Návrh zákona o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru označovaného jako SARS-CoV-2 na odvětví cestovního ruchu, č.j. OVA: 335/20 [online]. Dostupné z: <https://odok.cz/portal/veklep/material/KORNBNECRLDE/> [cit. 19. 5. 2023].

²¹³ Stanovisko předsedkyně Legislativní rady vlády k návrhu zákona o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru označovaného jako SARS-CoV-2 na odvětví cestovního ruchu [online]. Dostupné z: <https://odok.cz/portal/veklep/material/KORNBNECRLDE/> [cit. 19. 5. 2023].

²¹⁴ Tamtéž.

²¹⁵ Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. Sněmovní tisk 820, VI. n. z. o opatř. ke zmírnění dopadů SARS CoV-2 na cestov. ruch [online]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=8&t=820> [cit. 19. 5. 2023].

nyní víme teprve se rozebíhající – epidemii onemocnění covid-19 a její téměř likvidační vliv na cestovní kanceláře. Nicméně, jak již bylo naznačeno výše, lex voucher se neobešel bez chyb, které následně v aplikační praxi působily problémy. Za příklad může sloužit ustanovení lex voucheru, které specifikuje obsahové náležitosti poukazu na deset procent z hodnoty zaplaceného odstupného. Ministerstvo pro místní rozvoj připravilo ustanovení tak, že pořadatelé měli na žádost zákazníků povinnost vystavit poukaz v hodnotě odpovídající veškerým zaplaceným storno poplatkům. Když v průběhu vyjednávání o návrhu lex voucheru v Poslanecké sněmovně došlo ke snížení hodnoty poukazu z celkové hodnoty zaplacených storno poplatků na jejich desetinu,²¹⁶ tato změna nebyla promítnuta do navazujících ustanovení, resp. odstavců. Proto v platném a účinném znění lex voucheru figuruje ustanovení, dle kterého má poukaz na deset procent z hodnoty zaplacených stornopoplatků obsahovat „peněžní částku odpovídající hodnotě odstupného.“²¹⁷ V praxi pak pořadatelé řešili, jakou informaci na poukazu uvést tak, aby nemátli zákazníka a zároveň aby dostali povinností, které pro ně z lex voucheru vyplývají. Odpověď v tomto případě je poměrně jednoduchá – nelze než doporučit uvést na poukazu oba dva údaje, tzn. celkovou výši odstupného (tak, jak požaduje lex voucher) i hodnotu odpovídající deseti procentům z této částky.

Druhý problematický aspekt lex voucheru souvisí s retroaktivní působností tohoto zákona. Ačkoliv lex voucher nabyl účinnosti až dne 24. dubna 2020, jeho působnost se vztahuje na všechny zájezdy s datem zahájení mezi 20. únorem 2020 a 31. srpnem 2020.²¹⁸ Jak známo, v teorii práva jsou rozlišovány dva druhy retroaktivity: retroaktivita pravá a retroaktivita nepravá. „Pravá retroaktivita spočívá v tom, že účinnost právního předpisu začne dříve než jeho platnost, takže se použije pozdějšího zákona na případy (právní skutečnosti), které se staly již v minulosti. (...) Nepravá retroaktivita souvisí s ochrannou nabytých práv a s problematikou zásahů do těchto práv a je důsledkem změn v právním řádu.

²¹⁶ Změna hodnoty poukazu na deset procent z částky celkem zaplacených storno poplatků pramení z usnesení výboru pro veřejnou správu a regionální rozvoj (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. 188. usnesení výboru pro veřejnou správu a regionální rozvoj z 36. schůze ze dne 8. dubna 2020 k vládnímu návrhu zákona o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru označovaného jako SARS-CoV-2 na odvětví cestovního ruchu sněmovní tisk 820 [online] Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=171979> [cit. 27. 5. 2020]).

²¹⁷ Ust. § 7 odst. 4 písm. a) lex voucheru.

²¹⁸ Počáteční datum 20. 2. 2020 bylo zvoleno dle přibližné doby, kdy se onemocnění covid-19 začalo šířit v Evropě, zejména v Itálii.

*Nejde o zpětnou účinnost (či časovou působnost) v pravém slova smyslu.*²¹⁹ Odborná veřejnost však nezaujala jednotný názor na to, o jaký druh zpětné účinnosti se v případě lex voucheru jedná. Dle některých časová působnost lex voucheru dopadá i na zájezdy, které měly být zahájeny před platností a účinností lex voucheru, tzn. že právní vztahy a právní jednání jsou posuzovány optikou právní úpravy, která v rozhodné době dosud neexistovala. „*Je tedy namístě hovořit o pravé retroaktivitě diskutovaného zákona, tedy o jeho zpětné působnosti, která narušuje právní jistotu a legitimní očekávání adresátů právních norem.*“²²⁰ Naopak ti, kteří zastávají názor, že se jedná o právní předpis retroaktivní pouze nepravě, argumentují tím, že lex voucher nestanovuje, že by měl mít účinky před 24. dubnem 2020. Ustanovení lex voucheru, které specifikuje, že se tento zákon použije pouze na zájezdy s termínem zahájení od 20. února 2020 do 31. srpna 2020, věcně vymezuje zájezdy, které se lex voucher použije, ale nejedná se o ustanovení, které by určovalo účinnost lex voucheru jako celku. Doplňkovým argumentem je pak skutečnost, že retroaktivita jako taková nebyla předmětem důvodové zprávy, což by v případě pravé retroaktivity bylo nutné s ohledem na potřebu legitimně obhájit tak závažný zásah do právní jistoty a legitimního očekávání adresátů právních norem.²²¹

Městský soud v Praze již řešil otázku aplikace lex voucheru v situaci, kdy pořadatel navrhl změnu hlavních náležitostí zájezdu (dle § 2531 odst. 2 občanského zákoníku), se kterou zákazník nesouhlasil, a proto odstoupil od smlouvy bez odstupného, tzn. došlo ke zrušení závazku *ex tunc*, přičemž strany měly povinnost si vrátit vzájemně poskytnutá plnění, to vše před datem účinnosti lex voucheru. Městský soud v Praze, který se jakožto odvolací soud ztotožnil s názorem prvoinstančního Obvodního soudu pro Prahu 4, vyloučil možnost aplikace lex voucheru na řešený případ, jelikož ke dni nabytí účinnosti lex voucheru již neexistoval žádný závazek, na který by měl být lex voucher aplikován. K tématu zpětného působení se Městský soud v Praze vyjádřil v tom smyslu, že aplikací lex voucheru na

²¹⁹ GERLOCH, Aleš. Teorie práva. 6. Vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. s. 92-93.

²²⁰ VACUŠKA, Lukáš, ŠKRABKA, Jan. Problematické aspekty českého zákona „Lex voucher“ jakožto nástroje pro zmírnění dopadů pandemie COVID-19 na cestovní ruch vs. evropská právní úprava. Právní rozhledy [online]. 2021, č. 15-16, s. 560-563. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/> [cit. 6. 6. 2023].

²²¹ DVOŘÁKOVÁ, Klára, FRÝBOVÁ, Alice. § 2 [Působnost]. In: DVOŘÁKOVÁ, Klára, FRÝBOVÁ, Alice, 2020, op. cit., s. 10.

projednávanou věc „by došlo ke změně následků právního vztahu, které nastaly před jeho účinností, tudíž k nepřípustnému pravému retroaktivnímu zásahu do právní jistoty.“²²²

Dalším nikoliv zcela zdařile formulovaným ustanovením lex voucheru je to, které mělo chránit zvláště zranitelné skupiny zákazníků. Zákazník, který spadal do jedné ze skupin zvláště zranitelných zákazníků mohl poukaz na zájezd odmítnout a tím ukončit běh ochranné doby. Ve praxi však nebyly ojedinělé situace, kdy byla vybraným zákazníkem uzavřena jedna smlouva o zájezdu ve prospěch dalších osob, a kdy pouze jedna či pouze některé osoby z celé skupiny naplňovali charakteristiku zvláště zranitelných zákazníků. Pořadatelé zájezdů výjimku z pravidla upravující běh ochranné doby vykládali restriktivně, když odmítnutí poukazu na zájezd umožňovali pouze těm zákazníkům, kteří uzavírali smlouvu. Přitom dle obecné úpravy obsažené v zákoně o cestovním ruchu je zákazníkem jak osoba uzavírající smlouvu o zájezdu, tak i beneficiant z takové smlouvy (případě i postupník).²²³ Zároveň, jak bylo popsáno výše, lex voucher vymezil skupinu osob, které mohly z pozice zákazníka poukaz na zájezd odmítnout a ukončit tak běh ochranné doby. Lex voucher ani důvodová zpráva k tomuto zákonu však nespecifikují, zda právo na odmítnutí poukazu náleží pouze zákazníkovi – objednateli anebo i zákazníkovi – beneficiantovi. Lex voucher hovoří o zcela obecné skupině zákazníků a nikterak mezi nimi nerozlišuje. Ministerstvo pro místní rozvoj, které návrh lex voucheru připravovalo, však dne 30. dubna 2020 zveřejnilo (právně nezávazný) metodický pokyn,²²⁴ ve kterém rozlišuje dva typy zákazníků: zákazníka – objednatele, který je smluvní stranou, a další zákazníky – spolucestující, kteří zpravidla postavení smluvní strany nemají. Ochranná doba má účinky vůči zákazníkovi, kterému vznikl nárok na vrácení peněžních prostředků přijatých za zrušený zájezd. Tímto zákazníkem je zpravidla zákazník, který je smluvní stranou a uhradil cenu zájezdu. Dle Ministerstva pro místní rozvoj je třeba rozlišit situace, kdy do skupiny zvláště ohrožených zákazníků spadá zákazník – objednatel nebo zákazník – spolucestující.

V prvním uvedeném případě je zákazník – objednatel, který spadá do kategorie zvláště zranitelných zákazníků, oprávněn poukaz odmítnout a pořadatel zájezdu by mu měl vrátit

²²² Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 10. 2. 2022, sp. zn.: 53 Co 341/2021, body 6, 20, 21. Podobně rozsudek Obvodního soud pro Prahu 6 ze dne 8. 4. 2021, sp. zn.: 19 C 357/2020.

²²³ Podrobněji ke stranám smlouvy o zájezdu viz kapitola 2.3 této práce.

²²⁴ Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky. Informace k zákonu o některých opatřeních na zmírnění dopadů epidemie koronaviru označovaného jako SARS-CoV-2 na odvětní cestovního ruchu („Lex Voucher“) [online]. Dostupné z: https://www.mmr.cz/getmedia/7911b5a2-13a5-46a0-902b-c95941c2f92a/MMR_24675_2020_54_MI_185_2020.pdf.aspx?ext=.pdf [cit. 3. 6. 2023].

veškeré peněžní prostředky, které na zájezd vynaložil. Pokud do kategorie zvlášť zranitelných zákazníků spadá jeden nebo více zákazníků – spolucestujících, ale nikoliv zákazník – objednatel, právo na odmítnutí poukazu uplatnit nelze. Právo na odmítnutí poukazu tak – dle Ministerstva pro místní rozvoj – bylo omezeno pouze na případy, kdy je zvlášť zranitelným zákazníkem zákazník – objednatel, přičemž tento zákazník pak může odmítnout poukaz na zájezd v jeho plné hodnotě, jako celek.²²⁵ S tímto výkladem však nesouhlasí odborná veřejnost, dle které ministerstvo pro místní rozvoj svou metodikou nepřipustně zužuje definici zákazníka obsaženou v zákoně o cestovním ruchu v neprospěch slabší smluvní strany, tj. zákazníka.²²⁶

Alternativou by proto bylo vykládat předmětná ustanovení lex voucheru tím způsobem, že pokud je mezi zákazníky cestujícími na základě jediné smlouvy alespoň jedna osoba, která naplňuje charakteristiky některé z kategorií zvlášť zranitelných zákazníků, je možné odmítnout poukaz na zájezd jako celek. V tomto případě by však zákonná výjimka mohla dopadat na značné množství zájezdů. Na místě je proto otázka, zda uvedený výklad není v rozporu se smyslem a účelem lex voucheru, zda takto extenzivní výklad předmětné výjimky nezpůsobí to, že pořadatelé zájezdů budou nuceni vrátit v konkrétní situaci neúnosné množství peněžních prostředků, a to navíc v krátkém čase, a jejich úpadek se proto nepodaří odvrátit. Tento výklad by nicméně byl v souladu s judikaturou Ústavního soudu, dle které je v případě vícero možných výkladových řešení ústavně konformní takový výklad, který je pro spotřebitele nejpříznivější.²²⁷

Přibližně uprostřed se nachází třetí možnost výkladu předmětných ustanovení lex voucheru. Ta spočívá v tom, že se každý zákazník, lhostejno zda objednatel či spolucestující, posuzuje zvlášť. Pokud by zákazník z téže smlouvy o zájezdu byl vedle nepriviligovaného zákazníka i zákazník zvlášť zranitelný, jednoduše by se zvlášť zranitelnému zákazníkovi – po oznámení o odmítnutí zájezdu – vrátili peněžní prostředky, kdežto nepriviligovaný zákazník by obdržel poukaz. „*U této varianty se nezkoumá, kdo fakticky zájezd zaplatil a vychází se z předpokladu, že poukaz je náhradním plněním oproti původnímu zájezdu.*“²²⁸

²²⁵ Tamtéž, str. 3-4.

²²⁶ SELUCKÁ, Markéta, VEVERKOVÁ, Svatava. Zvlášť zranitelný zákazník. In: SELUCKÁ, Markéta a kol. Covid-19 a soukromé právo. Otázky a odpovědi. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 79.

²²⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 23. 11. 2017, sp. zn.: I. ÚS 2063/17.

²²⁸ DVOŘÁKOVÁ, Klára, FRÝBOVÁ, Alice. § 5 [Odmítnutí poukazu na zájezd]. In: DVOŘÁKOVÁ, Klára, FRÝBOVÁ, Alice, 2020, op. cit., s. 40.

Úskalím tohoto výkladu je však skutečnost, že pro pouze částečné odmítnutí poukazu neexistuje explicitní zákonný základ. Zároveň je třeba vzít v potaz subjektivní zájem zákazníka cestovat spolu s osobami, v jejichž prospěch byla smlouva uzavřena, přičemž tento zájem je ve smlouvě vyjádřen právě tím, že je uzavřena jediná smlouva o zájezdu, nikoliv více samostatných smluv.²²⁹

Městský soud v Brně posuzoval případ, který se týkal právě odmítání poukazů zvláště zranitelnými zákazníky. V řešeném případě byla zákazníkem - objednatelům osoba vedená v evidenci úřadu práce jako uchazeč o zaměstnání, tj. zvláště zranitelný zákazník. Tento zákazník - objednatel uzavřel smlouvu o zájezdu ve prospěch jedné další osoby, která ani netvrdila, že by spadala do některé ze skupin zvláště zranitelných zákazníků. Když zákazník – objednatel vystavený poukaz na zájezd odmítl, pořadatel vrátil peněžní prostředky pouze částečně a zákazníkovi – spolucestujícímu vystavil na druhou část ceny poukaz. Soud uzavřel, že pokud je zvláště zranitelným zákazníkem objednatel, má právo poukaz odmítnout i za další zákazníky – spolucestující, kteří nejsou zvláště zranitelnými zákazníky. Soud zároveň zdůraznil, že „v případě jakýchkoliv nejasností, je třeba respektovat zvýšenou ochranu spotřebitele a vykládat právní úpravu a význam právních jednání restriktivněji, tedy ve prospěch ochrany zákazníka, cestujícího či spotřebitele, jak různé právní předpisy (...) klienta cestovních kanceláří označují.“²³⁰ Ke stejnému závěru došel i Obvodní soud pro Prahu 1, který nad rámec výše uvedeného doplnil, že i zákazníci – spolucestující, kteří spadají do skupiny zvláště zranitelných zákazníků, mohou poukaz odmítnout, tentokrát ale nikoliv i za další osoby účastníci se zájezdu, nýbrž pouze za sebe. Tento závěr však nebyl stěžejní pro řešený případ a soud neuvedl žádné vysvětlení, jak k tomuto závěru dospěl.²³¹

Případ rodiny sestávající z dvou rodičů a tří dětí řešil Obvodní soud pro Prahu 4. Smlouvu o zájezdu uzavřel otec rodiny ve prospěch své manželky, toho času pobírající rodičovský příspěvek, a dětí. Když pak pořadatel zájezdu od smlouvy odstoupil a nabídl namísto zájezdu poukaz, zákazník – objednatel informoval pořadatele o odmítnutí poukazu z toho důvodu, že jeho manželka patří do jedné ze skupin zvláště zranitelných zákazníků. Soud rozhodl, že „právo na vrácení peněz nelze vztahovat jen na osobu zákazníka, který zájezd

²²⁹ SELUCKÁ, Markéta. Poukaz na zájezd dle „lex voucher“ a ty jiné. Jurisprudence [online]. 2021, č. 6, s. 45.

Dostupné z: <https://www.jurisprudence.cz/cz/casopis/poukaz-na-zajezd-dle-lex-voucher-a-ty-jine.m-550.html> [cit. 6. 6. 2023].

²³⁰ Rozsudek Městského soudu v Brně ze dne 9. 12. 2020, sp. zn.: 241 C 10/2020.

²³¹ Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 24. 2. 2021, sp. zn.: 14 C 33/2020.

uhradil, ale také zákazníka, v jehož prospěch byla smlouva uzavřena.“²³² Toto rozhodnutí soud odůvodnil zejména tím, že lex voucher neobsahuje vlastní definici zákazníka, proto je třeba vycházet z definice obsažené v zákoně o cestovním ruchu, která s žádnými kategoriemi zákazníků nepracuje. Tento argument ve spojení se zásadou ochrany slabší strany nepřipouští jiný závěr.²³³

Dále bylo třeba se vypořádat s praktikami pořadatelů zájezdů, které spočívaly ve vydávání poukazů na zájezd nezávislých na lex voucher, a to jak před přijetím lex voucheru, tak i poté, co již vstoupil v platnost a účinnost. Již v době předcházející přijetí lex voucheru nabízeli pořadatelé zájezdů svým zákazník poukazy na zájezd. Pokud je dodržena podmínka dobrovolnosti přijetí, nelze proti tomuto postupu nic namítat, neb se nejedná o nic jiného než dohodu stran, projev autonomie vůle. Ostatně k nabízení poukazů při současném zachování práva zákazníků poukaz nepřijmout a požadovat vrácení dosud zaplacených peněžních prostředků vybízela i Evropská komise ve svém doporučení 2020/648, které bylo rozebráno v kapitole 3.3 této práce. Problémem nastával zejména v situacích, kdy zákazník odstoupil od smlouvy s odkazem na nevyhnutelné a mimořádné okolnosti a reakcí pořadatele bylo informování zákazníka (pouze) o dvou možných řešení vzniklé situace: buď vystavení vlastního poukazu (tzn. nikoliv v režimu lex voucher), anebo zaplacení storno poplatků, tj. bez možnosti požadovat zpět vrácení peněz.²³⁴ Odpověď na otázku, zda by byla dohoda o vlastním poukazu neplatná, resp. nicotná,²³⁵ zaleží na okolnostech konkrétního případu, tedy podmínkách konkrétního poukazu. Pokud by se ujednání o poukazu odchylovalo od zákonných pravidel v neprospěch zákazníka, nebylo by závazné.²³⁶

Podobný problém nastával i po přijetí lex voucheru. Přestože lex voucherem byla nastavena poměrně jasná pravidla vydávání poukazů, pořadatelé zájezdů vydávali i vlastní poukazy mimo režim lex voucheru. V tomto ohledu je v první řadě třeba zdůraznit, že

²³² Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 12. 2. 2021, sp. zn.: 51 C 143/2020.

²³³ Tamtéž.

²³⁴ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 19. 5. 2022, sp. zn.: 58 Co 154/2022. Ačkoliv v tomto případě soud dospěl k názoru, že zákazníkovi právo na odstoupení od smlouvy pro nevyhnutelné a mimořádné okolnosti nenáleželo, rozhodnutí prokazuje, že předmětná technika, tj. buď nabídka vlastního poukazu mimo režim lex voucheru, nebo platba storno poplatků, se v praxi vyskytovala.

²³⁵ K právním důsledkům odchylných ujednání v neprospěch zákazníka se více vyjadřuje např. SELUCKÁ, Markéta. § 2549 [Odchylná ujednání v neprospěch zákazníka]. In: HULMÁK, Milan a kol., 2014, op. cit., s. 983.

²³⁶ Čl. 23 odst. 2 a 3 směrnice 2015/2302 je provedený § 2549 občanského zákoníku.

informační povinnost o právech a povinnostech plynoucích z lex voucheru trvá bez ohledu na to, zda se pořadatel rozhodně využít ochranné doby (případně zda dojde k odstoupení od smlouvy s odstupným). Zároveň opět platí, že stranám smlouvy nic nebrání v tom, upravit si svá práva a povinnosti odlišně, pokud ovšem dohoda neomezí nebo nevyloučí zvláštní práva stanovená lex voucherem k ochraně zákazníka.²³⁷ Vlastní poukaz vydaný mimo režim lex voucheru musel obsahovat pro zákazníka výhodnější úpravu práv a povinností, než jaká plyne z lex voucheru. V opačném případě by se k ujednání o vlastním poukazu nepřihlíželo, tzn. jednalo by se o právní jednání nicotné. Typickým příkladem vlastního poukazu, který ale snižoval úroveň ochrany zákazníků, byl poukaz propadlý, který pokud nebyl do určitého data uplatněn, pozbývat platnosti bez jakékoliv náhrady.

Kritice se lex voucheru dostalo i z toho důvodu, že pokud došlo k vydání voucheru ze strany pořadatele, ale zákazník jej do uplynutí ochranné doby nevyužil, došlo k vrácení peněžních prostředků dlouhé měsíce či dokonce jednotky let poté, co je zákazník vynaložil, a to navíc bez úhrady příslušenství, zejména zohlednění inflace. Někteří se v této souvislosti vyjadřovali v tom smyslu, že se zákazníci pro pořadatele zájezdů stali „*úvěrovou bankou zdarma*“.²³⁸

²³⁷ Ust. § 9 lex voucheru.

²³⁸ SELUCKÁ, Markéta, 2021, op. cit., s. 41, 46.

Závěr

Tato diplomová práce se zabývá právní úpravou zájezdu na úrovni Evropské unie a v České republice se zaměřením na opatření, která byla nejen v České republice přijata za účelem zmírnění dopadů epidemie covidu-19 na trh se zájezdy. Cílem práce je poskytnout soběstačný text, který shrne relevantní historický vývoj právní úpravy, identifikuje hodnotové ideje, na kterých je účinná právní úprava (zejména ta evropská) vystavěna a přehledovým způsobem analyzuje účinnou právní úpravu. Těžištěm práce je jednak výklad ustanovení směrnice 2015/2302 a občanského zákoníku v kontextu epidemie covidu-19, jednak podrobná analýza českého lex voucheru a komparace tohoto zákona s mitigačními opatřeními vybraných členských států, a to včetně polemiky, zda předmětná opatření jsou v rozporu s evropským právem či nikoliv.

Co se týká obecné právní úpravy, v praxi se většina sporných situací týkala práva na odstoupení od smlouvy o zájezdu v důsledku nevyhnutelných a mimořádných okolností, a na odstoupení navazující povinnosti stran vrátit si vzájemně přijatá plnění. Za pomoci jazykového výkladu relevantních ustanovení lze uzavřít, že epidemii covidu-19 lze považovat za nevyhnutelnou a mimořádnou okolnost, ale nikoliv bez dalšího. Aby zákazníkovi v návaznosti na výskyt nevyhnutelných a mimořádných okolností svědčilo právo na odstoupení od smlouvy bez odstupného, musí epidemie covidu-19 naplňovat i další požadavky stanovené v uvedených právních předpisech. Pokud nevyhnutelné a mimořádné okolnosti nastanou v bezprostředním okolí cestovní destinace a zároveň významným způsobem ovlivní poskytování zájezdu nebo přepravu do cestovní destinace, pak lze právo na odstoupení od smlouvy přiznat. Otázku, k jakému časovému okamžiku lze toto právo přiznat, neboli jak dlouhou dobu před konáním zájezdu lze od smlouvy pro nevyhnutelné a mimořádné okolnosti odstoupit, zodpovídalo vícero českých soudů. Stanovit konkrétní absolutně platný časový úsek samozřejmě nelze a je třeba vždy zohlednit okolnosti konkrétního případu. Soudy však souhlasně, avšak nezávisle na sobě, uzavřely, že právo na odstoupení od smlouvy lze přiznat až ve chvíli, kdy existuje důvodná obava, resp. lze se značnou mírou pravděpodobnosti konstatovat, že zájezd či přeprava budou narušeny. V případě odstoupení od smlouvy ze strany pořadatele musí nevyhnutelné a mimořádné okolnosti bránit pořadateli v plnění závazku, což je třeba odlišit od nemožnosti či ztížené možnosti čerpat zájezd ze strany zákazníka. V České republice již zřejmě nelze v souvislosti s epidemií covidu-19 čekat žádná další přelomová rozhodnutí. Totéž však neplatí pro Soudní dvůr EU, kterému bylo

v předmětném kontextu předloženo množství žádostí o rozhodnutí o předběžné otázce, které dosud nebyly zodpovězeny.

Další důležité, ačkoliv ne zcela jednoznačné závěry se týkají opatření cílících na zmírnění dopadů epidemie covidu-19 na pořadatele zájezdů, která byla v několika členských státech EU přijata. Lze shrnout, že všechna opatření, která byla pro účely této práce vybrána a blíže představena, shodně spočívala v odsunutí momentu, kdy pořadatelé budou mít povinnost vrátit svým zákazníkům přijaté peněžní prostředky za zrušené zájezdy tak, jak jim ukládá směrnice 2015/2302. Mezi odborníky nepanuje shoda na tom, zda jsou uvedená opatření v rozporu se směrnicí 2015/2302, či nikoliv. Dle některých, mezi které se řadí i Česká republika, se směrnice 2015/2302 na taková opatření vůbec nevztahuje. Jiní sice nezpochybňují aplikovatelnost směrnice 2015/2302, ale připouštějí možnost teleologické redukce povinnosti z ní plynoucí. Podle dalších jsou taková opatření se směrnicí 2015/2302 v jasném rozporu. Jednoznačnou a závaznou odpověď na tuto otázku může však poskytnout pouze Soudní dvůr EU. Přestože s mnoha členskými státy včetně České republiky bylo zahájeno řízení pro nesplnění povinnosti, v současné chvíli stále probíhá pouze jediné, a to se Slovenskem. Zároveň na rozhodnutí čeká dosud nezodpovězená předběžná otázka směřující na výklad povinnosti pořadatelů vrátit zákazníkům peněžní prostředky vynaložené za zrušený zájezd. Z pohledu České republiky, vzhledem ke skutečnosti, že působnost lex voucheru byla omezena na zájezdy s termínem zahájení od 20. února 2020 do 31. srpna 2020, není riziko uvalení sankcí nikterak významné.

Český lex voucher měl však vedle potenciálního rozporu s právem EU problematických aspektů více. Nejasnosti vyvolávalo zejména ustanovení zakládající právo zákazníka odmítnout poukaz na zájezd v případě, že spadl do některé z kategorií zvláště zranitelných zákazníků. Rozhodovací praxe prvoinstančních soudů o této otázce není zcela jednotná. Mám však na to, že je třeba respektovat definici zákazníka obsaženou v zákoně o cestovním ruchu a dodržovat ochranu slabší strany.

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité komentářové literatury

DVOŘÁKOVÁ, Klára, FRÝBOVÁ, Alice. *Lex voucher. Zákon o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru na odvětví cestovního ruchu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN: 978-80-7400-792-7.

DVOŘÁKOVÁ, Klára, KRÁLOVÁ, Renata. *Cestovní právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. ISBN: 978-80-7400-878-8

GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 6. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. ISBN: 978-80-7380-454-1.

HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN: 978-80-7400-287-8.

PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (1. aktualizace) [online] Praha: C. H. Beck, 2022.

SELUCKÁ, Markéta a kol. *Covid-19 a soukromé právo. Otázky a odpovědi*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN: 978-80-7400-808-5.

SVOBODA, Pavel. *Úvod do evropského práva*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN: 978-80-7400-334-9.

ŠVESTRA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef, a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI (závazkové právo – druhá část)*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021. ISBN: 978-80-7598-955-0.

2. Seznam použitých článků

KRÁL, Richard. *Ke slučitelnosti „Lex Voucher“ s právem EU*. Jurisprudence [online]. ISSN: 1802-3843. 2020, č. 3, s. 40–43. Dostupné z: <https://www.jurisprudence.cz/cz/casopis/ke-sluचितelnosti-lex-voucher-s-pravem-eu.m-434.html>

KRÁLOVÁ, Renata. *Nová směrnice EU o souborných cestovních službách a spojených cestovních službách – co je nového a co zůstává?* Acta Universitatis Carolinae Iuridica [online]. ISSN: 2336-6478. 2016, č. 3, s. 29–35. Dostupné z: https://karolinum.cz/data/clanek/2982/Iurid_3_2016_03_Kralova.pdf

PANKAJ, Kumar, HIMANSHU, B. Rout. *Impact assessment of COVID-19: in tourism perspective*. Dogo Rangsang Research Journal [online]. ISSN: 2347-7180. 2020, vol. 10, issue 6, No.1, s. 281–295. Dostupné z: https://www.researchgate.net/profile/Pankaj-Kumar-245/publication/342159572_IMPACT_ASSESSMENT_OF_COVID-19_IN_TOURISM_PERSPECTIVE/links/5ee5e1a7458515814a5e6ea2/IMPACT-ASSESSMENT-OF-COVID-19-IN-TOURISM-PERSPECTIVE.pdf

PETRÁŠ, René. *Vývoj a tradice právní úpravy cestovního ruchu*. Právněhistorické studie [online]. 2018, roč. 48, č. 1, s. 11–22. ISSN: 2464-689X. Dostupné z: https://karolinum.cz/data/clanek/5946/PHS_48_1_0011.pdf

SELUCKÁ, Markéta. *Poukaz na zájezd dle „lex voucher“ a ty jiné*. Jurisprudence [online]. 2021, č. 6, s. 41–46. ISSN: 1802-3843. Dostupné z: <https://www.jurisprudence.cz/cz/casopis/poukaz-na-zajezd-dle-lex-voucher-a-ty-jine.m-550.html>

SLABÁ, Jitka. *Vládní boj proti pandemii: přehled opatření vydaných v souvislosti s pandemií onemocnění covid-19 v Česku v letech 2020 a 2021*. Demografie [online]. 2022, roč. 64 č. 2, s. 175–196. ISSN: 1805-2991. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/demografie-revue-pro-vyzkum-populacniho-vyvoje-c-22022>

SVOBODOVÁ, Magdaléna, PETERKA, Bohumil. *Je koordinace omezování volného pohybu osob v EU v průběhu pandemie COVID-19 dostatečná?* Správní právo [online]. 2021, č. 6 – 7, s.343 – 368. ISSN: 2788-2241 Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/spravni-pravo-cislo-6-7-2021.aspx>

VACUŠKA, Lukáš, ŠKRABKA, Jan. *Problematické aspekty českého zákona „Lex voucher“ jakožto nástroje pro zmírnění dopadů pandemie COVID-19 na cestovní ruch vs. evropská právní úprava*. Právní rozhledy [online]. 2021, č. 15–16, s. 560-563. ISSN: 1210-6410. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>

3. Seznam použitých zákonů

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon).

Zákon č. 159/1999 Sb., o některých podmínkách podnikání v oblasti cestovního ruchu a o změně zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 111/2018 Sb., kterým se mění zákon č. 159/1999 Sb., o některých podmínkách podnikání a o výkonu některých činností v oblasti cestovního ruchu, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Zákon č. 185/2020 Sb., o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru označovaného jako SARS CoV-2 na odvětví cestovního ruchu.

Zákon č. 374/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

4. Seznam použitých důvodových zpráv a dokumentů souvisejících s legislativním procesem

Vláda České republiky. Důvodová zpráva zákonu č. 159/1999 Sb., o některých podmínkách podnikání v oblasti cestovního ruchu a o změně zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Vláda České republiky. Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Vláda České republiky. Důvodová zpráva k zákonu č. 111/2018 Sb., kterým se mění zákon č. 159/1999 Sb., o některých podmínkách podnikání a o výkonu některých činností v oblasti cestovního ruchu, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Vláda České republiky. Důvodová zpráva k zákonu 185/2020 Sb., o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru označovaného jako SARS CoV-2 na odvětví cestovního ruchu.

Návrh zákona o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru označovaného jako SARS-CoV-2 na odvětví cestovního ruchu, č.j. OVA: 335/20 [online]. Dostupné z: <https://odok.cz/portal/veklep/material/KORNBNECRLDE/>

Stanovisko předsedkyně Legislativní rady vlády k návrhu zákona o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru označovaného jako SARS-CoV-2 na odvětví cestovního ruchu [online]. Dostupné z: <https://odok.cz/portal/veklep/material/KORNBNECRLDE/v>

Pozměňovací návrh Taťany Malé, Jiřího Strýčka, Moniky Oborné a Barbory Kořanové č. 4862 k vládnímu návrhu zákona o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru označovaného jako SARS-CoV-2 na odvětví cestovního ruchu, sněmovní tisk č. 820 [online]. Dostupný z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=176478&pdf=1>

Pozměňovací návrh Dominika Feriho, Barbory Kořanové a Martina Jiráka č. 4866 k vládnímu návrhu zákona o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru označovaného jako SARS-CoV-2 na odvětví cestovního ruchu, sněmovní tisk č. 820 [online]. Dostupný z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=176481&pdf=1>

Pozměňovací návrh Adama Kalouse č. 4868 k vládnímu návrhu zákona o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru označovaného jako SARS-CoV-2 na odvětví cestovního ruchu, sněmovní tisk č. 820 [online]. Dostupný z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=176485&pdf=1>

5. Seznam použité judikatury

Nález Ústavního soudu ze dne 23. 11. 2017, sp. zn.: I. ÚS 2063/17.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 8. 2021, sp. zn. III. ÚS 1738/21.

Rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 30. 10. 1996, sp. zn.: 15 Co 625/96.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13.12. 2007, sp. zn.: 33 Odo 1173/2005.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2012, sp. zn. 33 Cdo 4718/2009.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 12. 2013, sp. zn. 33 Cdo 3661/2013.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2018, sp. zn. 33 Cdo 715/2017.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 1. 2023, sp. zn.: 33 Cdo 1553/2022.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 8. 2010, č. j.: 1 As 46/2010-79.

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 10. 2. 2022, sp. zn.: 53 Co 341/2021

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 19. 5. 2022, sp. zn.: 58 Co 154/2022.

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 6. 9. 2022, sp. zn.: 15 Co 221/2022.

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 18. 10. 2022, sp. zn.: 16 Co 280/2022.

Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 30. 11. 2020, sp. zn.: 20 C 68/2015

Rozsudek Městského soudu v Brně ze dne 9. 12. 2020, sp. zn.: 241 C 10/2020.

Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 12. 2. 2021, sp. zn.: 51 C 143/2020.

Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 24. 2. 2021, sp. zn.: 14 C 33/2020.

Rozsudek Obvodního soud pro Prahu 6 ze dne 8. 4. 2021, sp. zn.: 19 C 357/2020

Rozsudek Okresního soudu v Olomouci ze dne 12. 5. 2022, sp. zn.: 12 C 309/2020.

Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 28. 6. 2022, sp. zn.: 40 C 176/2021

6. Seznam použité judikatury Soudního dvora EU a souvisejících dokumentů

Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 15. 7. 1964 ve věci 6-64, Flaminio Costa proti E.N.E.L., ECLI:EU:C:1964:66.

Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 17. 10. 2013 ve věci C 203/12, Billerud Karlsborg AB a Billerud Skärblacka AB v. Naturvårdsverket. ECLI:EU:C:2013:664.

Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 12. 1. 2023 ve věci C-396/21, KT, NS proti FTI Touristik GmbH, ECLI:EU:C:2023:10.

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Landesgericht Salzburg (Rakousko) dne 5. 5. 2021 – FC v. FTI Touristik GmbH, Věc C-287/21.

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Conseil d'État (Francie) dne 2. 7. 2021 – Union fédérale des consommateurs – Que choisir (UFC – Que choisir), Consommation, logement et cadre de vie (CLCV) v. Premier ministre, Ministre de l'Économie, des Finances et de la Relance, věc C-407/21.

Stanovisko generální advokátky Laily Medina přednesené dne 15. 9. 2022 k věci Union fédérale des consommateurs – Que choisir (UFC – Que choisir), Consommation, logement et

cadre de vie (CLCV) proti Premier ministre, Ministre de l'Économie, des Finances et de la Relance, C-407/21.

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Amtsgericht Düsseldorf (Německo) dne 15. 12. 2021 – EV v. Alltours Flugreisen GmbH, věc C-776/21.

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Litva) dne 4. 5. 2022 – M.D. v. UAB „Tez Tour“, věc C-299/22.

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Obersten Gerichtshof (Rakouako) dne 21. 6. 2022 – DocLX Travel Events GmbH v. Verein für Konsumenteninformation, věc C-414/22.

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podané Landgericht Frankfurt am Main (Německo) dne 29. 7. 2022 – AQ v. trendtours Touristik GmbH, věc C-511/22.

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Landgericht Frankfurt am Main (Německo) dne 9. 8. 2022 – PA v. trendtours Touristik GmbH, věc C-529/22.

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Oberster Gerichtshof (Rakousko) dne 16. 8. 2022 – GF v. Schauinsland-Reisen GmbH, věc C-546/22.

Žaloba ze dne 27. srpna 2021, Evropská komise v. Slovenská republika, sp. zn.: C-540/21. Úř. věst. C 431, 25.10.2021, s. 13–14.

7. Seznam použitých právních předpisů EU

Evropská dohoda zakládající přidružení mezi Evropskými společenstvími a jejich členskými státy na jedné straně a Českou republikou na straně druhé. Úřední věstník L 360, 31. 12. 1994, s. 2—210.

Jednotný evropský akt ze dne 29. června 1987. Úřední věstník L 169, 29. 6. 1987, s. 1–28.

Konsolidované znění Smlouvy o fungování Evropské unie, Úřední věstník C 326, 26. 10. 2012, s. 47–390.

Smlouva mezi Belgickým královstvím, Dánským královstvím, Spolkovou republikou Německo, Řeckou republikou, Španělským královstvím, Francouzskou republikou, Irskem, Italskou republikou, Lucemburským velkovévodstvím, Nizozemským královstvím, Rakouskou republikou, Portugalskou republikou, Finskou republikou, Švédským královstvím, Spojeným královstvím Velké Británie a Severního Irska (členskými státy Evropské unie) a

Českou republikou, Estonskou republikou, Kyprskou republikou, Lotyšskou republikou, Litevskou republikou, Maďarskou republikou, Republikou Malta, Polskou republikou, Republikou Slovinsko, Slovenskou republikou o přistoupení České republiky, Estonské republiky, Kyprské republiky, Lotyšské republiky, Litevské republiky, Maďarské republiky, Republiky Malta, Polské republiky, Republiky Slovinsko a Slovenské republiky k Evropské unii. Úřední věstník L 236, 23. 9. 2003, s. 17–930.

Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství (nezveřejněna v Úředním věstníku).

Směrnice Rady č. 90/314 EHS ze dne 13. června 1990 o souborných službách pro cesty, pobyty a zájezdy. Úřední věstník L 158, 23.6.1990, s. 59–64.

Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách. Úřední věstník L 95, 21. 4. 1993, s. 29–34.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/29/ES ze dne 11. května 2005 o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu a o změně směrnice Rady 84/450/EHS, směrnic Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004 (směrnice o nekalých obchodních praktikách). Úřední věstník L 149, 11. 6. 2005, s. 22–39.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/2302 ze dne 25. listopadu 2015 o souborných cestovních službách a spojených cestovních službách, o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004 a směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/83/EU a o zrušení směrnice Rady 90/314/EHS. Úřední věstník L 326, 11. 12. 2015, s. 1–33.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/771 ze dne 20. května 2019 o některých aspektech smluv o prodeji zboží, o změně nařízení (EU) 2017/2394 a směrnice 2009/22/ES a o zrušení směrnice 1999/44/ES. Úřední věstník L 136, 22. 5. 2019, s. 28–50.

Usnesení Rady ze dne 14. dubna 1975 o předběžném programu Evropského hospodářského společenství v oblasti ochrany spotřebitele a informační politiky. Úřední věstník C 092, 25. 4. 1975, s. 1.

8. Seznam použitých zahraničních právních předpisů

Ministerieel besluit betreffende de terugbetaling van opgezegde pakketreizen (česky ministerská vyhláška o náhradách za zrušené souborné služby pro cesty do zahraničí). 19. 3. 2020, C – 2020/40676. Dostupné z: https://etaamb.openjustice.be/fr/arrete-ministeriel-du-19-mars-2020_n2020040676.html

Ministerieel besluit tot wijziging van het ministerieel besluit van 19 maart 2020 betreffende de terugbetaling van opgezegde pakketreizen (česky ministerská vyhláška, kterou se mění ministerská vyhláška ze dne 19. března 2020 o náhradách za zrušené souborné služby pro cesty do zahraničí). 3. 4. 2020, C – 2020/20690. Dostupné z: https://etaamb.openjustice.be/nl/ministerieel-besluit-van-03-april-2020_n2020020690

Ordonnance n° 2020-315 du 25 mars 2020 relative aux conditions financières de résolution de certains contrats de voyages touristiques et de séjours en cas de circonstances exceptionnelles et inévitables ou de force majeure (česky nařízení č. 2020-315 ze dne 25. března 2020 o finančních podmínkách ukončení některých smluv o turistických zájezdech a pobytech v případě nevyhnutelných a výjimečných okolností nebo vyšší moci). Dostupné z: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000041755833/>

Zákon č. 136/2020 Z. z., ktorým sa dopĺňa zákon č. 170/2018 Z. z. o zájazdoch, spojených službách cestovného ruchu, niektorých podmienkach podnikania v cestovnom ruchu a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 119/2019 Z. z. Dostupné z: <https://www.aspi.sk/>

9. Seznam použitých diplomových prací

HAVLIŠOVÁ, Kateřina. Zájezd v kontextu práva EU [online]. Brno, 2020. Diplomová práce. Masarykova Univerzita. Vedoucí práce doc. JUDr. Markéta Selucká, PhD. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/yklvx/DP_Zajezd_v_kontextu_prava_EU.pdf

CHALACHAN, Igor. Vybrané aspekty evropského spotřebitelského práva [online]. Plzeň, 2019. Diplomová práce. Západočeská Univerzita v Plzni. Vedoucí práce JUDr. Tomáš Pezl. Dostupné z: https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/38740/1/Chalachan_DP_Vybrane%20aspekty%20evropskeho%20spotrebitelskeho%20prava.pdf

KRÁLOVÁ, Veronika. Právo z vadného plnění ze smlouvy o zájezdu [online]. Praha, 2018. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce prof. JUDr. Luboš Tichý, CSc.

Dostupné z:
<https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/98079/120292155.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

10. Seznam ostatních zdrojů

Český statistický úřad. Veřejná databáze [online]. Dostupné z:
<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=CRUD-TSA-T2&pvokc=&katalog=32813&z=T>

Český statistický úřad. Základní pojmy a definice [online]. Dostupné z:
<https://www.czso.cz/documents/10180/20557193/921108m.pdf/b6571837-6a2e-4138-912c-59da6de43de4?version=1.0>

DOSTÁLOVÁ, Klára. Dopis ze dne 29. 1. 2021 adresovaný Didierovi Reyndersovi, č. j.: 60526/2020.

Důvodová zpráva ke slovenskému zákonu č. 136/2020 S. z., ktorým sa dopĺňa zákon č. 170/2018 Z. z. o zájazdoch, spojených službách cestovného ruchu, niektorých podmienkach podnikania v cestovnom ruchu a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 119/2019 Z. z. Dostupné z: <https://www.aspi.sk/>

Evropská komise. Coronavirus Outbreak - List of Member State Measures approved under Articles 107(2)b, 107(3)b and 107(3)c TFEU and under the State Aid Temporary Framework [online]. 2023. Dostupné z: https://competition-policy.ec.europa.eu/system/files/2023-05/State_aid_decisions_TF_and_107_2b_107_3b_107_3c.pdf

Evropská komise. Doporučení Komise (EU) 2020/648 ze dne 13. května 2020 o poukazech nabízených cestujícím jako alternativa k vrácení peněz za zrušené souborné cestovní a přepravní služby a v souvislosti s pandemií COVID-19. Úřední věstník: L 151, 14. 5. 2020, s. 10–16.

Evropský parlament. Jak pomoci cestovnímu ruchu z koronakrize [online]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/society/20200429STO78175/jak-pomoc-cestovnimu-ruchu-z-koronakrize>

Evropská Komise. Případy nesplnění povinnosti - červenec 2020 [online]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/CS/INF_20_1212

Evropská Komise. Případy nesplnění povinnosti - říjen 2020 [online]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/CS/INF_20_1687

Evropská komise. Zpráva Komise Evropskému parlamentu a Radě o uplatňování směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/2302 o souborných cestovních službách a spojených cestovních službách [online]. 2021. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021DC0090&from=SK>

Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky. Informace k zákonu o některých opatřeních na zmírnění dopadů epidemie koronaviru označovaného jako SARS-CoV-2 na odvětní cestovního ruchu („Lex Voucher“) [online]. Dostupné z: https://www.mmr.cz/getmedia/7911b5a2-13a5-46a0-902b-c95941c2f92a/MMR_24675_2020_54_MI_185_2020.pdf.aspx?ext=.pdf

Ministerstvo pro místní rozvoj České Republiky. Seznam cestovních kanceláří k 16.12.2022 [online]. Dostupné z: [https://www.mmr.cz/cs/ministerstvo/cestovni-ruch/seznam-cestovnich-kancelari/seznam-cestovnich-kancelari-\(1\)](https://www.mmr.cz/cs/ministerstvo/cestovni-ruch/seznam-cestovnich-kancelari/seznam-cestovnich-kancelari-(1))

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. Vyjádření předkládané v souladu s článkem 258 Smlouvy o fungování Evropské Českou republikou k formálnímu upozornění v řízení pro porušení povinnosti č. 2020/2243, jehož předmětem je namítané nesprávné provedení směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/2302 ze dne 25. listopadu 2015 o souborných cestovních službách a spojených cestovních službách.

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. Sněmovní tisk 820, VI. n. z. o opatř. ke zmírnění dopadů SARS CoV-2 na cestov. ruch [online]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=8&t=820>

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. 188. usnesení výboru pro veřejnou správu a regionální rozvoj z 36. schůze ze dne 8. dubna 2020 k vládnímu návrhu zákona o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru označovaného jako SARS-CoV-2 na odvětví cestovního ruchu sněmovní tisk 820 [online] Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=171979>

Světová zdravotnická organizace. Novel Coronavirus (2019-nCoV) Situation Report – 5, 25 JANUARY 2020 [online]. Dostupné z: https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/situation-reports/20200125-sitrep-5-2019-ncov.pdf?sfvrsn=429b143d_8

Světová zdravotnická organizace. Coronavirus disease 2019 (COVID-19) Situation Report – 42 [online]. Dostupné z: https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/situation-reports/20200302-sitrep-42-covid-19.pdf?sfvrsn=224c1add_2

Právní úprava zájezdu a vliv koronavirové epidemie na ni

Abstrakt

Diplomová práce pojednává primárně o české soukromoprávní úpravě zájezdu obsažené v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, s přesahem do zákona č. 159/1999 Sb., o některých podmínkách podnikání v oblasti cestovního ruchu a o změně zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů. Vzhledem ke skutečnosti, že se jedná o oblast práva plně harmonizovanou, je analyzována i směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/2302 o souborných cestovních službách a spojených cestovních službách, o změně nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004 a směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/83/EU a o zrušení směrnice Rady 90/314/EHS. Zvláštní důraz je kladen na výklad některých ustanovení s ohledem na epidemii onemocnění covid-19 a její vliv na trh se zájezdy, a to pomocí rozboru odborné literatury a recentní judikatury. Dále je pozornost věnována zákonu č. 185/2020 Sb., o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru označovaného jako SARS CoV-2 na odvětví cestovního ruchu. Jak název napovídá, tento zákon byl přijat s cílem zmírnit dopady epidemie covidu-19 na pořadatele zájezdů. Část práce je dedikována komparaci tohoto zákona s vybranými opatřeními podobného typu, která byla přijata v jiných členských státech Evropské unie, konkrétně v Belgii, ve Francii a na Slovensku. Podstatná část práce je věnována potenciálnímu rozporu těchto opatření s evropským právem, včetně sumarizace před Soudním dvorem Evropské unie momentálně probíhajících řízení pro porušení povinnosti a žádostech o rozhodnutí o předběžné otázce. Součástí diplomové práce je i analýza mnohých problematických aspektů zákona č. 185/2020 Sb. a ně navazující judikatura.

Klíčová slova: zájezd, covid-19, poukaz

The Legal Regulation of Package Travel and the Impact of the Coronavirus Epidemic on It

Abstract

The thesis deals primarily with the Czech private law regulation of package tours contained in Act No. 89/2012 Coll., the Civil Code, with an overlap into Act No. 159/1999 Coll., on certain conditions of business in the field of tourism and amending Act No. 40/1964 Coll., the Civil Code, as amended, and Act No. 455/1991 Coll., on trade business (Trade Licensing Act), as amended. Due to the fact that this is a fully harmonised area of law, Directive (EU) 2015/2302 of the European Parliament and of the Council on package travel and linked travel arrangements, amending Regulation (EC) No 2006/2004 and Directive 2011/83/EU of the European Parliament and of the Council and repealing Council Directive 90/314/EEC is also analysed. Particular emphasis is placed on the interpretation of certain provisions with regard to the epidemic of the covid-19 disease and its impact on the package travel market, through an analysis of the academic literature and recent case law. Attention is also paid to Act No. 185/2020 Coll. on certain measures to mitigate the impact of the SARS CoV-2 coronavirus epidemic on the tourism industry. As the name suggests, this act was enacted to mitigate the impact of the CoV-19 epidemic on tour operators. Part of the thesis is dedicated to comparing this act with selected measures of a similar type that have been adopted in other European Union member states, namely Belgium, France and Slovakia. A substantial part of the thesis is devoted to the potential conflict of these measures with European law, including a summary of the infringement proceedings and requests for preliminary rulings currently pending before the Court of Justice of the European Union. The thesis also includes an analysis of the many problematic aspects of Act No. 185/2020 Coll. and related case law.

Key words: package travel, covid-19, voucher